

SÜKKERÎ DİVANI SÖZLÜĞÜ
[Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlük]

Eda TUNCER

Yüksek Lisans Tezi

Eskişehir, 2016

SÜKKERÎ DİVANI SÖZLÜĞÜ
[Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlük]

Eda TUNCER

T.C.

Eskişehir Osmangazi Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü

Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı
Eski Türk Edebiyatı Bilim Dalı
YÜKSEK LİSANS TEZİ

Eskişehir, 2016

T.C.

ESKİŞEHİR OSMANGAZİ ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTİSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Eda Tuncer tarafından hazırlanan **Sükkerî Divanı Sözlüğü [Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlük]** başlıklı bu çalışma 20.06.2016 tarihinde Eskişehir Sosyal Bilimler Enstitüsü Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliğinin ilgili maddesi uyarınca yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak, Jürimiz tarafından **Türk Dili ve Edebiyatı** Anabilim Dalında **Yüksek Lisans tezi** olarak kabul edilmiştir.

Başkan

Akademik Ünvanı ve Adı Soyadı

Üye

Akademik Ünvanı ve Adı Soyadı

Üye

Akademik Ünvanı ve Adı Soyadı

ONAY

.../ .../ 2016

(İmza)

Prof.Dr.Hasan Hüseyin ADALIOĞLU

Enstitü Müdürü

ETİK İLKE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ

Bu tezin, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi hükümlerine göre hazırlandığını; bana ait, özgün bir çalışma olduğunu; çalışmanın hazırlık, veri toplama, analiz ve bilgilerin sunumu aşamalarında bilimsel etik ve ilke ve kurallara uygun davrandığımı; bu çalışma kapsamında elde edilen tüm veri ve bilgiler için kaynak gösterdiğimi ve bu kaynaklara kaynakçada yer verdiğimi; bu çalışmanın Eskişehir Osmangazi Üniversitesi tarafından kullanılan bilimsel intihal tespit programıyla taranmasını kabul ettiğimi ve hiçbir şekilde intihal içermediğini beyan ederim. Yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması halinde ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçlara razı olduğumu bildiririm.

Eda TUNCER

ÖZET

SÜKKERİ DİVANI SÖZLÜĞÜ [BAĞLAMLI DİZİN VE İŞLEVSEL SÖZLÜK]

TUNCER, EDA
Yüksek Lisans-2016
Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı
Eski Türk Edebiyatı Bilim Dalı

Danışman: Doç. Dr. İsmet Şanlı

Türk Edebiyatında 17. yüzyıl şairleri ve eserleri hakkında pek çok çalışma yapılmıştır. Bu çalışma daha önce ele alınmayan Sükkerî'nin şiir anlayışı, Divanı'nın hem bağlamli dizini hem de fonksiyonel hale getirilmiş sözlüğünü içermektedir. Divanın söz varlığı ortaya konmuş, elde edilen verilerin tasnifine yönelik üslûp incelemesine de yer verilmiştir.

Çalışmanın bağlamli dizin bölümü, alfabetik madde başlıkları altında toplanması ve Divan'daki şiirlerin kullanım sıklıklarının ortaya konulmasından oluşmaktadır. İşlevsel sözlük aşamasında ise her duruma göre değişen manalar tespit edilmiştir. Bu yapılırken tüm kanıtlar bir bir ele alınmış ve başvuru kaynaklar referans olarak gösterilmiştir. Böylece Sükkerî'nin şiir dilini oluşturan dil unsurları saptanarak şairin ferdi üslûbu ortaya çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sükkerî, Bağlamli DizİN, İşlevsel Sözlük, Üslûp.

ABSTRACT

GLOSSORY OF SUKKERÎ'S DİVAN [CONCORDANCE AND FUNCTIONAL GLOSSORY]

TUNCER, Eda
Master Degree-2016
Department of Turkish Language and Literature
Field of Old Turkish Literature

Supervisor: Doç. Dr. İsmet Şanlı.

In Turkish literature it has done a lot of works about 17. century poets and poet's creations. This work consist of datas almost unemphasized Sukkerî's wording, his Divan both concordance and functional glossary. Divan's vocabulary was explained it has been given way to investigate style intended for classification of acquiered datas.

This work's contexted index chapter is consist of accumulated under alphabetical item headlines and given of usage of frequencies of Divan's poems. The process of functional glossary was determined meanings which is changed in any case. As revealing this all evidence was handled in the detail and applied materials is showed as a reference. Thus individual tone of the poet has come out by determining langue components which is made up Sukkerî's poetic language.

Keywords: Sukkerî, Concordance, Functional Glossary, Wording.

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR	vii
ÖNSÖZ	viii
GİRİŞ: BAĞLAMLI DİZİN (CONCORDANCE) VE İŞLEVSEL SÖZLÜK.....	1
I. BÖLÜM.....	6
1. SÜKKERÎ'NİN DİLİ, ÜSLÛBU VE SÖZVARLIĞI	6
2. DİL VE ÜSLÛP ÖZELLİKLERİ	9
2.1. Ses, Söz ve Anlam.....	9
2.1.1. Ünlemler:	10
2.1.2. Edatlar:.....	11
2.1.3. Bağlaçlar:	12
2.2. Sözcükler	13
2.2.1. Zıtlık.....	13
2.2.2. İkilemeler	16
2.2.3. Birleşik Fiiller	18
2.2.4. Tamlamalar	20
2.2.5. Deyimler ve Atasözleri	21
3. ŞAİRİN HALET-İ RÛHİYESİ VE HAL TASVİRLERİ	23
4. ŞAİRİN ÖZGÜN BENZETMELERİ	35
II.BÖLÜM.....	37
SÜKKERÎ DİVANI	37
SONUÇ	138
KAYNAKÇA	140
EK: SÜKKERÎ DİVANI SÖZLÜĞÜ [BAĞLAMLI DİZİN VE İŞLEVSEL SÖZLÜK]	143
SÖZLÜK KULLANMA KILAVUZU	143
SÜKKERÎ DİVANI SÖZLÜĞÜ	145

KISALTMALAR

- a.g.e : adı geçen eser
b. : baskı
bkz. : bakınız
C : cilt
G : gazel
haz. : hazırlayan
Kt : kıta
L : lugaz
Mhm : muhammes
Msd : müseddes
Msm : müsemmen
Mtl : matla
Mf : müfret
R : rubaî
s. : sayfa
T : tarih
vb : ve benzeri
yay. : yayını/yayınları
|| : mecaz anlam ve yan anlam
[tas] : tasavvufi anlam
< > : sözlükteki kaynağını gösteren işaret.

ÖNSÖZ

Klâsik Türk Edebiyatı sadece inceleme konusu yapılan büyük şairlerden ibaret değildir. Bunların yanında ön plana çıkmamış; ancak çok sayıda başarılı eserlere sahip şairler de bulunmaktadır. Bu şairlerden biri de tezimizin inceleme alanını oluşturan ve bugüne dek hakkında fazla çalışma yapılmamış olan XVII. yüzyıl şairi Sükkerî'dir. Sükkerî üzerine daha önce sadece Erdoğan Erol'un hazırlamış olduğu "Sükkerî Hayatı, Edebi Kişiliği ve Divanı" adlı eser bulunmaktadır.

Erdoğan Erol'a ait tenkitli ve transkripsiyonlu metninin kaynak alındığı bu çalışmamız ile sözünü ettiğimiz çalışmayı daha ileri boyutlara taşıyarak Sükkerî'nin şiirlerinde kullandığı zengin kelime hazinesiyle onlara kattığı anlamları bütünleştirerek onun özgün sözvarlığının açığa kavuşturulması amaçlanmıştır. Bu bağlamda, Klâsik Türk Edebiyatının XVI. yüzyıl önemli şairlerinden Bakî'nin, benzer şekilde sözvarlığını ortaya koyan bir çalışmanın Furkan Öztürk tarafından yapılması akabinde yine XVII. yüzyılın önde gelen şairlerinden biri olan Nâilî hakkında Özer Şenödeyici tarafından da benzer bir tezin yapılması, bizi Osmanlı edebiyatının XVII. yüzyılın öne çıkmamış önemli şairlerinden Sükkerî hakkında böyle bir çalışma yapmaya sevk etmiştir.

Bu tezin amacı, bugüne dek kapsamlı biçimde ele alınmamış olan Sükkerî Divanı'nın bağlamsal dizinini oluşturup fonksiyonel sözlüğünü ortaya koymaktır. Divanın bağlamalı dizin ve işlevsel sözlüğünün hazırlanmasıyla şairin özgün üslûbunun ortaya çıkarılmasında onun sözvarlığının sahip olduğu önemi göstermek bu anlamda üslup çalışmaları başta olmak üzere tarihsel sözlük çalışmalarına da katkı sağlayacaktır. Bunların yanında dönemin Osmanlı kültürü ile ilgili olarak saptanacak kimi öğeler, halk bilimi araçları ve sosyal hayata ilişkin kayıtlar da bu açıdan ilave veriler olarak düşünülebilir. Sükkerî'nin yazı dilindeki malzeme ile deyimler, kalıplaşmış ifadeler, alıntılar gibi dilsel öğelerin nasıl işlediği ve bunları hangi bağlamda ele aldığı açıklanmak suretiyle şiir şerhi çalışmalarına da katkı sağlamaktadır. Bu konuya ilişkin değerlendirmeler yapılırken kaynakça bölümünde belirtileceği üzere eski-yeni birçok kaynak/çalışma, edebiyat tarihleri, Osmanlı kültürü ile ilgili eserler gibi birçok kaynaktan faydalanılıp Sükkerî'nin şiirlerinde kelimelere yüklediği anlamın en doğru şekilde yansıtılması amaçlanmıştır.

Elimizde bulunan Sükkerî Divanı'nın tek nüsha olması ve bu divanın diğer divanlardan farklı olarak bölümlerinde eksiklik bulunması hasebiyle şiirlerinde de noksanlıklar olabileceği sonucu çıkmaktadır. Tez hazırlık sürecinde yapmış olduğumuz kütüphane katalog taramaları sonucunda başka bir nüshasına ulaşamamış ve elde bulunan tek nüsha üzerinden tez çalışmamızı hazırlamış bulunmaktayız.

Tez konusunun belirlenmesinde, araştırma aşamasında, yön tayininde ve tamamlanmasında engin bilgi ve tecrübelerinden yararlandığım, elindeki materyalleri benimle paylaşan değerli hocam ve tez danışmanım Doç. Dr. İsmet Şanlı'ya, çalışma azmimi sürekli diri tutan, lisans ve yüksek lisans boyunca değerli bilgilerini bizlerle paylaşan saygı değer hocalarım Prof. Dr. Ahmet Kartal ve Prof. Dr. Muharrem Dayanç'a, bu zorlu tez sürecinde benden desteğini bir an için bile esirgemeyen değerli arkadaşım Emrah Ekiz'e, çalışma süresince tüm zorlukları benimle göğüsleyen ve hayatımın her evresinde bana destek olan değerli ablalarım Sema ve Seda Tuncer'e, tüm eğitim hayatım boyunca benden maddi ve manevi desteklerini esirgemeyen, ne olursa olsun bana duydukları güveni ve sevgilerini her an hissettiren canım ailem; Abdülkerim Yücel, Emine Yücel, Nuriye Tuncer ve Ali Tuncer'e sonsuz teşekkürlerimi bir borç bilirim.

Eda Tuncer

Eskişehir, 2016

GİRİŞ

BAĞLAMLI DİZİN (CONCORDANCE) VE İŞLEVSEL SÖZLÜK

Osmanlı şiirine anlam verme çabaları üzerine bazı yeni perspektiflerin ürünü olan yöntemler, Klâsik Türk Edebiyatı geleneğinin yazınlarında kendisine yer bulmuş ve bu yeni yöntemler kullanılmaya devam edilmektedir.

Batı edebiyatında değişik metinler üzerinde denendiğinde pozitif sonuçlara ulaşılması üzerine kullanım alanı genişleyen aynı, yeni tarz incelemeler "concordance" olarak adlandırılmış ve Türkiye’de daha önce yapılan inceleme ve araştırmalarda ise "bağlamli dizin ve işlevsel sözlük" diye ifade edilmiştir. Batı’da ilk olarak kutsal kitaplar arasında yapılmış daha sonra Sheakespeare’den Proust’a kadar büyük yazar ve şairlerin bağlamli dizini ortaya çıkarılmıştır. Doğuda ise sadece Hafız Divanı üzerinde çalışma yapıldığı saptanmıştır.¹ “Albert S. Cook’un 1911 yılında yayımladığı bağlamli dizin, bir Anglosakson destanı olan *Beowulf* metnini esas almaktadır. Sheakespeare’in eserleri üzerine de benzer çalışmalar yapılmıştır. Horace Howard Furness, 1875 yılında, A. M John Bartlett ise 1990 yılında Sheakespeare’in şiirlerinin bağlamli dizinini yayımlamışlardır. Eugene f. Shewmaker, 1996 sanatçının şiirlerinde ve oyunlarda geçen yabancı sözcükleri konu alan bir başka concordance hazırlamıştır. Lane Cooper, 1911 yılında William Worthsworth’un ve 1916 yılında Horace’ın eserlerinin bağlamli dizinini yayımlamıştır.”² Türkiye’de ise bu alanda yapılan ilk kapsamlı çalışma Furkan Öztürk’ün hazırladığı *Baki Divanı Sözlüğü (Bağlamli Dizin ve İşlevsel Sözlüğü)*'dür. Bu tarz sözlük çalışmaları, edebî metinlerin ait oldukları dönemin söz varlığının gelecekte anlaşılması güç duruma geldiğinde faydalanılabilecek en önemli kaynaklar içerisinde yer alacaktır.

Sözcüğün zamanla kullanıldığı dönemdeki anlamından uzaklaşarak sonraki dönemlerde anlaşılmasını sağlayabilmek adına yapılan bu çalışmalar sonucunda oluşturulan concordance tipi sözlükler; sözcüğün şiirde veya yazıda kullanıldığında ne anlama geldiğini saptayabilmek adına, farklı kullanımları arasında kıyas

¹ Özer Şenödeyici, *Naili Divanı Sözlüğü (Bağlamli Dizin ve İşlevsel Sözlük)*, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Ankara, 2011, s. 1.

² Özer Şenödeyici, (Çevrimiçi), <https://ozeroa.wordpress.com/2015/05/07/baglamli-dizin-ve-islevsel-sozluk-uzerine-1-tarihce/>, 7 MAYIS 2015.

yapabilme olanağı sağlamaktadır. Sheakespeare'den çokca basılan concordance tipi sözlüklerinden birini hazırlayan Eugene F. Shewmaker, Sheakespeare'yi esas alarak concordance tipi sözlüklere niçin muhtaç olduğunu şu şekilde izâh eder: "Sheakespeare'nin eserlerinin tam olarak anlaşılabilmesinin önündeki en büyük engel, okuyucunun sözcüklerin ne anlama geldiğini anlamadaki yetersizliğidir."³ Burdan da anlaşılacağı üzere okuyucular metinlerde geçen kelimelerin ifade ettiği anlamı bilmemektedir. Bu da Klâsik Türk Edebiyatının başlıca sorunlarından birinin oluşmasına meydan vermektedir. İfade edilen sorunun yanında, bu sözcüklerin hangi bağlamda kullanıldığının anlaşılammış olması böylece yazarın yapmış olduğu gönderme veya mazmunların da kavranamaması Klâsik Türk Edebiyatında concordance tipi sözlüklere duyulan ihtiyacı ön plana çıkarmaktadır.

Günümüz dilbilimcileri kelimelerin akla gelen ilk çağrışımlarının yerine, sözcüklerin kullanımlarının üzerine yoğunlaşmaktadır. Yani "sözcüklerin anlamları yoktur yalnızca kullanımları vardır", "bir sözcüğün anlamları bunların kullanımlarının toplamından başka bir şey değildir."⁴ Bu tanımlardan bir yargıya varacak olursak; günümüz dilbilimcileri, sözcüğün tek başına bir anlam ifade etmeyeceğini, kelimenin bir anlam taşımasının onun kullanımlarına bakılarak tespit edilebileceğini, ancak bu kullanımların toplamı sayesinde sözcüğün anlamının oluşacağını kabul etmektedir.

Klâsik Türk Edebiyatı metinleri üzerinde tenkitli metin neşri ve metin tahlili tarzı çalışmaların sayısı 1980'lerden günümüze giderek artmış, çalışma yapılabilecek incelenmemiş- edebî metin sayısı çok azalmıştır. Yapılan metin neşir ve tahlilleri ise sadece alanın az sayıdaki ilgisine hitap etmektedir. Klâsik edebiyat metinlerinin genel okuyucu kitlesine de hitap edebilmesi için son zamanlarda bağlamsal dizin ve sözlüklerinin hazırlanmasına başlanmıştır. Bu bağlamda Bâkî ve Nâilî divanlarının bağlamsal dizin ve sözlükleri oluşturulmuştur. Prof. Dr. İsmail Hakkı Aksoyak'ın danışmanlığında doktora tezi olarak hazırlanan her iki çalışmada önce divanların söz varlığı ortaya konmuş, sonra elde edilen verilerin değerlendirilmesine yönelik üslûp incelemesine yer verilmiştir. Çalışmaların bağlamlı dizin bölümünde, tespit edilen tanıklar, alfabetik madde başlıkları altında

³ Eugene F. Shewmaker, *Sheakespeare's Language: A Glossary of Unfamiliar Words in Shakespeare's Plays and Poems*, Facts On File, Newyork, 1996, s. ix.

⁴ Şenödeyici, *a.g.e.*, s. 2.

toplanmış ve divanlardaki kullanım sıklıkları verilmiştir. İşlevsel sözlük olarak nitelenen bölümde ise, sözcüklerin kullanıldıkları bağlama göre kazandıkları anlam tespit edilmiştir. Sözcüğe o anlamın verilmesi esnasında başvurulan kaynaklar, kısaltma ile her maddede referans olarak gösterilmiştir. Furkan Öztürk ile Özer Şenödeyici'nin yaptıkları sözlük çalışmaları arasında farklılıklar olmakla birlikte Sükkerî Divanı ile ilgili yaptığımız bu çalışma, onların ikisinden de ayrı bir hususiyete sahiptir. Çünkü Nâilî ve Bakî'nin hem kişilikleri hem de eserleri hakkında çok sayıda çalışma yapılmış olmasına karşın, Sükkerî Divanı üzerinde metin neşri dışında bir çalışma yapılmamıştır. Sözlük çalışması bağlamında ise tarafımızdan hazırlanan bu çalışma, ilk olma özelliği taşımaktadır. Sükkerî'nin şiirleri incelenmesi sırasında terkipler anlamlandırılmaya çalışılırken uzun olmasına rağmen kelimelere ait birden fazla anlamı yazılarak sözlükte anlam genişliği sağlanmıştır. Yapılan tezde sözcüklere verilen anlamlar farklı sözlüklerde kullanılan anlamlar arasından seçilen en makul mana tercih edilerek oluşturulmuş olması nedeniyle hata ihtimalinin varlığını hatırlatmak yerinde olacaktır. Diğer yandan Sükkerî'nin şiirlerinde kullandığı kimi kelimelere, sözlüklerde yer alan anlamların dışında yeni manalar yüklediği ifadeler de bulunmaktadır. Bu durumda, sözcüğün mısra veya beyitteki -şair tarafından yüklenen- anlamı verilmiştir.

Sükkerî Divanı'nın bağlamalı dizin ve işlevsel sözlüğü hazırlanırken, Erdoğan Erol'un yayınladığı Sükkerî Divanı'ndan yararlanılmakla birlikte Divan, yazma metin ile mukayese edilmiş, tespit edilen okuma ve yazım/ımlâ yanlışları düzeltilip Divan metni yeniden oluşturulmuştur. Her beytin sonrasına beytin nazım şekli ve şiirde kaçınıcı beyitte yer aldığı belirtilmiştir.

KESİT 1:

7. Haber çıkmaz nişân yok reh-revân-ı kûy-ı dil-berden

8. Hemân Allahü a'lem hep varan meftûn olur çıkmaz

Sükkerî Divanı, 55. Gazel

11. Bilmesünler diyü müsemâyı

12. Şağlar altında bir mu'ammâyı

Sükkerî Divanı, 6. Lugaz

17. Müyesser olsa vuşlat-ı hayret ammâ 'aklı deng eyler

18. Görüñ ol bî-amân şûhı nice dünyâya reng eyler

Sükkerî Divanı 1. Muhammes

21. Ser-nüviştümden isteyen mefhûm

22. Ne diyem aña k'olmaya ma'lûm

Sükkerî Divanı, 1. Müsemmen

Madde başlıkları ile bunlara örnek alınan beyitler toplanmış, böylece alfabetik dizimde kullanılacak malzemeler kazanılmıştır. Ortak başlıkta birleştirilen beyitlerin kullanım sıklıkları, her bir kullanım alt alta dizilerek gösterilmiştir.

KESİT 2

tenezzül eyleyüp:

tenezzül eyle -y, -üp: Lütfedip; lütufta bulunarak!

9. Tenezzül eyleyüp kalkup yerinden

10. Giderler meh-likâ dil-berlerinden

Sükkerî Divanı, 13. Lugaz

tenezzül eyle -y, -üp: Alçak gönüllülük göstermek.

5. Pāye pāye maḥfil-i tenden tenezzül eyleyüp

6. Göz yumunca menzilin ḥāk itdi Ḥayy-i Lā-Yezāl

Sükkerî Divanı, 17. Tarih

5. Uçarken evc-i istiḡnāda ol ṣahbāz-ı ḥüsn āḥır

6. Tenezzül eyleyüp bir bāzū-yı nā-dāna inmişdür

Sükkerî Divanı, 46. Gazel

Kelimelerin beyitlerde buldukları yere göre kazandığı manalar, ortak madde başlıklarıyla gösterilerek kelime veya kelime gruplarının ek ve kökleri ayrılmıştır. Tüm maddelerin başları bu tarzda meydana getirildikten sonra kelimelerin, bağlamlarından yola çıkarak manaları saptanmış beyitler ilgili mananın bünyesinde birleştirilmiştir. Bu yapılırken inceleme yapılan sözlüklerdeki kelimelerin manası değiştirilmiş, sözlüklerdeki mana, kelimeyi tam anlamıyla karşılayabilecek şekilde yeniden yazılmıştır.

Dizilen sözcükler için ‘concordance’ programı olarak TEBDİZ kullanılmıştır. TEBDİZ⁵, Türk Edebiyatı Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlüğü adlı programla halen çok sayıda edebî eserin sözlüğü hazırlanmaktadır. Prof. Dr. İsmail Hakkı Aksayok'ın öncülüğünde Gazi Üniversitesi tarafından desteklenen proje ile hazırlanan programla beraber sözlük çalışmaları daha basit bir hale bürünmüştür. Program işlevselliği ile programa kaydedilen sözcükler parçalanarak her sözcüğün manasının girilmesine imkân verilmektedir. Kullanıldığı yere göre anlamlandırılan tüm sözcükler sisteme kaydedilerek kullanıcı istediğinde kaydedilen tüm sözcüklerin dökümünü elde edebilmektedir. Sistemin ek-kök çalışması yapabilme özelliği sayesinde her eki ayrı olarak gösterilmesi, dil bilimi çalışmalarının daha kolay yapılabilmesine olanak sağlayacaktır. Sistemde sözcüklerin geçtikleri tarihsel süreçte kullanıldıkları manalar, ilk olarak kim tarafından ve hangi yüzyılda kullanıldığı vb. çalışmalar kolayca yapılabilir. Sistemin faydalarından biri de divanla ilgili çok zaman alan araştırmalara çok kısa bir zaman diliminde ulaşma imkânı sunmasıdır. Ayrıca eserlerle ilgili kayıtlı olan tüm detaylar da kullanıcılarla paylaşılabilir.

⁵ Klasik Edebiyat, (Çevrimiçi), <http://www.klasikedebiyat.com/tebdiz-sistemi-acildi/>, 26.05.2016.

I. BÖLÜM

1. SÜKKERİ'NİN DİLİ, ÜSLÛBU VE SÖZVARLIĞI

Edebiyatta üslûp temi, hiç şüphesiz edebiyatın en önemli malzemesi olan dili, şair ya da yazarlar tarafından kelime haznesini kullanarak edebi metinlere aktarma yöntemidir.

Klâsik Türk şiirinde şairler, klişeleşmiş ifadelerden sıyrılabildikleri ölçüde yenilikçi, özgün bir üslûba sahip olurlar. Şayet basmakalıp söyleyişler tercih edilmeye devam edilirse bu durum tekrara düşmenin ötesine geçemez. Bu bağlamda on yedinci yüzyıl şairlerinden biri olan Sükkerî'nin dili ve üslûbu incelenecek olduğunda yukarıda belirtmiş olduğumuz özellikler içerisinde şairin bu açıdan hangi çizgide durduğuna değinmeden önce dönemin genel dil ve üslûp özelliklerinden bahsetmek gerekir.

On yedinci yüzyıl geleneği içinde bilindiği üzere Sebki Hindî'nin hâkim olduğu bir üslûp anlayışı vardır. Bu üslûba has şairler, orijinal manalar bulabilmek için anlamı sözden üstün tutmuşlardır. Şairler artık Sebki Hindî ile anlama yönelmişler ve söz arka plana atılmıştır. Türk şiirine etki etmeye başlamasından itibaren şiirde gerçeklikten uzaklaşarak insan ruhunun ön plana çıkarılması acı, elem, heyecanın çokça işlenmesine sebep olmuştur. Derin bir tahayyül ile işlenmiş manaları anlamak gittikçe zorlaşmış, kastedilen anlama vâkıf olabilmek oldukça güçleşmiştir. Sebki Hindî Klâsik Türk şiirine etki etmesiyle anlamı sözün önünde tutarak mübalağa ile soyut anlamlara ağırlık verilmesi şiire zarar vermiş olsa bile yine de etki ettiği döneme şaşaalı bir devir yaşatması önemlidir. Sebki Hindî'nin şiirimize etki ettiği anlayışların birincisi, kelimelere yeni ve keşfedilmemiş anlamlar bularak eski manaları bırakmak, ikincisi ise bu yeni manaları keşfetmek için dilin öğeleri üzerinde yapılan değişikliklerdir. Bu ekolde ayrıntılara bolca yer verilmesi nedeni ile tasvir özelliği baskın olmuştur.⁶

⁶ Şentürk, Ahmet Atilla ve Kartal, Ahmet. *Eski Türk Edebiyatı Tarihi*, 4. b., Dergâh Yay., İstanbul, 2010, s.419.

Osmanlı döneminde Sebk-i Hindî ile oluşturulmaya çalışılan yeni kelime ve terkipler, Farsça için bile anlaşılması güç olan ve anlamlarına Çağatay Türkçesi sözlükleri içinde ulaşılan kelimeler olması bunları anlaşılmaz kılmıştır. Bunun saptanabilmesi, ancak ana dili Hintçe veya Çağatay Türkçesi olanların kaleme aldığı sözlükler veya bunlar üzerine yapılmış araştırmalara kaynak alınması ile mümkün olmuştur.⁷ Bu çerçevede Sükkerî'nin şiirlerini değerlendirecek olursak XVII. yüzyılın dil ve üslûp hususiyetlerine genellikle uymakla beraber kimi zaman da dönemin genel özelliklerinde ayrıldığına da tanıklık ederiz. Sükkerî'nin şiirlerinde görülen üslupla ilgili öne çıkan özellikleri şu şekilde belirtmek mümkündür:

Şair, karmaşık olmayan fakat uzun terkiplerle kurulmuş şiirler yazmıştır.

Çuluñ kurbân-ı cellâd-ı nigâh-ı can-sitânuñdur
Temettu^c-yâb-ı zevk-i h^vân-ı ıyd-ı vuşlâtuñ kimdür
G19/2

Dil-şikâf-ı zağm-ı zenbûr-ı ğam olmazdum eger
Nişter-i h^vâr-ı firîb-i lezzet-nûş olmasam
G95/5

Onun, ince hayallerle ortaya konulmuş benzetmeleri dikkat çekicidir.

Hayâl-i şûret-i mihrâb-ı ebruvânından
Müdâm secde-i sehv eylerin namâzumda
G117/2

"Gazellerinde âşıkane ve rindânedir. Tasvirlerinde anlattığı konu ile alakalı unsurları seçişi, şairin üslûp özelliklerinden birisidir" (Erol, 1994: 137).

Yanında herkesüñ bir dil-ber-i hem-h^vâbı var şimdi
Benüm bālînüm üzre ğamdan özge hem-serüm yokdur
G18/4

Sükkerî'nin rubâileri genellikle gurbet ve hasret temalarını işlerken gazellerine kıyasla daha anlaşılır bir hâl almıştır.

Yâ Rabb gül-i maşşüdümü ħandan eyle
Râh-ı hevesüm tâze gülistân eyle
Şad-şükr vaţanda itmedüñ hiç maşşzün
Her dem beni ğurbetde de şādân eyle

⁷ Şentürk, Ahmet Atilla ve Kartal, Ahmet. *a.g.e.*, s.420.

R/6

Sükkerî, mübalağa sanatını gerek kendini, gerek şiirini överken sıkça kullanmıştır.

Niçeler tūṭī-i guyā olur evşāf-ı la'lünde
Niçeler vālih ü şeydā olur evşāf-ı la'lünde
Niçe nazm-ı belīg imlā olur evşāf-ı la'lünde
Niçe ğarra gazel inşā olur evşāf-ı la'lünde
Velī şīrīn-edāda SÜKKERĪ eş'ārı görsünler
Mhm1/5

Sükkerî, şiirlerinin eski söylemlerden farklı, özgün ve yeni olduğunu dile getirir.

Cedīd-üslüb-ı şī'r-i tāze tarḥ-ı SÜKKERĪ'dür bu
Edā-yı köhne ḳanda böyle nev-tarz-ı ḳasen ḳanda
G120/7

Feth u teshīr eyleyüp bu nev-zemāni SÜKKERĪ
Şimdi mülk-i nazmuma ser-ḫaddi i'cāz eyledüm
G93/6

Şair şiirlerindeki mana çeşitliliğine değinir ve bunun ilk kez kendisinin ifade ettiğini aktarır.

Bikr-i fikr-i ma'nī-yi rengin ḫayāl-i şūḫ ile
Ḫacel-gāh-ı tab'-ı Rūmı reşk-i Şīrāz eyledüm
G93/4

Şiirlerinin -okuyucuya ve diğeri şairlere- bolluk, bereket, tazelik ve canlılık - yeni ilhamlar- ihsan ettiğini söyleyen Sükkerî, kendi şiirlerini, İran şairlerinin şiirleri ile mukayese eder ve İran şairlerinin kendisinden feyz alabileceklerini belirtir:

Revān-ı Ḫāfız u Sa'dī vü 'Örfī feyz-yāb olsun
Sözümle bezm-i bāğ-ı nazma virdüm revnāḳ-ı tāze
G111/12

Sükkerî, şiirini, kalemini/şairlik kabiliyetini ve söyleyiş özelliğini övmektedir.

'Aceb mi SÜKKERĪ nazmumla iftihār itsem
Ne şīve var göre kilik-i sūḫan-ṫırāzumda
G117/7

Sükkerî'nin dili ve üslûbu hakkında *Safayî Tezkiresi*'nde şunlar söylenmiştir. "kabûle karîn inşası ve gâyet mergûb hat ve imlâsı ve halâvet-i eş'ârî ve letâfet-i güftârî olmağla Dîvân-ı Sultânî kâtipleri zümresine ilhâk olub... Asruñ şu'arasından bir şâ'ir-i şîrîn-zebândur. "⁸

Burdan da anlaşılacağı üzere Safayî, Sükkerî için sadece nesir konusunda değil hat/yazı sanatı alanında da rağbet edilecek bir şair olduğunu, şiirlerinin tatlılığı ile sözlerinin inceliği/hoşluğu ve yazarlar topluluğuna dahil olabileceğini, çağının tatlı dilli bir şair olduğunu addetmiştir.

Sözvarlığı, sadece o dilin kelimelerini değil aynı zamanda deyimleri, atasözleri, kalıplaşmış ifadeleri ve terimleri gibi muhtelif anlatım kalıplarını içermektedir. Bir dilin sözvarlığı, tarihsel süreç içerisinde o dilin hangi aşamalardan geçtiği, kelime kadrosunun ne derecede değiştiği, hangi kullanımları benimseyip, neleri terk ettiğini açığa çıkarması bakımından önemlidir.

Sükkerî Divan'ının bağlamlı dizin ve işlevsel sözlüğünün hazırlanmasıyla şâirin ferdî üslûbunun ortaya konmasında onun sözvarlığının ne kadar önemli olduğunu göstermek, bu anlamda üslûp çalışmalarına bir bakış açısı sağlayacaktır. Aynı zamanda tarihsel sözlük çalışmalarına da bir katkı sağlamayı hedeflemektedir. Öte yandan XVII. yüzyıl Osmanlı kültürü ile ilgili olarak tespit edilecek kimi öğeler, folklorik malzemeler ve sosyal yaşama dair veriler de bu açıdan bir katkı olarak düşünülebilir. Sükkerî'nin standart dildeki malzeme ile deyimler, kalıplaşmış ifadeler, alıntılar gibi dilsel öğeleri nasıl işlediği ve bunları hangi bağlamlarda kullandığı ortaya konulmak suretiyle, şiir şerhi çalışmalarına da katkıda bulunması amaçlanmıştır.

2. DİL VE ÜSLÛP ÖZELLİKLERİ

2.1. Ses, Söz ve Anlam

Şiirdeki ahengi; söyleyiş, ölçü, seci, aliterasyon, asonans gibi her türlü ses benzerlikleri ile ses iniş ve çıkışları sağlar. Ritim ise kafiye ve vezinle sağlanır. Her dönem, kendi içinde özgün kafiye ve ritim özellikleri taşımaktadır. Sükkerî şair olarak döneminde ön plana çıkamamış olsa da şiirlerindeki ses, söz ve anlam

⁸ Safâyî. *Tezkire-i Safâyî*. İstanbul Üniversitesi Ktp. TY. Nu. 3215, v. 122.

uyumunu yakalamadaki başarısını dilin ve şiir sanatının imkânlarını kullanarak göstermiştir. Şairin Divanı incelendiğinde müzikâliteyi, redif, vezin, ses tekrarları, ritim ve ahenk gibi öğelerle sağladığı görülmektedir. Aşağıda madde başlıklarıyla örnekleri verilen ünlem, edat ve bağlaçların da şiirin ritim, ahenk ve akıcılığına etki edildiği tespit edilmiştir.⁹

2.1.1. Ünlemler:

O çeşm-i fitne-i sehhâr-ı yâra n'eyleyelüm
Meded o ğamze-i efsûn-güzâra n'eyleyelüm
G91/1

Harâb-ı bâde-i 'ışkum **meded** irüş sâkî
Bu ser-i girânî-i derd-i humâra n'eyleyelüm
G91/2

Şolup gitdi cihândan ğonce-i ter
Gel ey dil-bülbüli di (**hây**) **meded hây**
T16/2

Birisi çıkdı didi böyle yazuñ târîhin
Hey meded gitdi alup gurk-ı ecel ceyrânı
T19/2

Ol şühî nâle-i dile 'arz eyledüm didi
Ol âfet ol belâ-yı cihân **âh** bu mıdur
G22/5

Ṭa'n idüp dirsın baña bu mübtelâlıklar nedür
Âh şâhum sende yâ bu dil-rübâlıklar nedür
G37/1

Ser-germ-i bezm-i vaşlı erâzil o mehveşüñ
Hayfâ o tıfl-ı nâzda ol meşreb-i ğarîb
G7/4

Hayfâ ki cins-i kesm-hare döndi SÜKKERİ
Kâlâ-yı ma'rifet gibi sermâyemüz bizüm
G96/6

Ey sâde-levh sîne vü ey bü'l-heves gönül
Ṭut kendüñi o ğamze-i hûn-h'ârdan cüdâ

⁹ Selçuk, Bahir. Divan Şiirinde Ritmik Bir Unsur: Atif Terkipleri, *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C.24, Elazığ, 2013, s.1-3.

G2/6

Dilden çıkar mı nokta-i sevdā-yı hāl-i yār
Ey SÜKKERİ çü muḳteẓī-i kevkebüm budur

G40/5

Yukarıdaki beyitlerde "meded", " ey", "ah" gibi sıkça kullanılmış olan ünlemler, şairin sevinç, keder; sesleniş, acıma vb. duygularını dile getirmede önem arz etmektedir. Aynı zamanda ünlemler şiirin monotonluğunu kırması açısından da şairler tarafından tercih edilmiştir.

2.1.2. Edatlar:

Biz ki dest-i sākiden bir cām-ı billūr isterüz
Zerreyüz ḥurşīdden **şan** pertev-i nūr isterüz

G53/1

Aḳup cūlar **gibi** eṭrāfına ol ḳal'a-i saḥtuñ
Dil-āverler derūnın itdiler deryāyı ḥūn-ālā

T1/6

Ẓurefā şoḥbetine SÜKKERİ-i zār **gibi**
Bezle-gū nūkte-ver-i tīz-cevāb isterler

G17/9

Meger ol nāḳıd-ı deryā-dil-i dānişver kim
Yüz süren dergehine luṭf ile memnūn gelür

G28/9

Fiḡān eyler derā-yı dil verā-yı levḥ-i sīnemde
Meger müştāk-ı zaḥm-ı nevk-i tīr-i tīz-i şestüñdür

G44/3

Nitekim luṭfuñ dil-i aḥbābı eylerse şikār
Dā'imā a'dā-yı dīn olsun rikābuñda esīr

T2/5

Ecel kūsına urdı bang-ı riḥlet
Derūn-ı sīnem iñletdüm **nite** nāy

T16/4

Olup dest-i girīban yār **içün** aḡyār ile bir gün
Muḥaşşal şöhre-i her şehr ü bāzār olmamız vardur

G35/5

Pā-bestegī-i zūlf-i girīh-i gīr **içün** düzer
Zencīr-i ‘ışka rişte-i āh-ı hazīn çīn
G99/4

Hāyāl-i hālīdür dāg-ı derūn-ı ādemī yoḥsa
Bu **deñlü** ‘afiyet-sūzī-i dil her dāneden gelmez
G54/3

Yukarıdaki beyitlerde yer alan edatlar genellikle karşılaştırma, benzetme, özgülük anlamları katmıştır. Sükkerī, son çekim edatlarının yanı sıra bağlama edatlarını da sıklıkla kullanmıştır. Türkçe edatlar dışında şairin Arapça ve Farsça ilgeçleri kullandığını görüyoruz.

2.1.3. Bağlaçlar:

Ey şāh-ı hūsn ḥaṭṭ-ı ruḥuñ zāhir olsa **da**
Hük-m-i beḳā-i hūsne muḳarrer virür saña
G4/3

Maḳāmın cennet-i ‘Adn eyle yā Rabb
Du‘ā eyler **eger** yoḥsül **eger** bāy
T16/7

Gel ṭabībüm rīş-ḥandūñle nemek-pāş olma **kim**
Şerḥa-ı dāg-ı dil-i endūh-gīnüm tāzedür
G21/3

Mey-i la‘l **ile** bezm-i vaşl-ı dil-ber ḳanda ben ḳanda
Cihānda nuḳl-i cennet āb-ı kevşer ḳanda ben ḳanda
G121/1

Gül-zār-ı dehre ser-tā-ser itdüm neḳāre **līk**
Bir gönce görmedüm ki ola ḥārdan cüdā
G2/5

Egerçi rü-şinās-ı ‘ālemüz biz şem‘-veş **ammā**
Yine fānūs-ı güm-nāmīde mestür olmamız yegdür
G38/5

Mişli yoḳ gerçi ḥüb-i meh-veşdür
Līkin ol şem‘-i hūsn-i ser-keşdür
Msm1/5

Yukarıdaki beyitlerde örneklerle sunulmuş olan bağlaçlar, şiirin hem işitsel hem de görsel açıdan ahenk ve ritmini sağlayan unsurlarıdır. Bağlaçlar genel itibariyle zıtlık ve paralellik olarak ikiye ayrılır. Sükkerî Divanı'nda söylediğimiz bu iki türden bağlaçlara (ile, ve, lakin, eger) da rastlanmaktadır. Şairin bağlaç tercihine baktığımızda ise Türkçe “da, ile, eğer” bağlaçları yanı sıra Arapça “likin, lik, ve, amma” ve Farsça “ki, kim” bağlayıcılarına da sıklıkla yer verdiği görülmektedir.

2.2. Sözcükler

2.2.1. Zıtlık

Divan şairlerinin sıklıkla kullandığı edebi sanatlardan olan tezat, anlam olarak aralarında zıtlık söz konusu olan sözcükleri birlikte kullanma sanatıdır. Tezat sanatı şairin ruh hâlini yansıtmaya bakımından önem taşımakla birlikte kullanılan kelimelerin türlerinin seçiminde de bu ruh hâli etkili olmuştur. Sükkerî Divanı'nda eylem ve sıfat türünde sözcüklerden ziyade daha çok isim veya isim soylu kelimeler arasındaki zıtlıklardan yararlanılmıştır. Aşağıda madde başlıkları altında verilen zıtlıklar, örnekleriyle gösterilmiştir.

Cefa-Vefa

Ne nevâziş bilür ne mihr ü **vefâ**
Kârı ‘uşşâka cümle cevr ü **cefâ**

Msm1/26

Şair, sevgilinin hiçbir zaman aşığı iltifat etmediğini ona sevgi gösterisinde bulunmadığını, onun işi-gücünün sadece aşığına cefa çektirmek olduğunu söyleyerek "mihr ü vefa" nın zıddı olarak "cevr ü cefa"yı kullanmıştır.

Özgürlük-esaret

Gehî şühî-i tab^c u geh dil-i nâ-şâddan feryâd
Gehî **kayd-ı ser** ü geh **hâtır-ı âzâd**dan feryâd

G15/1

Yukarıdaki beyitte şairin kimi zaman doğuştan gelen şen-şakrak hali, kimi zaman ise kederli gönlünden feryad ettiği dile getiriliyor. Şair, bazen özgürlükten bazen de esaretten şikayetçi olduğunu belirterek kullandığı kelimeler arasında zıtlık oluşturmuştur.

Neşe-keder

Meclis-i meyden dil-i **maḥzūn**uma gelmez **neşāt**
Olsa her bir kaṭre-i mey māye-i şad-inbisāt
G70/1

Yukarıdaki beyitte şair, içki meclisinden (eğlence meclisi), kederli gönlüne keyif ve neşenin hiç uğramadığını "mahzun ve neşat" zıtlıklarıyla ifade eder.

Harap- Abad

Añılsun ḥānedān-ı ʿiṣret-ābād-ı cihān olsun
Ḥarāb iken benüm himmetle **ābād** olduğum yerdür
G25/11

Beyitte, dünya meyhanesinde bulunanlar kötü bir halde iken şairin çabasıyla bayındır haline gelmiştir. Dolayısıyla şair bu zıtlığı "harap ve abad" kelimeleriyle yansıtmıştır.

Gece-Gündüz

Nevrūz-ı vaşl-ı yāre irişmek muḥāldür
Biñ kez berāber olsa da **leyl** ü **nehār**ımız
G59/4

Yukarıdaki beyitte Sükkerî, sevgiliyle gece ve gündüz beraber dahi olsa, yani her zaman onunla birlikte bile olsa ona ulaşmanın imkansız olduğunu söylemektedir. Bu imkansızlığı anlatırken "leyl ve nehar" zıtlığıyla ortaya koymuştur.

Kâfir-Müslüman

Işkuñla çü küfr ü dīn ser-ber-zededür
Hep **Gebr** ü **Müselmān** arası ʿarbededür
R/19

Şair, sevgilinin güzelliğine dost-düşman herkesin, hem müslümanların hem de kafirlerin aşık olmasını, birbirine zıt anlayışlar olan batıl ve hak olan küfür ile imanın/dinin her zaman birbirine çok yakın olması, her ikisi arasında çok ince bir çizgi bulunması gerçeği ile anlatmış, dolayısıyla kâfir ve müslümanın arasının sürekli bir çekişme hâlinde olacağını dile getirmiştir.

Padişah-Köle

Şol **gedā** kim cür‘a-nūş-ı cām-ı pīr-i ‘ışk olur
‘Ākıbet bir **pādişāh**-ı Cem-serīr-i ‘ışk olur
G27/1

Aşk ehlinin (sevgilinin) kadehindeki yudumu içen kölenin sonunda Cem'in tahtında oturan bir padişah olacağını ifade eden bu beyitte tezat "geda ve padişah" sözcükleriyle sağlanmıştır.

Soru-Cevap

Sebeb-i hūn-ı şehīdān-ı belā-yı ‘ışkı
Ne **su‘āl** (ü) ne **cevāb** u ne hisāb isterler
G17/4

Beyitte, aşıkların öldürülme sebebine; ne sual ne de yanıt lazım diyerek ikinci mısranın kelimeleri arasında tezat ilişkisi kurmuştur.

Belirgin-Belirsiz

Haṭṭ-ı cemāl gāh ‘**ıyān** u geh **nihān** olur
Mūy-ı hayāl gāh **nihān** geh ‘**ıyān** olur
G32/1

Beyitte şair, sevgilinin yüzündeki ayva tüylerinin kimi zaman belirgin kimi zaman ise gizli olduğunu ifade etmek için "ıyan ve nihan" sözcüklerini kullanmıştır.

Kavuşma-Ayrılık

Eyler ümīd-i kurb-ı reh-i **vaşl**-ı yār ise
Gİtdükçe oldı SÜKKERİ-i zārdan **cüda**
G2/9

Beyitte aşık, sevgiliye kavuşma yolunu ümit ettikçe sevgilinin aşıktan giderek ayrı düştüğünü "vasl ve cüda" zıtlığıyla dile getiriyor.

Cennet-Cehennem

Behişt ü **dūzaḥ**-āsar-ı cemāl-i Zü'l-Celālüñdür
Zemīn ü āsumān bir ‘arşa-i bālā vü pestüñdür
G44/4

Yukarıdaki beyitte, Celal sahibi Allah'ın cemalinin cennet ve cehennem işaretini olduğunu ifade edilmiştir. Aynı zamanda şair, yeryüzü ile gökyüzünün alçak

ve yüksek bir meydan olduğunu söyleyerek sırasıyla cennet-cehennem, yer-gök, alçak-yüksek sözcükleri ile zıtlıklara başvurmuştur.

Sıcak-Soğuk

Rūzgāruñ **germ** ü **serdin** añlamağdur SÜKKERĪ
Ni‘met-i zevk-ı bahār u şiddet-i deyden ğaraż
G69/5

Beyitte Sükkerî, kışın şiddeti ve baharın o keyif verici lütfundaki amacın rüzgârın yumuşak (sıcak) ve sertliğinin (soğuk) idrâk edilmesi olduğunu dile getirerek "germ ve serd" kelimeleri arasında zıtlıktan yararlanmışır.

Güzel-Çirkin

Dildür ehl-i ‘ışka çün āyîne-i hikmet-sirişt
‘Aşık ol şüret-nümā olsun dilüñde **hüb** u **zişt**
G9/1

Yukarıdaki beyitte şair, güzel ya da çirkin fark etmez yeter ki aşık ol diyerek gönüldeki sevgili tasvirini "hub ve zişt" zıtlıklarıyla ortaya koymuştur.

2.2.2. İkilemeler

İkilemeler en genel anlamıyla, kelimeler arasında benzerlik, yakınlık, zıtlık ilişkisi kullanılarak oluşturulur. İkilemelerin kullanımı ile pekiştirme, vurgulama ön plana çıkmaktadır. Divan şiirinde çokça yer verilen ikilemeler, bazen bir, bazen ise iki mısradaki kullanılarak ahengi sağlamaktadır.¹⁰ Sükkerî Divanı'nda Türkçe'nin yanı sıra Arapça ve Farsça ikilemelerden de yararlanmış olup aşağıda bazı örnekler verilmiştir.

Yer yer

Peykân-ı zaħm-ı sîne degüldür sipāh-ı ‘ışk
Aşmış der-i hıyāmda **yer yer** çerāğ-ı dāğ
G73/6

Yukarıdaki beyitte kısım kısım, bölüm bölüm anlamına gelen "yer yer" ikilemesi yaranın tasviri için kullanılmışır.

¹⁰ Gül, Meltem, Usûlî'nin Dilinde Ahengi Sağlayan Unsurlar Üzerine Bir Deneme, *İdil Sanat ve Dil Dergisi* C.2, S.6., 2013, s.131.

Mahal mahal

Degül sezā-yı sūḥan her maḳām SÜKKERİ'yā

Maḳal maḳal oḳunur Şāh-nāmesi 'ıŝkuñ

G78/5

Beyitte aşk Şehnamesi'nin yer yer, kısım kısım okunduğunu dile getiren şair "mahal mahal" ikilemesini bunun dışında zaman zaman anlamını kastedecek şekilde de kullanması dikkat çekicidir.

Rū-be-rū (yüz yüze)

Olmaz mısun benümle yine **rū-be-rū** 'aceb

Āyine-i dili niçün işkeste eyledüñ

G84/3

Şair beyitte, sevgiliye gönül aynasını niçin kırdığını ve yeniden birlikte (yüz yüze) olabilme ihtimalini sorarken tercihini bu kez Türkçe yerine Farsça ikilemeden yana kullanmıştır.

Çin çin

Nice şūrīdeler zencīr-cunbān-ı cünün olmaz

Görüp gīsū-yı müşkīn-tār-ı yāri **çin çin** üzre

G116/6

"Çin çin" ikilemesi sevgilinin saçlarının kıvrımlığını dile getirmek amacıyla büküm büküm anlamına gelecek şekilde kullanılmıştır.

Peymāne peymāne

Alınca destine ol gözleri mestāne peymāne

Şunar cām-ı cününü her yaña **peymāne peymāne**

G124/1

Beyitte "peymane peymane" ikilemesi, şair Sükkerî'nin delilik kadehini dört bir tarafa kadeh kadeh sunduğunu ifade etmek amacıyla kullanılmıştır.

Tār tār

Tār tār itdi vücūdum zaḥme-i ḳānun-ı 'ıŝḳ

Āh-ı dilden hem-nevādur reglerüm ṭanbūr ile

G127/2

Yukarıdaki beyitte "tar tar" ikilemesi aşk çalgısının kayışının, aşğın vücudunu tel tel yaptığını dile getirmek maksadıyla kullanılmıştır.

Gün-ā-gün (türlü türlü)

Añılsun ol maķām-ı vaşl kim şād olduğum yerdür
Hezārān luţf-ı **gün-ā-gūna** mu‘tād olduğum yerdür
G25/1

Dür-ā-dür (uzaktan uzağa)

Destüñe alsañ da **dür-ā-dür** atmaķdur ğaraż
Kūy-ı ser-gerdān-ı źarb-ı dest-i reddüñdür ğoñül
G87/3

2.2.3. Birleşik Fiiller

Birleşik fiiller, en az iki sözcüğün birleşmesiyle veya öbekleşmesiyle oluşan, birleştiği sözcüklerin anlamlarından farklı olarak yeni bir anlam kazanan fiillerdir. Birleşik fiillerin oluşumuna bakıldığında en çok karşımıza çıkanlar:

- Yardımcı fiillerle kurulan birleşik fiiller,
- Kurallı birleşik fiiller,
- Anlamca kaynaşmış (deyimleşmiş) birleşik fiillerdir.

Sükkerî Divanı incelendiğinde yardımcı fiillerle kurulan (etmek, olmak, eylemek, bulmak, kılmak...) birleşik fiillerin daha sık kullanıldığı görülmektedir.

Eyle

Ahṽālüm **eyle** şem‘ ile pervāneden **ķıyās**
Sūz u ğüdāz ile ser u kār-ı şebüm budur
G41/4

Yā Rabb gül-i maķşūdumı **handān eyle**
Rāh-ı hevesüm tāze **ğülistān eyle**
R/6

Ferāğat eylemişken rağmına ağyār-ı nā-dānuñ
Tekellūf ber-ṭaraf ol yār ile yār olmamız vardur
G35/2

Kıl

Taḥammül **kıl** ğam u derd-i şeb-i târik-i hicrāna
Şafā-yı pertev-i şem^c-i cemāl-i meh-veş isterseñ

G83/2

ilāhī bir **sebepe kıl** āsumān reşk eylesün bir şeb
O meh tenvīr-i târikī-i bezm-i ehl-i ḥāl itsün

G98/2

Olmak

Ferāġat eylemişken raġmına aġyār-ı nā-dānuñ
Tekellüf **ber-ṭaraf ol** yār ile yār olmamuz vardur

G35/6

Mey-i ḥūn-i sirişk-i çeşm ile şeb **zinde-dār olsañ**
Sifāruñ bir bilūrīn kāse-i pūr-şīr ider meh-tāb

G8/3

Añılsun ḥānedān-ı **‘iṣret-ābād-ı cihān olsun**
Ḥarāb iken benüm himmetle **ābād** olduğum yerdür

G25/11

Ey gül saña cilve-gāh **ko bāġ olsun**
‘iṣkuñla derūnı bülbülüñ **dāġ olsun**

R/16

Bulmak

Esīr-i zūlf-i girīh-gīr-i dil-ber olma şaķın
Bulunma kışsa-i Manşūr u dārdan **ġāfil**

G86/5

Etmek

Ey SÜKKERİ-i zār şaķın **āh itme**
Düşmenleri aḥvālūñe **āġāh itme**

R/14

Mey-i ḥūn-i sirişk-i çeşm ile şeb zinde-dār olsañ
Sifāruñ bir bilūrīn kāse-i **pūr-şīr** ider meh-tāb

G8/3

2.2.4. Tamlamalar

2.2.4.1. Arapça-Farsça-Türkçe Tamlamalar

Sükkerî'nin şiirlerine dil açısından incelendiği zaman, bazı beyitlerin döneminin kimi dil özelliklerine uymadığını görülür. On yedinci yüzyıl şairi olan Sükkerî çağının Sebk-i Hindî ekolünden terkip kullanma bakımından ayrılır. Şair, bir hayli uzun lâkin çok karmaşık olmayan (Arapça-Farsça, Arapça-Türkçe, Farsça-Türkçe) tamlamaları tercih etmiştir. Bunlardan bazı örnekler şu şekildedir:

‘Aceb mi bülbül-i şūrīde ṭab^c-ı SÜKKERĪ olsa
Bu nazm-i dil-keş-i gül-ğonce-i nev-ḥīzden maḥzūz
G71/5

Birisi dürr-i girān-māye-i baḥr-i ‘irfān
Birisi ebr-i ‘aṭā-yi kerem-āmūz-ı cevād
T4/10

Beni geh gavṭa-ḥ‘ār-ı ḥayret-i girdāb-ı ‘ışk eyler
Semender-veş ser-ā-ser geh beni āteş-libās eyler
G29/2

Kim olur rāh-zen-i kāfile-i ehl-i suḥan
Düşmen-i ṭālī^c-i dūn-baḥt-ı zebūndan ḡayri
G134/6

Reh-neverdān-ı beyābān-ı ṭarīḳ-i tecrīd
Ne otāḡ u ne ḥiyām u ne ṭināb isterler
G17/6

Göñül bir zerre-i nāḳīz-i ḥāk-ālūd-ı firḳatdür
O mihr-i ‘ālem-ārā ile vuşlat ḳanda ben ḳanda
G119/4

Aşā-yı kill-i mu‘ciz-rīz-i siḥr-i SÜKKERĪ'dür bu
Yaḥud bir Rüstem-i meydān-ı nazmuñ deste-ḳübıdur
G48/5

Ḥabbezā fetḥ-i beşāret-baḥş-ı ṭab^c-ı rüzḡār
Merḥabā baḥt-ı bülend-i pādīşāh-ı kām-yāb
T3/1

Cām-ı la‘l-i leb-i sāḳīye mi şevkuñ ey dil
Ġamze-i şūḥ-ı siyeh-mest-i mey-i nāza mıdur
G39/2

2.2.5. Deyimler ve Atasözleri

Şairler şiirlerinde atasözleri ve deyimlerden sıkça faydalanarak az sözle çok şey anlatmayı amaçlamış ve bu sayede anlam akıcılığını sağlamışlardır. Şair, atasözleri ve deyimler aracılığıyla duygu, düşünce ve isteklerini daha iyi aktarmıştır. Sükkerî de şiirlerinde atasözleri ve deyimlere çokça yer vermiştir. Aşağıda, Sükkerî Divanı'nda yer alan kimi atasözü ve deyim örnekleri sunulmuştur.

Şadef açsun kulağın **zīver-i gūş kabūl itsün**
Dür-i silk-i fütūhāt oldı çün bu gazve-i kübrā
T1/12

Işkuñla beni **‘āleme destān itdūñ**
Olsun hele ey şūḡ cefā-kār olsun
R/13

Hüsn-i taşvīrine **baş egdi** şanem-ḡāne-i Çīn
Ḳadd-i bālāsına pā-der-gil olubdur şimşād
T4/4

O şūḡuñ korḡarum kim küşteḡān-ı ḡamze-i nāzı
Laḡidden biñ kıyāmet ḡopsa **baş göstermeye** aşlā
Kt2/2

Göñlüne girmege yol buldum efendi āsān
Bulmadum pāyüñe **yüz sürmege** rāh-ı imkân
Mtl/5

Pā-bestegī-i zūlf-i girīh-gīr için düzer
Zencīr-i ‘ışḡa rişte-i āh-ı ḡazīn çīn
G99/4

Dāne-i ḡālūñ ki şad-mülk-i Süleymāna deḡer
Anı **pā-māl itdürür** elbette ḡayl-i mūra ḡaḡ
Kt1/2

Cān virmede naḡma SÜKKERĪ'dür
‘İsī-nefes-i diyār-ı tecrīd
G14/7

Dimeñ kim büse-i ḡāl-i ruḡ-ı dil-berden **el çekdük**
Meyān-ı şu‘lede sūzende bir aḡkerden **el çekdük**
G81/1

Göñül **el çek** ser-i dāmān-ı nāza şıķlet el virmez
Saña būs-ı nigārın dest-i şūh-ı vuşlat **el virmez**
G51/1

Boynuna almazdı küh u deşti Ferhād ile Kays
Bār-ı ıŝķı çekmede anlarla hem-düş olmasam
G95/4

Gül-zār-ı dehre ser-tā-ser itdüm nezāre līk
Bir gonce görmedüm ki **ola** hārdan **cüda**
G2/5

Pey-ā-pey laṭme-i ŝemşīrden hep cümle **kef geçdi**
O gird-āb-ı vegādan ṭaşra bir dil çıķmadı güya
T1/8

3. ŞAİRİN HALET-İ RÛHİYESİ VE HAL TASVİRLERİ

Halet-i rûhiye genel anlamıyla, kişinin içinde bulunduğu ruhsal durumdur. Bu durum şairin yaşamında olduğu kadar eserlerine de etki edecektir. Nasıl ki bir insanın o anki ruh hâli çevresiyle olan ilişkilerine doğrudan tesir ediyorsa şairin de halet-i rûhiyesi eserlerinin şekillenmesinde önemli bir rol oynayacaktır. Örneğin; şair o an karamsar bir ruh haline sahipse eserlerinde yorgun, bitkin, çekimser, acı çeken bir karakteri işleyecektir. Bunun aksine mutlu veya neşeli bir ruh hâline sahip olan şair, yapıtlarında da canlı, etkili ve hayat dolu bir üslûpla karşımıza çıkacaktır. Şairin ruh hali ile zıt yönde eserler vermesi beklenemeyeceğinden, mutluyken kederi; üzgünken sevinci yeterli seviyede aktaramayacağından, ruh hâli konu seçiminde ve üslûpta şairi yönlendiren en önemli faktördür.

Sükkerî Divanı'nda şairin halet-i ruhiyesi ve hal tasvirleri şiir örnekleriyle aşağıda madde başlıkları halinde örnekleriyle sıralanmıştır.

Korku

Havfüm budur ki âyîne-i mihri târ ider
Dûd-ı dilüm sipihre olursa eger mümâs
G64/2

Korķarum bu hÛsn ile âfet girerse cennete
Dûzah-efrÛz-ı Şerâr-ı ışık olur ehl-i behişt
G9/3

SÛKKERÎ teklîf-i âĝÛŐ-ı viŐâl itmekde ĝüç
Korķarum itmez taĥammÛl nâzenînÛm tâzedÛr
G21/6

O ŐÛĥuñ **korķarum** kim küŐteĝân-ı ĝamze-i nâzı
Laĥidden biñ kıyâmet ķopsa baş göstermeye aŐlâ
Kt2/2

Sevinç

Rengîn piyâlelerle müzeyyen olup yine
‘**Iyş itmege** ahālî-i bâğ oldı encümen
G109/4

Zevk ehline biz SÜKKERÎ'yâ **şehd-i şafâyuz**
Āzâr-ı dil-i hâside zenbūr-siriştüz
G50/10

Biz bülbül-i destân-zen-i gül-zâr-ı şafâyuz
Hep bûy-ı gül-i feyz ile **mesrūr-sirüştüz**
G50/7

Üzüntü/Keder

Nev-be-nev sînemdeki **âh-ı hazînüm** tazedür
Raḥm bilmez âh-ı maḥdüm-ı güzînüm tazedür
G21/1

Görüş bizümle de gâhîce eyle sîneñi şâf
Yeter bu **cevr ü eziyyet** a sevdiğüm inşâf
G75/1

Ten-i fersüde **künc-i ğamda** vü dil küy-i dil-berde
Nice cem‘iyyet el virsün baña dil qanda ben qanda
G122/3

Utanma/çekinme

‘Ācab mi SÜKKERÎ-veş olsa yâd illerde ‘**ârından**
Ġarîb-i hâne-ber-düş-ı felek-nâm u nişân düşmen
G108/7

Ne çâre mest-i ḥarâb olmayınca meclisde
O şūḥa ‘arz-ı merâm itmege **ḥicâb iderin**
G101/3

El-‘aṭaş-şeyḥ-i be-yâbân-ı cünün-ı ‘ışk olan
Ḥızr elinden âb-ı ḥayvân olsa içmez ‘**ârdan**
G107/2

Dolaşmağdan **hazer kıl** pîç ü tâb-ı zülf-i cânâna
Ne zencîr-i belâdur ḥalka-i ğîsüyı gördüñ mi
G133/3

Bakma küstâhâne hâk-i pây-ı yâre ey nigâh
Çîn-i ebrû-yı ‘itâb-ı neng ü ‘ârumdan şaķın
G100/5

Çaresizlik

Olurdum SÜKKERİ hem-pençe-i şad-şîr-i hicrânı
Velî nîrû-yı **bâzû-yı ümîd-i** ülfet el virmez
G51/9

Añ o **vaķt-i nâ-güzîr-i saķtı** ey mağrûr kim
Girde bâlîn gil-i âgendeñ olur bir sâde hışt
G9/4

Şad-ķasret ile hâl-i dilüm şerh eyle
Dirlerse buluşduñ mı ger ol **nâ-ķâre**
R/4

Bû cevr ü bû cefâyı ki peyveste eyledüñ
Cânâ bu **nâ-tüvânı** ‘acep hıaste eyledüñ
G84/1

Beklenti/umut

Hezâr ‘uķde-i serdür kim hayâl-i muhâl
Turur **ümîd-i güşâyışle** ceyb-i âzumda
G117/6

‘Abeş şanmañ ki dil dil-berle yâ dest-i zekân tıtdı
Recâ-yı vuşlata bir semt-i nâ-dâniste-fen tıtdı
G130/1

Eyler **ümîd-i ķurb-ı reh-i vaşl-ı yâr** ise
Gitdüķçe oldı SÜKKERİ-i zârdan cüdâ
G2/9

Ferâgat eyledi pervâz-ı evc-i vuşlatdan
Ümîd-i murğ-ı heves şimdi ol hevâda degül
G89/4

Ümmîd-i SÜKKERİ ki ķarîn-i ķabül ola
Dergâh-ı Hâķda zemzeme-i yâ Rabb-i ğarîb
G7/6

Hayal etme

Gelince hāne-i ten teng olur ʿaql u dil cāna
Hayālūñ gibi olmaz mihmān-ı mīz-bān-düşmen
G108/3

Hayāl-i çeşm-i siyeh-mesti haṭıra gelse
Gazāl-i Çīne çerā-gāh olur hadīka-i çeşm
Mf/4

Āmed-şod-i **hayāl-i ruḥın** dīde beñzedür
Serv-ḳadd-i Yūsufa ki Züleyhā gelür gider
G31/6

Şikâyet etme

Kime **dād eyliyem** ki ol bī-dād
Hırmen-i şabrum eyledi ber-bād
Msm1/22

El-amān ey şaf-derān-ı nerre-şīrān-ı veğā
Ḳalmanı ser-pençe-i rezm-āverīde zūr u tāb
T3/4

Şekve-sāz olsaḳ o şūhuñ sitem-i cevrinden
SÜKKERİ ḳubbe-i eflāke çıkar ḡulgülemüz
G61/6

Hayf kim pervāne-veş yandım yakıldım SÜKKERİ
Olmadım bir dem o şemʿ-i ḥüsn ile germ-iḥtilāṭ
G70/6

Bezm-i aḡyārda āzār ider ol şūḡ beni
Sitem-i nā-maḡal-i bīhüdedendür **gilemüz**
G61/5

Kızgınlık/öfke

Baḳma küstāḡāne ḡāk-i pāy-ı yāre ey nigāḡ
Çīn-i ebrū-yı ʿitāb-ı neng ü ʿārumdan şaḳın
G100/5

Şeb-hicr-i dırāz-ı intizār-ı şubḡ-ı vaşluñla
Beni ser-germī-i mihrüñden ey ḡurşīd **serd itdüñ**
G80/4

Sezā görmezseñ āgūş-ı vişālūñ merhabā **yok mı**
‘Acebdür dest-i luţfuñ ‘āşık-ı mehcūra şunmazsın
G104/2

Şekve-sāz olsağ o şūhuñ sitem-i cevrinden
SÜKKERİ kubbe-i eflāke çıkar **gulgulemüz**
G61/6

Ağlama

Ağlamazdum neşve-i ğafletle ser-hōş olmasam
Şād olurdum beste-i kayd-ı ğam-ı hūş olmasam
G95/1

Görmedüm līk didiler şu içer
Ekserī ‘ömri **girye** ile geçer
L5/4

Seyl-i bārān olmasun mı **eşk-i çeşm**-i ‘āşıkān
Çīn-i ebrūsı ki bir ebr-i siyāh-ı fitnedür
G47/5

Sirişk-i dīdeden izhāra himmet isterüz yoħsa
Ğam-ı cānān dil-i vīrānede medfūn olur çıkmaz
G55/2

Konuşma

Didüm bir ehl-i hāle söylenür āyā nedür vuşlat
Didi dil-berle tenhā gerdiş-i peymānedür vuşlat
G10/1

Añılsun ol cenāb-ı ‘izz ü devlet kim **dirüm** her dem
Benüm ol beniçe-tāb u dest-i bī-dād olduğum yerdür
G25/9

Bunı **dir** SÜKKERİ fevtine tārīh
"Muħammed Şāhdan n'itdūñ felek vāy"
T16/8

Ne mümkindür **konuşmak** yār olup ol tıfl-ı şannāza
O şāhin beyzasından başladı yüksekde pervāza
G111/2

Dinlemek

Güş idüp bang-ı kudüm-i rihleti
Oldı rāh-ı Lā-Mekānuñ reh-revi

T12/5

SÜKKERİ gibi müdām ol reh-i 'ışka mā'il
Ne didi **diñle** ol üstād-ı edīb-i kāmīl

Msd1/14

Naẓmumla olup SÜKKERİ'yā cevher-i dehr
Dürr-i sühenüm zīver-i her **güş idebilsem**

G92/6

Ne **diñler** var ne añlar nağme-i murğ-ı hōş elhānı
Çemen-zār-ı cihānı SÜKKERİ zāğ u zegān tutdı

G130/6

Güş idüp bang-ı kudüm-i rihleti
Oldı rāh-ı Lā-Mekānuñ reh-revi

T12/5

Yemek/İçmek

Yimede gāyet ile diğkat ider
Haftada ayda bir kifāyet ider

L2/2

Yüzin ol şūh ki bir buse için derhem ider
Hele **içsün** bir iki sāğar anı Hātem ider

G45/1

Şun kevşer-i lebüñ ki hemān maṭlabum budur
İçmem şerābı sükker ise meşrebüm budur

G41/1

Hezārān şükr ol hūr-ı behiştüñ bezm-i vaşlında
Murād üzre hele **nüş eyledüm** bir dāne peymāne

G124/3

Bāğa gitmem çemen-i sebz-i bahār olmayıcağ
Bāde içmem mey-i la'l-i leb-i yār olmayıcağ

G76/1

Dokunmak

Gehī sīm-āb-ı eşk-i çeşmüme tahte's-serā mecra
Gehī fevväre-i hün-ı dilüm çarhı **mümās eyler**
G29/5

Havfüm budur ki āyīne-i mihri tār ider
Dūd-ı dilüm sipihre **olursa** eger **mümās**
G64/2

Ey seng-dil **toğunma** şikest itme qalbimüz
Bünyād-ı hüsne raḥne virür inkisārımız
G59/3

Görmek

Neden olmuş o nāzenīn terkīb
Görmedüm böyle hüsñ ü ān ğarīb
Msm1/13

Görse taşvīr-i dil-avīz-i muşanna' tarzın
Şan'atıñ Māni vü Erjeng daḥı itmeye yād
T4/7

Görmedi böyle feraḥ-baḥş binā-yı 'ālī
Seyr iden dünyede el-kışşa ekālīm ü bilād
T4/2

Gör cām-ı çeşm ü sürhī-i şahbā-yı eşkümi
Hün-āb ile piyāle-i leb-ber-lebüm budur
G41/3

Görüp rüy-ı dil-i cānānı 'āşık ser-firāz olmaz
Hemīşe dest-bürd-i baḥt-ı şümüñ pāy-kübıdur
G48/4

Anlamak/İdrak etmek

Ne şahbā-yı lebinden ne ğubār-ı ḥaṭṭ-ı la'linden
'Acebdür zāhid-i huşk **itmemiş** bir neşvecik **idrāk**
G79/4

Rüzgāruñ germ ü serdin **añlamakdur** SÜKKERİ
Nı'met-i zevk-ı bahār u şiddet-i deyden ğaraż
G69/5

Dil-i zāruñ nedür feryādı **bilsek** yāresin görsek
Nedür bā'is̄ bu deñlü zāre bāri çāresin görsek
Mtl/4

Dāğdan **fehm iderüz** sūz-ı dil-i 'uşşāķı
Lāleden küşte-i ğam hāk-i mezārın bilürüz
G57/3

Bir söz **añlar** ehl-i hāl olursa 'arz it müşkilüñ
Yoğsa fenn-i 'ışķı itme Ƙuṭrub u Aḥfeşle baḥs̄
G11/2

Düşünmek

Gāhī o ḥaṭṭ u ḥālī de **fikr eyle** SÜKKERİ
Ƙalsun benefşe-zār-ı taḥayyülde reng ü bũ
G110/5

Hücüm-ı ḥayl-i bāṭıl **fikr-i nefis**-i fitne-fermādan
Hele ḥışn-ı penāh-ı Ḥaḳda maḥşūr olmamız yegdür
G38/2

Maşrafın çün naḳd-i 'ömrüñden **ḥisāb eyler** ḥasūd
Rüz u şeb çekse felek ḥurşid ü mehden bir simāṭ
G70/2

SÜKKERİ **māhiyyet-i endişemüz** bilmez ḥasūd
Biz hemişe bezm-i sırr-ı ḳudsiyāna maḥremüz
G56/8

Yazı yazma

Niçe nazm-ı belīg **imlā olur** evşāf-ı la'lüñde
Niçe ğarra gazel inşā olur evşāf-ı la'lünde
Mhm1/12

Birisi çıķdı didi **böyle yazuñ** tārīḥin
Hey meded gitdi alup gurk-ı ecel ceyrānı
T19/2

Bize dil-bestegi-i 'ışķ-ı bütān cā'izdür
Nüşā-i fenn-i maḥabbetde **yazar** mes'elemüz
G61/2

Meşķ-i Şikenc-i zülfüñ idüp her seher Őabā
Rūyuñda **ķıl kalemle yazar** ‘anberin ķin
G99/2

Yas tutma

Ser-ā-pā cihān **oldı mātem-zede**
Olup Şiven-efzā-yı dervīŐ ü Őāh
T13/5

Bu peyām-ı ĥasret-encāmuñ peyāmından hemīn
Yiridür cümle cihān **olursa mātemden siyāh**
T10/3

Yorgunluk

Amān ey ġamze-i cellād-ı bī-dād amān dūŐmen
Dil-i **bī-tāb-ı ‘ıŐķa** böyle olma her zamān dūŐmen
G108/1

Ĥarāb-ı bāde-i ‘ıŐķum meded iriŐ sākī
Bu ser-i girānī-i derd-i ĥumāra n'eyleyelüm
G91/2

Ĥüsrev olmiŐ kām-kār-ı la‘l-i Őirīn ‘ākıbet
Bī-Sütūnda küh-ken bīhūde **ķekmiŐdür emek**
G85/6

Sarhoşluk

Bezm-i meyde itmedin fevvāre-i peymāne raķŐ
Cām-ı iŐķūñdan iderdi bu **dil-i mestāne** raķŐ
G68/1

Ey **mest-i Őerāb-ı nāb-ı ‘ışve**
Vir nergis-i Őūĥa ĥ‘āb-ı ‘ıŐve
G113/1

Niķe bir SÜKKERİ'yā derd-i **ĥumār-ı ġaflet**
İdelüm bāri birez ‘özr-i ġüneh **mestāne**
G115/6

Hayrete düşme/şaşkınlık

Beni geh ğavṭa-ḥ^vār-ı **ḥayret-i girdāb-ı** ʿışk eyler
Semender-veş ser-ā-ser geh beni āteş-libās eyler
G29/2

Ḥayret-i efkār-ı pīç ü tāb-ı mevc-i zülf-i yār
Devr-i gird-āb-ı belā-yı ğarḳa-ĝāh-ı fitnedür
G47/6

ʿİşk bir şahrā-yı **ḥayret-zā-yı deḥşet-zārdur**
ʿAşık-ı şürīdeyi bī-ʿaql u sāmān döndürür
G23/3

Bü'l-ʿaceb mezheb eylemiş ĩcād
Deyr u mescidde şāhib ü irşād
L11/7

Müyesser olsa vuşlat-ı ḥayret ammā **ʿaklı deng eyler**
Görüñ ol bī-amān şūḥı nice dünyāya reng eyler
Mhm1/9

Sabır/tahammül

Bülbül derīde-perde-i **şabr u şekib** ise
Ey gül nedür yā sende bu çākī-i pīrehen
G109/2

Tīr-i nigeḥ-i ğamzeye diller nice **döysün**
Peykânını sīr-āb ider āb-ı cigerümle
G118/3

Metā^c-ı **şabr u şekibüm** ḳalur mı dilde emīn
Hezār raḥne ṭururken dükān-ı rāzumda
G117/3

Kime dād eyliyem ki ol bī-dād
Ḥırmen-i şabrum eyledi ber-bād
Msm1/22

Aĝlamazdum bu deñlü SÜKKERĪ'yā
Şabra ḳādir degül dil-i şeydā
Msm1/27

ʿİşk āfet **şabr müşkil** vaşl ise emr-i muḥāl
Ḥāl-i zār-ı ʿaşık-ı bi-çāre şubḥ u şām güç
G12/5

Merhamet etme/acıma

Görüş bizümle de gāhice eyle sīneñi şāf
Yeter bu cevr ü eziyyet a sevdigüm **inşāf**
G75/1

Fevz-i rahmet eyleyüp yā Rabb anı
Ḥāyız-ı esbāb-ı kām-ı uḥrevī
T12/8

Kimdür baña raḥm itmeye ḥübān içre
Hem ‘āşık u hem ğarīb ü hem maẓlūmum
R/9

Memnun olma/hoşnutluk

Meger ol nākıd-ı deryā-dil-i dānişver kim
Yüz süren dergehine luṭf ile **memnūn gelür**
G28/9

Baña geh luṭf u geh ḳahr ile **memnūn olduğum** yerdür
Dil-i şeydā olur luṭf-ı ‘itāb-āmīzden maḥzūz
G71/2

Dilümden gitmeye tā ḥaşr olunca lezzet-i zaḥmı
O deñlü **olmuşum** ol ğamze-i ser-tīzden **maḥzūz**
G71/4

‘Aceb mi bülbül-i şūrīde ṭab‘-ı SÜKKERİ **olsa**
Bu nazm-ı dil-keş-i gül-ğonce-i nev-ḥīzden **maḥzūz**
G71/5

Uyku/rüya

Rü’yet-i dīdāra müştāk-ı **ḥayāl-i ḥ‘āb** iseñ
Bir iki sāğar şerāb iç **ḥ‘āb gelsün** çeşmüñe
G114/5

SÜKKERİ **ḥ‘āb** n'idügin bilmem
Düşeli cāna āteş-i ṭalebi
G132/5

Ḥ^vāb-ı āsāyış virür aġyāra çarḥ ammā beni
Pister-i ḥākister-i ʿışk içre sūzān döndürür
G23/6

Ey mest-i şerāb-ı nāb-ı ʿişve
Vir nergis-i şūḥa ḥ^vāb-ı ʿişve
G113/1

Hasta/hastalık

İtmez mi nūş-dārū-yı la^l ile bir ilāç
Bī-mār-ı ʿışka çün Mesīhā gelür gider
G31/4

Ṭabībüm virme ruḥṣat ḥayf olur ol çeşm-i bīmāra
Mey-i ḥūn-i dil-i ʿuşşāqdan perhīz göstere
G102/4

Bū cevr ü bū cefāyı ki peyveste eyledüñ
Cānā bu nā-tüvānı ʿacep ḥaste eyledüñ
G84/1

Ḥaste-i kūşe-i zindān-ı firāḳuz yaʿnī
Beste-i ṭurre-i şeb-reng-i semen-büyuz biz
G63/5

Ölüm

O ġam dermānını kim merge ta^lik itmiş Eflāṭūn
Anuñ pīr-i muġān dermānın eyler bir içim şuda
Mf/6

Bulmadı kimse dār-ı dünyāda
Ledġa-i nīş-i mevte tiryāki
T11/5

İrdi hātifden bu mışra^c SÜKKERİ tārīḥ için
"GİTDÜ İbrāhīm Efendi Hū çeküp uḳbāya āh"
T10/5

Evliyānuñ birisi geldi didi tārīḥin
Demeden ḳapdı yazuḳ gurk-ı ecel ceyrānı
T18/3

4. ŞAİRİN ÖZGÜN BENZETMELERİ

1) Gülşen-i bâğ-ı cihānda yā Rab

Gül-i maqşūdını bî-hār eyle

T8/4

Gülşen-i bağ-ı cihan: Dünya bağının gülbahçesi; cennet. Gül-i maksud: Hz. Muhammed. Bî-har eylemek: Kusurdan, eksiklikten uzak tutup, merhametli kılmak.

2) Leşker-i Hindî deşt-i beyzāda

Seng-sār eylemek aña ‘āde

L2/5

Leşker-i Hindî: Hint askeri. (Asker divit şeklinde, hint ise siyahîlik bakımından mürekkebin rengi olarak düşünülmüştür.) Deşt-i beyzâ: Beyaz çöl. (Kağıt kasedilmiş) Seng-sâr eylemek: Taşlık haline çevirmek(Kurutmak).

3) Reh-neverd-i şayd-gāh-ı ārzū-yı dil-berüz

Eylemek ammā ki ol vaḥşî ğazāli rām güç

G12/4

Reh-neverd-i şayd-gāh-ı ārzū-yı dil-berüz: Sevgilinin isteklerini yerine getirebilmek için dünyadaki dolaşanlarıyız. [Tas.] Dil-ber: Sevgili, (Allah) Arzu: İstek, (Allah'ın kullardan yapmasını istedikleri) Sayd-gāh: Av yeri, (Dünya) Reh-neverd: Yolları gezen, dolaşan(Kullar).

4) Keştî-i şabr-ı dili mevc-âşinā kıl SÜKKERİ

Bahr-ı bî-pâyân-ı ğam bir gün kenârın gösterür

G34/7

Keştî-i şabr-ı dil: Gönlün sabır teknesi, (Beden). Mevc-âşinâ: Dalgalara karşı yüzebilen yüzücü, (İnsan-ı kâmil). Bahr-ı bî-pâyân-ı gam: Uçsuz bucaksız dertler denizi, (Dünya). Kenâr: Kıyı, selâmet (Cennet).

5) ‘Āşıkā göstermesün çîn-i cebîn ol verd-i ter

Ġonce-i gül-zār-ı ḥüsni şād u mesrūr isterüz

G53/5

Çîn-i cebîn: Alın kırışıklığı; gülün şekil olarak yapraklarının kıvrım kıvrım olması; alın buruşukluğu/kızgınlık, surat asma. Verd-i ter: Taze gül, gonca, (Sevgili) Āşık: Bülbül, seven.

6) Bu eşk-i ter şahîfe rüyuñda SÜKKERİ

A‘māl-nāme-i siyehe şüst ü şū mıdur

G22/6

Eşk-i ter: Gözyaşı, (Pişmanlık/sızlanma). Rûy sahifesi: Yüzün sayfası, (Alın yazısı/kader). A'mâl-nâme-i siyeh: Kötü ameller, (Günahlar). Şüst ü şû: Temizlemek, (Bağışlatmak/affettirmek).

II. BÖLÜM

SÜKKERÎ DİVANI

5b İbtidâ-yı Gazeliyyât

1

- 1- Ser-i zülfinde şanmañ mevc-i pîç ü tâb olur peydâ
Beni ğarķ-ı yem-i ııřķ itmege ğird-âb olur peydâ
- 2- Çıķan peykân-ı hûn-âlûd-ı tîr-i ğamzedür şanma
Tenümde böyle rengîn ğonce-i sîr-âb olur peydâ
- 3- Hâyâl itdükçe her hûsn-i rûz-efzûn-ı cânâni
Şebistân-ı dil-i ıāşıkda bir meh-tâb olur peydâ
- 4- Görince hûn-feşân ruhsâr-ı âteş-tâbın ol şûhuñ
Derûn-ı dilde dūzaķ dîdede seyl-âb olur peydâ
- 5- Perîşân olma bir ğün el virüp cem'ıyyet-i hâtır
Hümâyûn vaķt-i bezm-i vuşlata esbâb olur peydâ
- 6- Şadef açsun kulağın SÜKKERÎ ğüş eylesün ğörsün
Yem-i dilde ne ğüne gevherr-i nâ-yâb olur peydâ
Mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün
·----/ ·----/ ·----/ ·----

2

- 1- Cân oldı derdile ten-i bimârdan cüdâ
Kaķ'a o şûķ olmadı ağyârdan cüdâ
- 2- Dilden çıkardum ol büt-i nâ-mihribânı lîk
Olmaz hayâli dîde-i hûn-bârdan cüdâ
- 3- Mümkün mi târ-ı zülfüne dil-beste olmaya
Manşûr-ı bî-dîli kim ider dârdan cüdâ
- 4- ıUşşâķ atarsa ğülşen-i küyına cân nola
Olmaz hezâr-ı zâr çü ğül-zârdan cüdâ
- 5- ğül-zâr-ı dehre ser-tâ-ser itdüm nezâre lîk
Bir ğonce ğörmedüm ki ola hârdan cüdâ
- 6a 6- Ey sâde-levķ sîne vü ey bü'l-heves ğöñül
Tut kendüni o ğamze-i hûn-h'ârdan cüdâ

7- Yok dilde Şimdi neşve-i feyz-āferīn-i Şevk
Çok demdūr olmiŐum der-i ĥammārdan cūdā

8- Dil virme degme ĥūba Őaķın eyle kendūni
Yūsuf olursa Őāhid-i bāzārdan cūdā

9- Eyller ũmīd-i ķurb-1 reh-i vaşl-1 yār ise
Gītdūkçe oldı SÜKKERĪ-i zārdan cūdā
Mef'ūlü / fā'ilātü / mefā'īlü / fā'ilün
--./-.-./.-.-./-.-

3

1- Ruĥuñ ki gülşen-i 'ālem-firīb imiş cānā
O gülşen iĥre gōñül 'andelīb imiş cānā

2- Niĥün 'ilāc-1 dil-i ĥastegān-1 ĥam itmez
Lebūñ ki 'āŐıķ-1 zāra ťabīb imiŐ cānā

3- Tamām ķismet-i 'ıŐķuñda ĥiŐŐe-mend olduk
Sihām-1 ĥamze baña hep naŐīb imiş cānā

4- Ne 'īd-i vaŐluñı ne ķadr-i luťfuñı gōrmiŐ
Ķapuñda Őām u seĥer dil ĥarīb imiş cānā

5- 'Āceb mi sa'y ile itse ĥarīm-i yārı ťavāf
Ki Ka'be 'āŐıķa kūy-1 ĥabīb imiŐ cānā

6- Ba'īd imiş didiler SÜKKERĪ'ye 'ahd-i viŐāl
Raķīb va'cesi ammā ķarīb imiş cānā
Mefā'ilün / feilātün / mefā'ilün / feilün (Fā'lün)
.---/..---/..---/..---

4

1- Ĥaťtuñ ki 'azl-i ĥüsnüñe maĥzar virür saña
Őor mū-be-mū cevābını ezber virür saña

2- TafŐīl-i ĥāl-i ehl-i maĥabbet murād ise
Őāfī cevāb-1 mücmeli defter virür saña

3- Ey Őāh-1 ĥüsn ĥaťt-1 ruĥuñ zāhir olsa da
Ĥükm-i beķā-i ĥüsne muķarrer virür saña

6b 4- Zehr-ābe-nūŐ-1 miĥnet iseñ ĥekme ĥam gōñül
Fikr-i viŐāl lezzet-i sükker virür saña

5- Teb-ḥāle-rīz olursa leb-i ārzū-yı dil
Leb-rīz-i feyz-i sāgar-ı kevşer virür saña

6- Pādāş-ı cevri-i ḥār-ı ḥazān ey hezār-ı zār
Bād-ı bahār berk-i gül-i ter virür saña

7- Ḥaḳḳā bu nazm-ı dil-keş-i hem-vār-ı SÜKKERİ
Şadr-ı sülḥanda pāye-i ber-ter virür saña
Mef'ûlü / fâ'ilâtü / mefâ'îlü / fâ'ilün
--./-.-./.-.-./-.-

5

1- Şanma ḳatl-i 'aşıḳa zehr-āb-ı nāzıdur sebab
Nüş-dārū-yı şerāb-ı dil-nüvāzıdur sebab

2- Kebk-i dil böyle şikār-ı pençe-i 'ışḳ olmağa
Evc-i ḥüsnüñ bir sebük-per şāh-bāzıdur sebab

3- Mācerā-yı cūy-ı eşk-i dīde-i ḥün-bāruma
Bāğ-ı 'ışḳuñ pāy-i serv-i ser-firāzıdur sebab

4- Olmağa mehcūr-ı bezm-i iltifāt-ı dil-rübā
Vaşla 'uşşāḳuñ maḥalsiz hırş u āzıdur sebab

5- Ğocnenüñ bād-ı şabāya ḥandesı teşhīridür
Bülbülüñ zār olmağa ifşā-yı rāzıdur sebab

6- Rütbe-i rû-māli-i dergāh-ı vaşl-ı dil-bere
SÜKKERİ 'aşıḳlaruñ eşk-i niyāzıdur sebab
Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün
-.-./-.-./-.-./-.-

6

1- Dil ārzüda vaşl ise bir maṭlab-ı ğarīb
Toğmaz felekde buncılayın kevkeb-i ğarīb

2- Peymāne-nüş-ı ḥün-ı derün eyledi beni
Ḥaḳḳā ki 'ışḳ virdi baña meşreb-i ğarīb

3- Şad el-ḥazer şerār-ı nihān-ı deründan
Berḳ-i cihān imiş nefes(i) yā Rab ğarīb

7a

4- Ser-germ-i nūr-ı şem'ı cemāl olsa da olur
Zülfüñ gibi siyāh u perīşān şeb-i ğarīb

5- Hem-ders-i āh u hem-neġām-ı nāle olmaġa
Meşķ-i cününü muķtezīdür mekteb-i ġarīb

6- Tutmaz dirīġ-i kıymet-i ġar-mühre SÜKKERĪ
Leb-rīz-i gevher olsa da zarf-ı leb-i ġarīb
Mef'ûlü / fâ'ilâtü / mefâ'îlü / fâ'ilün
--./-.-./.-.-./-.-

7

- 1- Mihr-i vişāli 'āşıkā bir maţlab-ı ġarīb
Sevdā-yi ġālī kevkebe-i ağreb-i ġarīb
- 2- Kādīr midür o ġonce-fem-i rūġ-perverüñ
Keşf-i rumüz-ı sırr-ı dehānın leb-i ġarīb
- 3- Ĥāl-i siyāh-ı ġüşe-i çeşmi belā-yi cān
Dünbāle-dār-ı fitne olur kevkeb-i ġarīb
- 4- Ser-germ-i bezm-i vaşlı erāzil o mehveşüñ
Ĥayfā o tıfl-ı nāzda ol meşreb-i ġarīb
- 5- Yād illerinde ġubb-ı vaţan cāna kār ider
Geçse 'aceb mi āh ile rüz u şeb-i ġarīb
- 6- Ümmīd-i SÜKKERĪ ki ġarīn-i ġabül ola
Dergāh-ı Ĥaķda zemzeme-i yā Rabb-i ġarīb
Mef'ûlü / fâ'ilâtü / mefâ'îlü / fâ'ilün
--./-.-./.-.-./-.-

8

- 1- Ĥicāb-ı ġacle-gāh-ı vaşlı kim tenvīr ider meh-tāb
Dil-i ma'şūķ u cān u 'āşıkı dil-ġīr ider meh-tāb
- 2- Gice ġülşende tār u pūd-ı 'ışķı yāra 'arz itme
Ketān-ı kār-gāh-ı şabruña te'sīr ider meh-tāb
- 3- Mey-i ġün-i sirişķ-i çeşm ile şeb zinde-dār olsañ
Sifāruñ bir bilūrīn kāse-i pür-şīr ider meh-tāb
- 4- Olursañ sālīk-i ser-germ-i rāh-ı Ka'be-i maķşūd
Seni menzil-gehüñde reh-rev-i şeb-ġīr ider meh-tāb
- 5- Yemīnünüñden yesāra sāyeñi taķlīb itdükçe
Varaķ-gerdāni-i evķātuñı tefsīr ider meh-tāb

7b

6- Çerāğ-efrūz-ı ʿuzlet-ḥāne-i tecrīd olduḡa
Gedā-yı gūşe-i faḡr u fenāyı mīr ider meh-tāb

7- ʿAceb mi SÜKKERİ geşt itse her şeb bāğ u bustānı
Nice renk ide berg ü bārına tedbīr ider meh-tāb
Mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün
.--- / .--- / .--- / .---

9

1- Dildür ehl-i ʿışḡa çün āyīne-i ḡikmet-sirişt
ʿAşık ol şüret-nümā olsun dilüñde ḡüb u zışt

2- Mezraʿ-i âmāl-i ehl-i ʿışḡda ancak hemān
Dāne-i ḡāl-i ruḡ-ı cānānedür maḡşül-i kişt

3- Korkarum bu ḡüsn ile āfet girerse cennete
Dūzah-efrūz-ı şerār-ı ʿışḡ olur ehl-i behişt

4- Añ o vaḡt-i nā-güzīr-i saḡtı ey maḡrūr kim
Girde bālīn gil-i āgendeñ olur bir sāde ḡışt

5- ʿAvf-i küstāḡī-i erbāb-ı riyādur SÜKKERİ
Muḡtezā-yı feyz-i cām-ı himmet-i pīr-i künişt
Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün
--.-- / --.-- / --.-- / --.-

10

1- Didüm bir ehl-i ḡāle söylenür āyā nedür vuşlat
Didi dil-berle tenhā gerdiş-i peymānedür vuşlat

2- Rivāyet muḡtelifdür gerçi ammā ḡavl-i müftīye
Dimişler ehl-i ʿışḡa şoḡbet-i cānānedür vuşlat

3- Çeküp pehlūye her şeb ehl-i devlet bir perī-rūyı
Musahḡar anlara her ḡalvet-i kāşānedür vuşlat

4- O bir iksīr-i nā-yāb ancak anı görmiş ādem yok
Hemān ḡalḡuñ dilinde söylenür efsānedür vuşlat

5- Ne mümkindür o zevḡ-ı cān-fezādan dīde-sīr olmak
ḡoyulmaz SÜKKERİ bir ʿiştret-i şāḡānedür vuşlat

Mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün
.--- / .--- / .--- / .---

11

8a

- 1- İtmesün 'aql-ı Felâṭun bâde-i bî-ğışla baḥş
Mümteni'dür bir avuç ḥâşâk ide âteşle baḥş
- 2- Bir söz añlar ehl-i ḥâl olursa 'arz it müşkilüñ
Yoḥsa fenn-i 'ışkı itme Ḳuṭrub u Aḥfeşle baḥş
- 3- Da'vî-i mihr ü vefâdan geç o şem'-i ḥüsn ile
El-ḥazer mümkin degül ol şu'le-i ser-keşle baḥş
- 4- 'Âlem-ârâdur o deñlü şimdi mihr-i ḥüsn ile
İdemez ḥür u perî ol dil-ber-i meh-veşle baḥş
- 5- İtmesün zâğ-ı siyâh-ı kilik-i yârân SÜKKERİ
Böyle şevḳ-âver şarîr-i ḥâme-i¹¹ dem-keşle baḥş
Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün
- . - - / - . - - / - . - - / - . -

12

- 1- Vaşl-ı dil-berden cüdâ âşüfteye ârâm güç
Rind-i mey-ḥ'âre yaşağ-ı bâde-i gül-fâm güç
- 2- Olmayınca gevher-i naḳd-i revân eşk-i ter
Güçdür ey âvâre vaşl-ı yâr-ı sîm-endâm güç
- 3- Ḥaḳ budur bir âfetüñ va'd-ı firîb-âmîzine
İntizâr-ı 'âşık-ı dil-ḥaste-i nâ-kâm güç
- 4- Reh-neverd-i şayd-gâh-ı ârzü-i dil-berüz
Eylemek ammâ ki ol vaḥşî ḡazâli râm güç
- 5- 'İşk âfet şabr müşkil vaşl ise emr-i muḥâl
Ḥâl-i zâr-ı 'âşık-ı bi-çâre şubḥ u şâm güç
- 6- SÜKKERİ fürḳât-rehîn-i künc-i ḥüzn-i ḡurbetüz
Âşinâya iştiyâkı eylemek i'lâm güç
Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün
- . - - / - . - - / - . - - / - . -

13

- 1- Şeb-rev-i râh-ı ṭaleb ger ola mihmân-ı şubḥ
Neyyir-i a'zam olur mâ-ḥazar-ı ḥ'ân-ı şubḥ

¹¹ 11-5b ḥâme-i: hâmet-i şeklindedir. حامت

- 8b
- 2- Burc-1 ħamelden seħer ‘āleme mızıyāf-1 çarħ
Eyledi tertīb-i ħ^ˆān berre-i büryān-1 ūbħ
- 3- Tār-1 ū‘ā‘ ūanma kim riūte-i zerrīn ile
Eyledi pedrūd çāh-1 Yūsuf-1 Ken‘ān-1 ūbħ
- 4- Dāniū-i iūnā-‘aūer rütbe-i ūeū-māhesi
ūerħ-i meṫāli‘dedür ṫıfl-1 debistān-1 ūbħ
- 5- ūaħn-1 felekden seħer kaçdı sipāh-1 nücüm
Geldi bel(i)¹² heft-h^ˆān Rüstem-i destān-1 ūbħ
- 6- Aṫlasına evvelā mihri idüp rū-nümā
‘Arza kıllur her seħer ħ^ˆāce-i dükkān-1 ūbħ
- 7- Feyz-nümā-yi seħer ħāūūa-i ħākidür¹³
Heṫ gül-i ħurūīd olur nev-ber-i bustān-1 ūbħ
- 8- Ĥayf degül mi hele ħ^ˆāb-1 seher-i SÜKKERĪ
Fāyız-1 envār iken yekke-i mīzān-1 ūbħ
Müf’ teilün / fā’ilün / müf’ teilün / fā’ilün
-.-.- / -.-.- / -.-.- / -.-.-

14

- 1- Besdür bize ūimdi dād ü vā-dād
Ebrū-yı hilāl-i ūāhid-i¹⁴ ‘īd
- 9a
- 2- ūāhid ki kenār-1 meclisinde
Biñ ūevk ile mutrib ola Nāhid
- 3- Her kaçre ħōy-i gül-i ‘izārı
Āb-1 ruħ-1 ħüsn ü ān-1 ħurūīd
- 4- Bir būsese neūve-i dü-bālā
Bir bezm-i visāli ‘ōmr-i cāvīd
- 5- Nev-cāme ile görünce yāri
İtdüm yine köhne dāğı tecdīd
- 6- Cān virmede naźma SÜKKERĪ dūr
‘īsī-nefes-i diyār-1 tecrīd
Mef’ ūlü / mefā’ilün / fe’ülün
-.-.- / -.-.- / -.-.-

¹² 13-5b: Belī ٭, ūeklinde yazılmıūtır.

¹³ 13-7a’da vezin bozuktur.

¹⁴ 14-1b: ūāhid-i: ٭ا٭ biçiminde yazılmıūtır.

15

- 1- Gehī şūhī-i ṭab^ç u geh dil-i nā-şāddan feryād
Gehī kayd-ı ser ü geh hāṭır-ı āzāddan feryād
- 2- Taşavvuf ^çarż idüp tezvīr-i ḥod-rāyī kıyafetle
Taşannu^ç-pīşe zühhād-ı riyā-mu^çtāddan feryād
- 3- Dirīgā şī^çr(i) bed-nām itdiler keç meç edālarla
Cihānuñ şā'irān-ı nev-sūḥan-icāddan feryād
- 4- Şanur mu^çciz-nümā zu^çmınca şī^ç-i herze-maẓmūnın
Gürūh-ı yāve-gūyān itdügi inşāddan feryād
- 5- Maḳāmı SÜKKERİ'nüñ şüre-zār-ı merdum-āzārı
Diyār-ı nekbet-ābād-ı ḥased-bünyāddan feryād
Mefâ'ilün / mefâ'ilün / mefâ'ilün / mefâ'ilün
.----/.----/.----/.----

16

9b

- 1- Diller hemān ki sāgar-ı ^çışkı çeşīdedür
Pīrāhen-i şekīb-i maḥabbet derīdedür
- 2- Ne sūz-ı dil ne āb-ı sirişkümle nerm olur
Bilmem o seng-ṭab^ç neden āferīdedür
- 3- Germ-ülfet āşinā-yı firīb-i raḳīb iken
Bizden niçün o āhū-yı vaḥşī remīdedür
- 4- Gör leblerün o ^çişve-i fūrūş-i melāḥatūñ
Sükkerle perverīde mümessek ^çaḳīdedür
- 5- ^çĀlem ḥārab-ı çeşm-i siyeh-mest-i ^çişvedür
Şahbā-yı nāz her nigehinden çekīdedür
- 6- Demdür ki büse-çīn-i vişāl ola SÜKKERİ
Ol mīve-i nihāl-i leṭāfet resīdedür
Mef'ülü / fâ'ilâtü / mefâ'ilü / fâ'ilün
--./-.-./-.-./-.-

17

- 1- Hūblar ^çāşıḳını pür-tef u tāb isterler
^çİşḳ ile bī-ser u pā mest-i ḥarāb isterler

- 2- Evvelā mā-ḥazar-ı bezm-geh-i cānāna
Nuql-ı dil-ḥūn-ı ciger sīne-kebāb isterler
- 3- Levḥ-ḥ'ānān-ı fen-i 'ıřk-ı debistān-ı cūnūn
Ne edīb u ne mu'allim ne kitāb isterler
- 4- Sebeb-i ḥūn-ı şehīdān-ı belā-yi 'ışk-ı
Ne su'āl (ü)¹⁵ ne cevāb u ne ḥisāb isterler
- 5- Neşve-dārān-ı mey-i bezm-i ḥarem-gāh-ı vişāl
Ne gülistān u ne yāran ne şarāb isterler
- 6- Reh-neverdān-ı beyābān-ı ṭarīk-i tecrīd
Ne otāg u ne ḥıyām u ne ṭnāb isterler
- 7- Ğamzeler murğ-ı dil-i 'āşık-ı şayd eylemede
Hīç ne bāz u ne şāhin ne 'uķāb isterler

10a

- 8- Maḥremān-ı ḥarem-i devlet-i bezm-i dīdār
Ne sarāy u ne ḥod eyvān ne kıbāb isterler
- 9- Zurefā şoḥbetine SÜKKERİ-i zār gibi
Bezle-gū nükte-ver-i tīz-cevāb isterler
Fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'îlün
..__/_..__/_..__/_.._

18

- 1- Gehī dilber gehī mey geh yerüm geh sāgarum yoķdur
Muḥaşşal bir perīşan-ḥāl baḥtum aḥterüm yoķdur
- 2- Ben ol ye's-āşinā tenhā-nişīn-i keştī-i 'ışkum
Kenār-ı sāḥil-i sāmāna iltür reh-berüm yoķdur
- 3- N'ola evc-i bülend-i bī-niyāzı cilve-gāh itsem
Hümā-yı himmetüm rüy-ı zemīn üzre yerüm yoķdur
- 4- Yanında herkesüñ bir dil-ber-i hem-ḥ'ābı var şimdi
Benüm bālīnüm üzre ğamdan özge hem-serüm yoķdur
- 5- Bün-i gencīne māl-ā-māl-i nakd-i hīç-der-hīçüm
Firīb-i şāhid-i bāzāra fūls-i aḥmerüm yoķdur
- 6- Tūtalım SÜKKERİ esbāb-ı 'ışret olmış āmāde
Baña hem-bezm olur bir dil-ber-i sīmīn-berüm yoķdur
Mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün
.----/.----/.----/.----

¹⁵ 17-4b: su'āl (ü): سؤال

19

- 1- Mey-i la^l-i lebüñle an(ı) mest-i Őobetüñ kimdür
Benüm gibi ya hun-āām-ı derd ü minetüñ kimdür
- 2- Kuluñ urbān-ı cellād-ı nigāh-ı can-sitānuñdur
Temettu^ç-yāb-ı zev-ı h^vān-ı ıyd-ı vulātuñ kimdür
- 3- Görüp bu üsn-i Leylā ile bu Őürīde-evārıñ
Aceb nā-dīde-i det-i belā-yı firatüñ kimdür
- 4- Hezār-ı zār-ı gül-zārın egeri vār hezār ammā
Baña hemtā terennüm-sāz-ı bezm-i midatüñ kimdür
- 5- atı bī-gāne olduñ SÜKKERĪ'den söyle sulānum
Yanuñda Şimdi devlet-mend-i cāh-ı ülfetüñ kimdür
Mefā'ılün / mefā'ılün / mefā'ılün / mefā'ılün
.---/.---/.---/.---

20

10b

- 1- Şanma Şimdi fitne-i em-i siyāhı böyledür
Muttaıl dil-dūzi-i tīr-i nigāhı böyledür
- 2- Olmasun zāhir duān-ı sūzi-ı evrā-ı dil
Kimse hī āh itmesün fermān-ı Őāhī böyledür
- 3- El-azer berhem-zen-i hengāme-i üsn olmasun
Sīne-sūzān-ı amuñ te'īr-i āhı böyledür
- 4- Yā esīr-i ırradur yā zūlf ü āl āüftesi
Ehl-i ıkuñ mutezā-yı resm ü rāhı böyledür
- 5- Luf u āzārına mu'tād olmasun mı SÜKKERĪ
ātır-ı dil-ber ki āhī Şöyle āhi böyledür
Fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilün
-.-./-.-./-.-./-.-

21

- 1- Nev-be-nev sīnemdeki āh-ı azīnüm tāzedür
Ram bilmez āh-ı madüm-ı üzīnüm tāzedür
- 2- Olmasun mı mā'il-i luf-ı nesīm-i iltifāt
Nev-nihāl-i übī-i uld-ı berīnüm tāzedür
- 3- Gel abībüm ri-andüñle nemek-pā olma kim
Őera-ı dā-ı dil-i endūh-īnüm tāzedür

- 4- Ben(*)¹⁶ dīrīne-i mest-i ʿışkuñum kim dem-be-dem
Neşve-i cām-ı şerāb-ı āteşīnüm tazedür
- 5- Āh-ı ʿāşıkdan olur pejmürde ʿtab-ı nāzūki
Ġonce-i ser-sebz-i berg-i yāsemīnüm tazedür
- 6- SÜKKERİ teklīf-i āġūş-ı vişāl itmekde güç
Korķarum itmez taħammül nāzenīnüm tazedür
- Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün
-.-./-.-./-.-./-.-

22

- 11a 1- Āteş-fürüz-ı dil ʿaceb ol māh-rū mıdur
Tāb-ı ḡayāl şem-ı şeb-i ārzū mıdur
- 2- Dirler o ġonce-femle olur leb-be-leb raķib
Yā Rabb aşlı var mı hemān ġüft-(u)-ġū¹⁷ mıdur
- 3- Cām-ı meyūñ bu tābiş u bu raʿsesi nedür
Ol āfitāb-ı ḡüsne ʿaceb rū-be-rū mıdur
- 4- Gül-zār-ı ʿışķ ġoncelerin sebz ü ter ʿutar
Dāġ-ı derūnuñ ey dil-i ġam-dīde cū mıdur
- 5- Ol şūḡı nāle-i dile ʿarż eyledüm didi
Ol āfet ol belā-yı cihān āh bu mıdur
- 6- Bu eşk-i ter şaḡīfe rūyuñda SÜKKERİ
Aʿmāl-nāme-i siyehe şüst ü şū mıdur
- Mef'ûlü / fâ'ilâtü / mefâ'ilü / fâ'ilün
-.-./-.-./-.-./-.-

23

- 1- Dest-i sākī her kaçan cām-ı dıraḡşān döndürür
Şan Mesīhā ṭabla-i ḡurşīdde cān döndürür
- 2- Göñlümi bāzīçe-i engüşt-i dest-i nāz ider
Ĥātemin destinde ġüyā kim Süleymān döndürür
- 3- ʿİşķ bir şaḡrā-yı ḡayret-zā-yı deḡset-zārdur
ʿĀşık-ı şūrīdeyi bī-ʿaql u sāmān döndürür

¹⁶ 21-4a'da vezin eksik olduġu için açık hece lazımdır.

¹⁷ 22-2b: ġüft-(u)-ġū: Vezin gereġi açık hece lazımdır.

- 4- Şeh-suvārum germ-rān-ı eşheb-i nāz olma kim
‘Āķıbet gül-gūn-ı ħüsni teng meydān döndürür
- 5- Pāre-i dil nār-ı ‘ışķ içre olunca puĥte çok
Pīç u tāb-ı derd anı büryān u giryān döndürür
- 6- Ĥ‘āb-ı āsāyiş virür aġyāra çarĥ ammā beni
Pister-i ĥākister-i ‘ışķ içre sūzān döndürür
- 7- SÜKKERĪ ümmīd-i vaşl itme şaķın ol bī-vefā
Bir dem içre ‘aksine biñ ‘ahd ü peymān döndürür
- Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün
- . - - / - . - - / - . - - / - . - -

24

- 1- Nīm-bismil murġ-ı cāna şüret-i şıĥĥat mi var
Ya marīz-i derd-i ‘ışķa dārū-yı şıĥĥat mi var
- 11b 2- Olmaduķ ĥam ķāmet-i meyl-i girān-bār-ı sebū
Yohsa dūş-ı iktidāra ķonmaduķ sıķlet mi var
- 3- Rüy-ı yāra izdiĥām-ı keşret-i nazżāreden
Bir nigāha ‘āşıķ-ı dil-ĥasteye nevbet mi var
- 4- Gerden-efrāzī-i serv-i ĥod-nümāya kim baķar
Anda ķadd-i naĥl-i yāra nisbete ķāmet mi var
- 5- Bir nigeĥle ‘arz-ı ĥāl itmek olurdu SÜKKERĪ
Dūr-bāş ġamze-i ĥūn-rīzden fırşat mı var
- Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün
- . - - / - . - - / - . - - / - . - -

25

- 1- Añılsun ol maķām-ı vaşl kim şād olduġum yerdür
Hezārān luţf-ı gūn-ā-gūna mu‘tād olduġum yerdür
- 2- Añılsun ol şefā-yı kūşe-i ĥum-ĥāne-i vaĥdet
Benüm ol her nefes şad ġamdan āzād olduġum yerdür
- 3- Añılsun şimdi gird-āb-ı yem-i bī-şāĥil-i ĥayret
Ki geh ser-der-hevā geh āb u geh bād olduġum yerdür
- 4- Añılsun bezm-ġāh-ı ĥāşş-ı miĥmān-ĥāne-i vuşlat
Ki her dem mīz-bān-ı şad-perī-zād olduġum yerdür

5- Añılsun ol şehüñ āşub-gāh-ı ğamze-i nāzı
Benüm teslīm-i tīġ-i çeşm-i cellād olduğum yerdür

6- Añılsun SÜKKERĪ ol şadr-ı bezm-i kudş-i rühānī
Benüm ol mażhar-ı feyz-i Hudā-dād olduğum yerdür

7- Añılsun hayr ile ol meclis-i üstād-ı ‘ālem kim
Huzur-ı nevsebağ tıfl-ı ebīcād olduğum yerdür

8- Añılsun ol debistān-ı şafā-bağş-i me‘ānī kim
Benüm ol ibtidā şākird-i üstād olduğum yerdür

9- Añılsun ol cenāb-ı ‘izz ü devlet kim dirüm her dem
Benüm ol beniçe-tāb u dest-i bī-dād olduğum yerdür

12a 10- Añılsun zıkrı hayr olsun o bezm-i hātır-efzünün
Nuġstīn neşve-gīr-i feyz-inşād olduğum yerdür

11- Añılsun hānedān-ı ‘işret-ābād-ı cihān olsun
Harāb iken benüm himmetle ābād olduğum yerdür
Mefâ’ilün / mefâ’ilün / mefâ’ilün / mefâ’ilün
·----/·----/·----/·----

26

1- Ğamze-i dil-ber degüldür dilde hem-rāzum¹⁸ budur
Resm-i dāġ-ı ‘ışq şanma kolda şahbāzum budur

2- Ārzū-yı bezm-i vaşl-ı şāhid-i kām eylemem
Kays u Ferhād itmemiş bir fenn-i mümtāzum budur

3- Nāle-i dilden nice her laḡza memnün olmayam
Kūşe-i miġnet-serā-yı ğamda dem-sāzum budur

4- Qorqarum pā-beste-i¹⁹ mihr-i girān eyler beni
‘Aqd-i vaşl-ı nev-‘arūs-ı kāma hep nāzum budur

5- Şavt-ı āh u nāledür şanma derün-ı sīnede
Bāġ-ı dilde naġme-i murġ-ı hōş-āvāzum budur

6- Feyz-i şi‘rüm rüh-bağş-ı şevķ-ı dildür SÜKKERĪ
‘Īsī-i mu‘ciz-dem-i nazmum ki i‘cāzum budur

Fâ’ilâtün / fâ’ilâtün / fâ’ilâtün / fâ’ilün
-·---/·---/·---/·--

¹⁸ 26-1a: Hem-rāzum: همزارم

¹⁹ 26-4a: pā-beste: yā beste-i şeklinde yazılmıştır. يابسته

- 1- Şol gedā kim cür^ça-nūş-ı cām-ı pīr-i ıışk olur
‘Ākıbet bir pādişāh-ı Cem-serīr-i ıışk olur
- 2- Tār u pūd-ı cāmesin hep rişte-i dilden iden
‘Ankebūt-ı pīrehen-pūş-ı harīr-i ıışk olur
- 3- Bir nazarda şūret-i naķş-ı nihān-ı sırr-ı dil
Rū-nümā-yı ‘aks-i mir‘āt-i zamīr-i ıışk olur
- 4- Merd-i meydān-ı maħabbet olsa da Behrām-ı Gūr
Pāy-māl-i dest-bürd-i şīr-gīr-i ıışk olur
- 5- ‘Ākıbet kāl-i maħabbetle dil-i āhen-sirişt
Cevher-i āyīne-i şūret-pezīr-i ıışk olur

12b

- 6- Olmada gitdükçe tıfl-ı dil raķam-senc-i cünūn
Meşķ iderse böyle fenninde debīr-i ıışk olur
- 7- Ol ki ümmīd-i vuşūl-i Ka‘be-i maķşūd ider
SÜKKERĪ-veş sālīk-i rāh-ı hātīr-i ıışk olur
Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün
-.-.- / -.-.- / -.-.- / -.-.-

- 1- Her kaçan cilveye ol kāmēt-i mevzūn gelür
Revzen-i hātıra şad-şāhid-i mazmūn gelür
- 2- Ser-i kūyına giden ‘āşık-ı üftāde ķalur
Gelemez gelse yā Ferhād u yā Mecnūn gelür
- 3- Şöyle hayreţ-zede-i fitne sipāh-ı ıışķam
Gözüme hayl-i hayālāt-ı şebīhūn gelür
- 4- Dāğdur menbā^ç-ı āb-ı ruķ-ı dil-dāde-i ıışk
Çeşme-sārından anuñ şu yerine hūn gelür
- 5- Tıramaz şahş-ı siyeh-rūy-ı ğam-ı dehr gider
Her kaçan bezmimūze bāde-i gül-gūn gelür
- 6- Sāğar-ı telķ-güvār-ı sitem-i sākī-i ıışk
Nūş-dārū-yı ğam-ı hātīr-ı maħzūn gelür
- 7- Āferīn SÜKKERĪ'yā ṭab^ç-ı sūħan-perverüñe
Söz degül baħr-ı dilüñden dūr-i meknūn gelür

- 8- Zīb-i gūş-ı şeref-i hüsni kabûl eylemege
‘Acabâ kim aña dil-beste vü meftûn gelür
- 9- Meger ol nâkıd-ı deryâ-dil-i dânişver kim
Yüz süren dergehine luţf ile memnûn gelür
- 10- O felek-şadr u şeref-şadr u Nizâmü'l-Mülküñ
Her şehr hizmetine hüsrev-i gerdûn gelür
- 11- Rûzgâr esmege eţrâfına destûr ister
Gelse ger bād-ı şabâ yanına me’zûn gelür
- 13a 12- Baña ol cevher-i hurşîd-i cihân-efrûzuñ
Kîmyâ-yı nazarı cümleden efzûn gelür
- 13- Şadr-ı vâlâ-güherân Hazret-i Aḥmed Pâşâ
Vaşfi hep elsinede böyle hümâyûn gelür
- 14- Şıdķ ile ḥayr du‘asında hem-âheng olup
Leb-i ḥâmeme leb-i endîşeme maķrûn gelür
- 15- Ḥaķ anı ḥil‘at-i devletle müşerref kılsun
Rûz u şeb câmesi tâ kâķum u eksûn gelür
- Fâ'ilâtûn / Fe'ilâtûn / fe'ilâtûn / fe'ilûn
- . - - / . . - - / . . - - / . . -
- 29
- 1- Niçûn bizden kaçup ol âhû-yı vaḥşî hirâs eyler
Bizi çâķ kendi gibi yoḥsa hercâyî kıyâs eyler
- 2- Beni geh gavṭa-ḥ‘âr-ı ḥayret-i girdâb-ı ‘ışķ eyler
Semender-veş ser-â-ser geh beni âteş-libâs eyler
- 3- Felek bî-rahm ṭali‘ nâ-müsâ‘îd yâr hercâyî
Murâdın ehl-i dil bîhûde kimden iltimâs eyler
- 4- Meşâmm-ı cân-ı a‘dâ ‘ıṭr-yâb-ı vaşl-ı gül ammâ
Zükâm-ı ye’s ile hicrân beni ḥunîn-‘uṭâs eyler
- 5- Gehî sîm-âb-ı eşk-i çeşmüme ṭahte's-serâ mecrâ
Gehî fevvâre-i ḥûn-ı dilüm çarḥı mûmâs eyler
- 6- Nihâd-ı süst-bünyâd-ı dile seng-i ğam irdükçe
Ne ḥâletdür binâ-yı ‘ışķı muḥkem-ter esâs eyler
- 7- Ne ḥâşıl SÜKKERÎ bu kiş-t-zâr-ı ‘ömr-i fânîden
Felek bulsa hilâli ḥûşe-i pervîne dâs eyler
- Mefâ'ilûn / mefâ'ilûn / mefâ'ilûn / mefâ'ilûn
. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

30

- 1- O şem^c-i hüsne niyâz eyledükçe ser-keş olur
Yanup yağılsam öñünde gâzabdan âteş olur
- 2- Ümîd-i mihr ü vefâ itsem âşinâ çıkmaz
Huşûmete gelicek tâli^cümle kardeş olur
- 13b 3- Dil-i şîkeste-i ‘âşık hilâle döndükçe
O mihr-i hüsn ü letâfet ziyâde meh-veş olur
- 4- Kebüter-i dil-i pür-süz-nâle-perdâzum
Kalışa lâne-i sînemde hûb dem-keş olur
- 5- Egerçi evvel-i ‘ışkuñ belâsı bir görünür
Cefâ vü nâz ü ‘itâb u firâk ile beş olur
- 6- Humında dest ü giribân olursa ger zülfüñ
Şabâ vü şâne meyânında çok keş-â-keş olur
- 7- Olursa dâfi^c-i ekdâr-ı dehr SÜKKERÎ’yâ
Cemâl-i sâkî vü câm-ı şerâb-ı bî-gışş olur
Mefâ’ilün / fe’ilâtün / mefâilün / feilün
... / ... / ... / ...

31

- 1- Gâhî ki luţf idüp o dil-ârâ gelür gider
Minnet Hudâya kim hele tenhâ gelür gider
- 2- Maşşer midür ki bilmem o şüh-ı kıyâmetüñ
Her şubh u şâm küyına dünyâ gelür gider
- 3- Râh-ı gülûda nâle ile hem-nefes olup
Demdür kenâre-i lebe şekvâ gelür gider
- 4- İtmez mi nüş-dârü-yı la’l ile bir ilâç
Bî-mâr-ı ‘ışka çün Mesîhâ gelür gider
- 5- Kûyi harîm-i Ka^cbe-i ehl-i niyâzdur
Kim fevc fevc ‘âşık-ı şeydâ gelür gider
- 6- Âmed-şod-i hayâl-i ruhın dîde beñzedür
Serv-ğadd-i Yūsufa ki Züleyhâ gelür gider
- 7- Ol şâh-ı hüsni vaşf-ı murâd itse SÜKKERÎ
Râh-ı hayâline nice mâ^cnâ gelür gider
Mef’ülü / fâ’ilâtü / mefâ’lü / fâ’ilün
... / ... / ... / ...

32

- 1- Hatt-ı cemāl gāh ʿıyān u geh nihān olur
Mūy-ı hayāl gāh nihān geh ʿıyān olur
- 14a 2- Keyfiyyet-i haḳāyık-ı eşyādudur naẓar
Yoḫsa zılāl gāh nihān geh ʿıyān olur
- 3- Murtāz-ı ıŝḳ vāŝıl-ı cānān olurdı līk
Ol vecd ü ḫāl gāh ʿıyān geh nihān olur
- 4- Pervāze çıḳdı tā o ḳadar evc-i nāza kim
Murḡ-ı viŝāl gāh nihān geh ʿıyān olur
- 5- İñende gerd-i ḫayret idüp çeŝmüm ol perī
Hem çün ğazāl gāh nihān geh ʿıyān olur
- 6- Tūfān-ı ʿıŝḳ zīr u zeber itmede tenüm
Keŝtī-miŝāl gāh nihān geh ʿıyān olur
- 7- Fikr-i viŝāl u hicr ile hātırdā SÜKKERİ
Ŗevḳ-ı hilāl gāh nihān geh ʿıyān olur
- Mefʿülü / fâ'ilâtü / mefâ'ilü / fâ'ilün
--./-.../...-/...-

33

- 1- Bilemem dil der-i cānānede mi tende midür
Āŝiyānında mı bülbül daḫı gülşende midür
- 2- Bu ḳadar sūz ne pervāne misin ey bülbül
Cāme-i ğonce-i ra'nā şerer-āgende midür
- 3- Baḳup āyīneye düzdīde tebessümlerine
ʿıŝve-bāzum nemek-efzā-yı şeker-ḫande midür
- 4- Dād-ḫ'āh-ı sitem-i ğamze-i ŝūḫuñ ʿālem
Ey cefā-pīŝe bu feryād hemān bende midür
- 5- Dil- ser-geşte-i güm-kerde ʿaceb SÜKKERİ'yā
Ser-i zülfünde mi ya ḫalkā-i ŝivende midür
- Fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün
..--/...-/...-/...-

- 1- ‘Āşık-ı bî-dil ki cism-i dāğ-dārın gösterür
Bāğbān-ı ‘ışkdur kim lāle-zārın gösterür
- 14b 2- Teşneye āb-ı hayāta reh-ber olmağdur hemān
‘Āşıkā dil-ber ki la‘l-i āb-dārın gösterür
- 3- Hağ degül ruhsārda taşvîr-i bend-i āb u gül
Cevherüñ āyîne de nağş u nigārın gösterür
- 4- İtmek için ‘ālemi dil-beste-i sevdā-yı ‘ışk
Küşe-i zincîr-i zülf-i tāb-dārın gösterür
- 5- ‘Arz idince herkes aḥvāl-i dilin rûz-ı şumār
Küşte-gān-ı ‘ışk zaḥm-ı bî-şumārın gösterür
- 6- Gülşen-i ‘ālem hemān maḥşûş-ı vaqt-i nev-bahār
Bāğ-ı ḥüsn ammā ḥazānında bahārın gösterür
- 7- Keştî-i şabr-ı dili mevc-āşinā kıl SÜKKERİ
Baḥr-ı bî-pāyān-ı gam bir gün kenārın gösterür
Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün
- . - - / - . - - / - . - - / - . -

- 1- Yine kayd-ı gam-ı ‘ışk giriftār olmamız vardur
Yine bir şāh-ı ḥüsne ‘āşık-ı zār olmamız vardur
- 2- Akıdup su gibi eşk-i niyāzı pāyine her dem
Cihan bāğında bir serve hevā-dār olmamız vardur
- 3- Olunca maḥzar-ı nūr-ı maḥabbet Tūr-ı dil böyle
Bizim maḥv-ı vücūd-ı şevk-i dîdār olmamız vardur
- 4- Hazer mümkün degül sevdā-yı ḥübān-ı Sitanbuldan
Ne olmağ var biraz eyyām- bî-kār olmamız vardur
- 5- Olup dest-i girîban yār için ağıyār ile bir gün
Muḥaşşal şöhre-i her şehre ü bāzār olmamız vardur
- 6- Ferāgat eylemişken rağmına ağıyār-ı nā-dānuñ
Tekellüf ber-ṭaraf ol yār ile yār olmamız vardur
- 7- Alup ṭab‘-ı selîm-i SÜKKERİ'den feyz-i imdādı
Bizüm bir şā‘ir-i pākîze-güftār olmamız vardur
Mefâ'ilün / mefâ'ilün / mefâ'ilün / mefâ'ilün
. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

36

- 15a
- 1- Dün bunca iltifāt bu gün bu ğazab nedür
Kurbānuñ olduğum bu ‘itāba sebep nedür
 - 2- Küstāh-ı mest-i ‘ışkuñum ey şüh bilmezem
Şerm ü hicāb kıanda ħayā kim edeb nedür
 - 3- Ol deñlü sūz-ı nār-ı mahabbet dilümde yok
Bilmem bu ra‘şe-lerze bu tāb u bu teb nedür
 - 4- Güm-kerde dil degülseñ eger kūy-ı yārda
Rāh-ı belāda ya bu tehālük taleb nedür
 - 5- Taḥsīn ol tenāsüb-i a‘zāya SÜKKERİ
Sā’ir muḥassanātı kıo dursun o leb nedür²⁰
Mef’ülü / fâ’ilâtü / mefâ’ilü / fâ’ilün
--./-.-./.-.-./-.-

37

- 1- Ta‘n idüp dirsın baña bu mübtelālıklar nedür
Āh şāhum sende yā bu dil-rübālıklar nedür
- 2- Kimseyi maḥrem idinmem dirsın ey bī-gāne dost
Göz göre aġyāra yā bu āşınālıklar nedür
- 3- Vaşla geh ikrār geh inkār idersın bilmezem
Her zaman bu va‘deler bu bī-vefālıklar nedir
- 4- Şabr dilden dil bedenden ben diyārumdan cüdā
Ey ser-i şūrīde bilmem bu cüdālıklar nedür
- 5- Şevkı-i kıand-i la‘l-i dil-berle ‘aceb tütī misin
SÜKKERİ şı‘ründe bu şırīn-edālıklar nedür
Fâ’ilâtün / fâ’ilâtün / fâ’ilâtün / fâ’ilün
-.-./-.-./-.-./-.-

38

- 1- Hem-āġüş olmadan bir şūḫa mehcür olmamız yegdür
Nedāmet der-baġal ol zevkıden dūr olmamız yegdür
- 2- Hücüm-ı ħayl-i bātıl fikr-i nefis-i fitne-fermādan
Hele ħışn-ı penāh-ı Ḥaķda maḥşūr olmamız yegdür

²⁰ 36- 5b: nedür: دكى şeklinde yazılmış.

- 3- Harābāt ehlinüñ izhār-ı şevk-i neşve-i meyden
Bizüm keyf-i Hūda-dād ile mesrūr olmamız yegdür
- 4- Ğurūr-ı devlet ile bir midür hamyāze-i hasret
Siyeh-mest olmadan biñ kerre maħmūr olmamız yegdür

15b

- 5- Egerçi rü-şinās-ı ‘ālemüz biz şem^c-veş ammā
Yine fānūs-ı güm-nāmīde mestūr olmamız yegdür
- 6- Belā-yı iktizzā-yı nā-gürīz-i kayd-ı devletle
Cihāna āmir olmağdansa me’mūr olmamız yegdür
- 7- Ne mümkin SÜKKERĪ ‘arz-ı niyāz-ı vuşlat ol şūħa
Tekellūf ber-ṭaraf teklīfden dūr olmamız yegdür
- Mefâ’îlün / mefâ’îlün / mefâ’îlün / mefâ’îlün
· ___ / · ___ / · ___ / · ___

39

- 1- Reng-i rüyün eṣer-i şerm midür gaze midür
Yohsa ‘uşşāka yine bir ğazab-ı tāze midür
- 2- Cām-ı la^l-i leb-i sākīye mi şevkuñ ey dil
Ğamze-i şūħ-ı siyeh-mest-i mey-i nāza mıdur
- 3- Ne ararsın ham-ı ğisūda ḫalāş olmış iken
Niyetüñ yohsa yine pençe-i şeh-bāza mıdur
- 4- Cezbe-i hüsne midür şevk-i nazār yohsa hemān
Şüret-i sāde ruħ-ı āyīne-perdāza mıdur
- 5- Rüz u şeb kūy-ı dil ü dīdede geşt eylersin
Ey ğam-ı ‘ışk bu vādī saña dervāze midür
- 6- Yine ‘uşşākuña āheng-i nevā başlatduñ
Nağme-i perde-i sāz-ı ğama āġāze midür
- 7- SÜKKERĪ lezzet-i ma^cnāya mı nāzuñ yohsa
Ṭūṭī-i nāṭıka-i ṭab^c-ı suħan-sāza mıdur
- Fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'îlün
· ___ / · ___ / · ___ / · _

40

- 1- Bir kerre cām-ı la^lüñi şun maṭlabum budur
İçmem şerāb-ı kevşer ise meşrebüm budur

- 2- Pür-süz-ı reşk-i nüş-ı mey-i la'lüñü senüñ
Teb-ḥāle-i niyāz-ı kenār-ı lebüm budur
- 3- Dil-bestegī-i ribka-i ihlāşdur ğaraż
Zünnārī-i maḥabbetüñüm mezhebüm budur
- 16a 4- Ser-bürde-i tefekkür-i zānū-yı ḥayretüm
Güyā ki meşķ-ı ḥaṭṭ-ı ğama mektebüm budur
- 5- Dilden çıkar mı noķta-i sevdā-yı ḥāl-i yār
Ey SÜKKERİ çü muķteżī-i kevkebüm budur
Mef'ülü / fâ'ilâtü / mefâ'îlü / fâ'ilün
--./-.-./.-.-./-.-

41

- 1- Şun kevşer-i lebüñ ki hemān maṭlabum budur
İçmem şerābı sükker ise meşrebüm budur
- 2- Hızr u Mesīḥe mey var iken minnet eylemem
Rūḥ-ı revān-ı zindeĝī-i ḳālebüm budur
- 3- Gör²¹ cām-ı çeşm ü sürḥī-i şaḥbā-yı eşkümi
Ḥün-āb ile piyāle-i leb-ber-lebüm budur
- 4- Aḥvālüm eyle şem^c ile pervāneden kıyās
Süz u güdāz ile ser u kār-ı şebüm budur
- 5- Rām oldı şimdi tevsen-i nefis ü hevā baña
Rāh-ı Ḥudāda SÜKKERİ'yā merkebüm budur
Mef'ülü / fâ'ilâtü / mefâ'îlü / fâ'ilün
--./-.-./.-.-./-.-

42

- 1- Her dem ki yār 'āşıķa ser-germ-i nāz olur
Sāĝar recā-yı vuşlata dest-i niyāz olur
- 2- Mā-dām böyle mā'il-i şayd u şikār ola
Kūyında ol şehüñ daḥi çok Türk-tāz olur
- 3- Düzdāide bir kirişmeye ḳādir degül o şūḥ
N'itsün ki ğamzeler sebep-i keşf-i rāz olur
- 4- Murĝ-ı heves ki lāne-i himmetde beslenür
Bāzū-yı şāh-ı 'ışķa sezā şāh-bāz olur

²¹ 41-3a: Gör: كدر şeklindedir.

5- Genc-i emel ki beste-i der-ķufl-ı ye's ile
Miftāh-ı dest-i sa'ı ile elbette bāz olur

6- 'Uşşāka bir niyāz ile teslīm ü rām olur
Allāh o dil-rübā ne 'acep dil-nüvāz olur

16b

7- Çokdur egerçi Şi'r-i belāgat-Şi'ār līk
Mānend-i nazm-ı SÜKKERİ-i zār az olur
Mef'ülü / fâ'ilâtü / mefâ'îlü / fâ'ilün
--./-.-./.-.-./-.-

43

1- 'Āşık ki 'ışık ile dilin Őād olur Şanur
ĀteŐle penbe²²-hāneyi ābād olur Şanur

2- Pīr-i muĝan ki zāhide teklīf-i cām ider
Bir cür'a meyle münkiri irŐād olur Şanur

3- Dīvāne dil ki silsile-i zülf-i yārda
Mecnūn olur da kendüyi āzād olur Őanur

4- Haķ zīb-i naķŐ-i hūsn-i benāndur diyen zārīf
Her naħl-i mātemi gül-i Bihzād olur Şanur

5- Ol vech-i pāke ĝāliye vü ĝāze isteyen
MeŐŐāta zīb-i hūsn-i Hudā-dād olur Őanur

6- Rām itmek isteyen hele ol Őūħı SÜKKERİ
VaħŐi ĝazāli kendüye münķād olur Şanur

Mef'ülü / fâ'ilâtü / mefâ'îlü / fâ'ilün
--./-.-./.-.-./-.-

44

17a

1- Ne bütsin bilmem ey her zerre kim pertev-perestüñdür
Ki hūsn-i mihr ü meh ednā metā^c-ı rüy-ı destüñdür

2- Egerçi bir Hümā-yı lā-mekan-pervāzsın ammā
Yine Őāħ-ı Őanevber bār-ı dil-cā-yı niŐestüñdür

3- Fiĝān eyler derā-yı dil verā-yı levħ-i sīnemde
Meger müŐtāķ-ı zaħm-ı nevk-i tīr-i tīz-i Őestüñdür

4- Behişt ü düzeħ-āŐār-ı cemāl-i Zü'l-Celālüñdür
Zemīn ü āsumān bir 'arşa-i bālā vü pestüñdür

²² 43-1b: penbe: پنبه

5- Ne deñlü SÜKKERİ bir mür-ı kemter-ķadr ise yā Rab
Künām-ı bīşe-i ʿıŝķuñda ŝīr-i ğurra-mestüñdür
Mefâʿlün / mefâʿlün / mefâʿlün / mefâʿlün
·----/·----/·----/·----

45

1- Yüzün ol ŝūḥ ki bir buse için derhem ider
Hele içsün bir iki sāĝar anı Ḥātem ider
2- Nīce maḥsūd-ı cihān olmaya ol kim dāʿim
Yār ile kūşe-i ğülŝende varup ʿālem ider
3- Zāhid-i sübhā n'ola eylese seccāde be-düş
Rind-i mey-ḥ̄ʿāreyi cām-ı mey-i ğül-ĝün Cem ider
4- Ben Müselmān hele maḥbüb ile meyden geçemem
N'eyleyem ol iki kāfir beni hep ḥurrem ider
5- SÜKKERİ yāre niyāz itmede sābit-ķadem ol
Seni bir ğün ḥarem-i vuŝlatına maḥrem ider
Fe'ilātün / fe'ilātün / fe'ilātün / fe'îlün
·-_- / ·-_- / ·-_- / ·-_-

46

1- Ser-i kākül ki başdan gerden-i cānāna inmişdür
Ġirībān-ķākī-i ʿuŝŝāk tā dāmāna inmişdür
2- Ne tīr-i ğam kemān-dār-ı ķazāda şaşt-yāb olsa
Felekden yine fark-ı ʿāŝıķ-ı nālāna inmişdür
3- Uçarken evc-i istiĝnāda ol ŝahbāz-ı ḥüsn āḥır
Tenezzül eyleyüp bir bāzū-yı nā-dāna inmişdür
4- Süvār-ı tevsen-i ser-ķeŝ-ʿinān-ı naḥvet elbette
Bu laĝziŝ-gende ḥāk-ḥ̄ʿārī vü ḥurmāne inmişdür
5- Ne sūd itmiş hevāya atduĝından tīŝesin Ferhād
Çün āḥır SÜKKERİ evvel ser ü sāmāna inmişdür
Mefâʿlün / mefâʿlün / mefâʿlün / mefâʿlün
·----/·----/·----/·----

47

1- Ķākül-i dil-ber ki ser-dār-ı sipāh-ı fitnedür
Ġamze cāsūs-ı kemin-ĝāh-ı nigāh-ı fitnedür

- 2- Böyle kalursa eger āfet-resān-ı dehr olur
Hayl-i müjgānı ki düzd-i şāh-rāh-ı fitnedür
- 3- Ehl-i ıışkı tu‘me-i ŐemŐir-i nāz itse n'ola
Ķahramān-ı çeşmi bir ser-bāz-ı Őāh-ı fitnedür
- 17b 4- Pertev-i ħurŐid-i ruĥsār u hilāl-ebrū ile
NaĥŐ-ı ħūsni āsumān-ı mihr u māh-ı fitnedür
- 5- Seyl-i bārān olmasun mı eşk-i çeşm-i ‘āŐıĶān
Çin-i ebrūsı ki bir ebr-i siyāh-ı fitnedür
- 6- Ķayret-i efĶār-ı pī ü tāb-ı mevc-i zülĶ-i yār
Devr-i gird-āb-ı belā-yı ĶarĶa-gāh-ı fitnedür
- 7- Mecmā-ı her fitne vü āŐub-derā-yı SÜKKERİ
Çeşm-i fettān o Őuĥuñ bār-gāh-ı fitnedür
- Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün
-.-./-.-./-.-./-.-

48

- 1- Ruĥı ol āfetüñ kim Ķaddi Őāĥ-ı naĥl-i tūbīdür
Gül-i Őād-āb her dem tāze berg-i bāĶ-ı ħübīdür
- 2- Per-i ‘anĶā-yı istiĶnā iken müjgānumuz Şimdi
O ħāk-ı devlet-i ‘arŐ-āsitānuñ ferş-i rübīdür
- 3- Virelden dil ħam-ı evgān-ı zülĶ-i ‘anberīn-büyā
Ser-i Őūrīdemüz bāzīe-gāh-ı ‘ıŐĶ-Ķübīdür
- 4- Görüp rüy-ı dil-i cānānı ‘āŐıĶ ser-firāz olmaz
HemīŐe dest-bürd-i baĥt-ı Őümüñ pāy-kübıdur
- 5- ‘AŐā-yı kilĶ-i mu‘ciz-rīz-i siĥr-i SÜKKERİ'dür bu
Yahūd bir Rüstem-i meydān-ı naĶmuñ deste-übıdur
- Mefâ'ilün / mefâ'ilün / mefâ'ilün / mefâ'ilün
.----/.----/.----/.----

49

- 1- Ķüblar vaŐlını müft itme recā virmezler
Belki bīhūde temennāya rızā virmezler
- 2- Ķün-ı dil laĥt-ı ciger-ĥ‘ān-ı Őahūr u ifĶār
Rūze-dārān-ı Ķama Ķayri Ķıda virmezler

3- Çemen-i rāh-ı vefāyum baña erbāb-ı ḥased
Furşat-ı feyz-i dem-i neşv ü nemā virmezler

4- Bülbül-i gülşen-i kıuds ol tıtalım SÜKKERİ'yā
Bir nefes ruḥşat-ı āheng-i nevā virmezler

Fâ'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'îlün
-.-.- / ..-.- / ..-.- / ..-

50

18a

1- Şanmañ bizi kim zāhid-i mağrūr-siriştüz
Biz rind-i Ene'l-Ḥaḳ-zen-i Mañşūr-siriştüz

2- Olşak n'ola ger maştaba-ārā-yı maḥabbet
Cem-bezm ü Sikender-dil ü Fağfūr-siriştüz

3- Geh zāhide geh rind-i ḥarābāta nedīmüz
Keyfiyet-i meşreb ile biz engūr-siriştüz

4- Biz ḥacle-tırā-zende-i dūşīze-i şevküz
Ābisten-i Zāl-i ğama kāfūr-siriştüz

5- Şemşīr-i sitem kaç^c idemez mihrüni dilden
Ey şūḥ-ı cihān 'ışkuña mecbūr-siriştüz

6- Sen mülk-i melāḥatde Süleymān-ı zamānsun
Biz ḥāk-i mezelletde yatur mūr-ı siriştüz

7- Biz bülbül-i destān-zen-i gül-zār-ı şafāyuz
Hep būy-ı gül-i feyz ile mesrūr-sirüştüz

8- Peymān-güsül sübḥa-i mercān-ı riyāyuz
Peymāne-keş-i sāğar-ı billūr-siriştüz

9- Oldıkça nevā-zende-i kânün-ı belāğat
Biz perde-der-i rāhil-i ṭanbūr-siriştüz

10- Zevk ehline biz SÜKKERİ'yā şehd-i şafāyuz
Āzār-ı dil-i ḥāsıde zenbūr-siriştüz

Mef' ūlü / mefâ'îlü / mefâ'îlü / fe'ūlün
-.- / ..-.- / ..-.- / ..-

51

1- Göñül el çek ser-i dāmān-ı nāza sıklet el virmez
Saña būs-ı nigārın dest-i şūḥ-ı vuşlat el virmez

18b

- 2- Yed-i beyzā-yı sa‘y irmez firāz-ı bām-ı maqşūda
Kemend-i ārzū āmāde-dest-i himmet el virmez
- 3- Ol şāh-ı mülk-i hūsnūñ buse-cā-yı dest-i luţfında
Cebin-sāy olmağa dil āsitīn-i devlet el virmez
- 4- Cihānda şoĥbet-i sāmān-ı dilden kaşr-ı yed itdük
Perīşan-hāţır-ı dest-i ğama cem‘iyyet el virmez
- 5- Mürīd-i mürşid-i rāh-ı der-i mey-hāne-i ‘ışķuz
Ĥarābāt ehline şeyĥu'l-ĥaremden bī‘at el virmez
- 6- Baña āyīne-i cām-ı şerāba baķmadan ğayrī
Bu devr-i pür-nigār-ı²³ fānide bir şūret el virmez
- 7- Degül ancak o şūĥuñ²⁴ dest-būsı mümteni‘ ey dil
Kef-i pāyine yüz sürmege evvel āfet el virmez
- 8- Ne bezm-i mey ne ĥālet ile ruĥşat el virmez
Hem-āğuş olmağa bir ĥālet ile ruĥşat el virmez
- 9- Olurdum SÜKKERİ hem-pençe-i şad-şīr-i hicrānı
Velī nīrū-yı bāzū-yı ümīd-i ülfet el virmez
- Mefâ‘îlün / mefâ‘îlün / mefâ‘îlün / mefâ‘îlün
·--- / ·--- / ·--- / ·---

52

- 1- Ne dem var ‘ālemūñ seyrinde bir şūĥ-ı semen-bersüz
Ne ‘ālem kesb olur ol bezm-i meyde k'ola dil-bersüz
- 2- Ne mey lāzım ne meclis şaĥn-ı gül-zār-ı cihān olsa
Melek-sīmā perī-ruĥ sāki-i ĥurşīd-manzarsuz
- 3- Revā mı deste deste her kese gül-ĉīni-i vuşlat
Bu gül-zār-ı cihānda ben kalam bir ğonce-i tersüz
- 4- Geçer bed-mihri-i eyyām ile tārīki-i ğamda
Şebüm meh-tāb u rūzum pertev-i ĥurşīd enversüz
- 5- Dil-i şeydā-yı ol meclisde hīĉ zencīrlere tutmaz
(Boş)-----²⁵

²³ 51-6b: nigār kelimesi نگان şeklinde yazılmıştır.

²⁴ 51-7a: şūĥuñ kelimesi yazmada شوخ şeklinde yazılmıştır.

²⁵ 52-5b: Yazma nüshada boş bırakılmıştır.

- 6- Sağ olsun kâse-i ser-dâğ-ı dil hûn-âbe rîz olsun
Ne meysüz bezm-i ʿışk içre ʿalür ʿaşığ ne sâğarsuz
- 7- ʿAceb mi SÜKKERİ cüy-i sirişke hem-ʿinân olsam
Karârüm yok bu yād illerde bir serv-i şanav-bersüz
Mefâʿilün / mefâʿilün / mefâʿilün / mefâʿilün
·---/·---/·---/·---

53

19a

- 1- Biz ki dest-i sâkıden bir cām-ı billür isterüz
Zerreyüz²⁶ hürşidden şan pertev-i nūr isterüz
- 2- İstemezüz²⁷ daʿvî hüşyārî idenle ihtilâf
Bezme yā âlüfte-i kanzil ya maḥmūr isterüz
- 3- Olmazuz minnet-pezîr-i merhem-i ağıyar-ı dūn
Ġamze-dil-berden ammā zaḥm-ı nāsūr²⁸ isterüz
- 4- Sūr-ı vaşla olmuşuz bintü'l-ʿinebden nām-zed
Ḥacle-i düşîze-i bānū-yı engūr isterüz
- 5- ʿAşıka göstermesün çîn-i cebîn ol verd-i ter
Ġonce-i gül-zār-ı hüsni şād u mesrūr isterüz
- 6- Olmazuz her şüretüñ aşıfte-ḥāl ü vuşlatı
Ġamze-i nāz-ı perî vü şîve-i hūr isterüz
- 7- Şuʿle-gün pîrāhen-i ʿışkı ser-ā-ser giymişüz
SÜKKERİ şimdi ne sincāb u ne semmūr isterüz
Fâʿilâtün / fâʿilâtün / fâʿilâtün / fâʿilün
-·---/-·---/-·---/-·-

54

- 1- İşâbetde ḥaṭâ ey dil dil-i ferzânenen gelmez
Taḥallüf şast-ı tîr-i ğamze-i cānânenen gelmez
- 2- Perîşân oldı diller dām-ı heycâ-heyc-i zülfinde
Şabâ sen himmet it müşkil-küşâlık şânenen gelmez
- 3- Ḥayâl-i ḥâlidür dâğ-ı derün-ı âdemî yoḥsa
Bu deñlü ʿafiyet-süzî-i dil her dânenen gelmez

²⁶ 53-1b: zerreyüz; ذررير şeklinde yazılmıştır.

²⁷ 53-2a: istemezüz; استمزر şeklindedir.

²⁸ 53-3b nāsūr; ناسوز şeklinde yazılmıştır.

- 4- Görünmez hayli demdür gevher-i peykân-ı gam dilde
O murğ-i nāme-ber mülk-i dile āyā neden gelmez
- 5- Tenümde şerhalar şemşîr-i cevr-i âşînadandur
Hırâş-ı hâtır-ı dil nâhun-ı bî-gāneden gelmez
- 6- Göñül ser-mest-i cām-ı bāde-i feyz-i ilāhîdür
Bu resme neşve-bahşî meşreb-i peymāneden gelmez
- 7- Hazer ey SÜKKERİ ol gamze-i bed-mest-i naḥvetden
Şu‘ūr-ı ye’s-i hâtır merdüm-i mestāneden gelmez
- Mefâ’îlün / mefâ’îlün / mefâ’îlün / mefâ’îlün
.----/ .----/ .----/ .----

55

19b

- 1- Zemîn-i dilde fikr-i hâl-i dil-ber hün olur çıkmaz
Ḥubûb-ı kişt-i h‘âhiş ruzî-i Ḳārûn olur çıkmaz
- 2- Sirişk-i dîdeden izhāra himmet isterüz yoḥsa
Ġam-ı cānān dil-i vîrānede medfün olur çıkmaz
- 3- O deñlü ḥalka-i zencîr ile ser-germ-i ülfetdür
Dil-i ‘âşîk şikenc-i turreden Mecnûn olur çıkmaz
- 4- Haber çıkmaz nişan yok reh-revān-ı kûy-ı dil-berden
Hemān Allahü a‘lem hep varan meftün olur çıkmaz
- 5- Olur mı pertev-endāz-ı şebistān-ı dil-i ‘uşşāk
O meh müstağnî-i ferş-i reh-i gerdün olur çıkmaz
- 6- Atarsın²⁹ gevher-i peykân-ı tîr-i gamze-i nāzı
Ḳarār eyler göñülde yer ider memnûn olur çıkmaz
- 7- Dehānında nevāziş-güne söz çok SÜKKERİ ammā
Sühān kim luṭf-ı va‘d-i vuşlaṭa maḳrûn olur çıkmaz
- Mefâ’îlün / mefâ’îlün / mefâ’îlün / mefâ’îlün
.----/ .----/ .----/ .----

56

- 1- Gerçi biz zāhirde rind-i şadr-pîrā-yı Cemüz
Ser-girān-ı cām-ı zehr-ālūd-ı şakî-yi gamuz

²⁹ 55-6a: Atarsın; اجيرسن

- 2- Rīze-i elmās-ı dāg-ı alb-i a‘dāyuz velī
İnkisār-ı hātır-ı abāba āfī merhemüz
- 3- Ham-ı tīre-bahta āmuz līk erbāb-ı dile
Rūṣenī³⁰-baṣ-i abāhu'l-ayrı rūz-ı hurremüz
- 4- Āb-ı zehrüz zāhide ammā esīr-i bādeye
āf-dil āyīne-ve bir pāk-mereb hem-demüz
- 5- īn-i rūy-ı derhem-i ayāre semm-i ātılüz
oncegī-i sūkkerin gül-and-i yāre eb-nemüz
- 6- Biz gūsiste-tār-ı ānūn-ı nevā-yı ‘iretüz
Perde-i mızrāb-ı ‘ia name-i zīr ü bemüz
- 20a 7- Geri kim bir gevher-i eh-vār-ı bar-ı fıtratuz
Dīde-i hüada ammā atre-i nemden kemüz
- 8- SÜKKERĪ māhiyyet-i endīemüz bilmez asūd
Biz hemīe bezm-i sırr-ı udsiyāna maremüz
Fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilün
-.-.- / -.-.- / -.-.- / -.-

57

- 1- Aladu amzesinü hep ser ü kārın bilürüz
Mur-ı dildür biz o eh-bāz-ı ikārın bilürüz
- 2- Yā be-'āb-ı am-ı beytü'l-azeni ‘i olalı
Bā-ı dehrü ne azān u ne behārın bilürüz
- 3- Dādan fehmi derüz sūz-ı dil-i ‘uaı
Lāleden küte-i am āk-i mezārın bilürüz
- 4- Bulmamı sencileyin būy-ı vefā ey bülbül
Āh u zār eyler o gülende hezārın bilürüz
- 5- Kem-sürā olsa da bir dem dil-i ūrīde ne am
Kūy-ı dil-berdür anu cāy-ı arārın bilürüz
- 6- Rūzi bī-mihr ü ebi bī-meh olursa ne ‘aceb
‘Āıku amla geen leyl ü nehārın bilürüz
- 7- Görmiüz amze-i em-i siyehin SÜKKERĪ'yā
Tīr-i tīz-i müje-i sīne-uzārın bilürüz
Fe'ilātün / fe'ilātün / fe'ilātün / fe'ilün
..-.- / ..-.- / ..-.- / ..-

³⁰ 56-3b: rūṣenī: روشن

58

- 1- Şanma ancaḳ müje-i sīne-güzārın bilürüz
Añladuḳ ḡamzesinüñ hep ser ü kārın bilürüz
- 2- Bezm-i meyde hüner ol āfeti rām itmekdür
Yoḡsa biz ḳā'ide-i būs u kenārın bilürüz
- 3- Bezm-i dehrüñ bize zevḳ u kederin 'arz itme
İçmişüz bādesini keyf u ḡumārın bilürüz
- 4- Vā'izā sende der-i Ḥaḳḳa delālet var mı
Yoḡsa biz mey-gedenüñ rāh-güzārın bilürüz

20b

- 5- Meḡek-i sīm ü zer-i ma'rifetüz SÜKKERĪ'yā
Bir nazarda güheriñ ḳadr u 'ayārın³¹ bilürüz
Fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'îlün
.._/_/.._/_/.._/_/.._/_

59

- 1- Gül-zār-ı 'ıḡḳ olunca ten-i dāḡ-dārımız
Tennūr-ı sīnede açılır lāle-zārımız
- 2- Hep çāk çāk 'ıḡḳ iken aldırmayup tutar
Elmāsı rīḡ-ḡhande dil-i ḡam-figārımız
- 3- Ey seng-i dil toḳunma ŗikest itme ḳalbimiz
Bünyād-ı ḡüsne raḡne virür inkisārımız
- 4- Nevrüz-ı vaşl-ı yāre irişmek muḡāldür
Biñ kez berāber olsa da leyl ü nehārımız
- 5- Sevsek o meh-pāreyi ḡa'n itme SÜKKERĪ
Ḳalmaz görünce tāzeleri iḡtiyārımız
Mef'ûlü / fâ'ilâtü / mefâ'îlü / fâ'ilün
../_._./_._./_._

60

- 1- 'ıḡḳ mīrāḡ olup ehl-i cünun-ı 'āḳılemüz
Tā neseb-nāme-i Mecnūna çıkar silsilemüz
- 2- Nāḡun-ı bī-ḡodi-i 'ıḡḳ-ı sebük-dest gerek
'Aḳla sıḡmaz gibi ḡall-i girih-i ḡā'ilemüz

³¹ 58-5b: 'ayārın: عيارين

- 3- Tarab-ı bezm-i mey-i ʿışk idicek gülşende
Ger ider gūş-i güli zemzeme-i bülbülemüz
- 4- Rūḥ-ı Mecnūnı ider ḥʿāb-ı ʿademden bīdār
Deḥşet-i nāle-i bang-ı ceres-i kâfilemüz
- 5- Zīr-i pāmızda olan ḥār-ı ğamı sebz eyler
Lüle-i çeşme-i feyz oldı meger ābilemüz
- 6- Nā-şabūr-ı şeker-i teng-lebān-ı yārüz
Teng-terdür dehen-i mūrçeden ḥavşalamuz
- 7- SÜKKERĪ nazmımızuñ cāyizesinden tutaruz
Bārek'allāh pesend olsa nuḫūd-ı şılamuz
Fâ'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'îlün
.._/_/.._/_/.._/_/.._/_

61

- 1- Ser ü kār-ı şeb-i vuşlat olıcaḳ meşğalemüz
Pertev-i māh-ı şeb-efrüz yeter meş'alemüz
- 2- Bize dil-bestegi-i ʿışḳ-ı bütan cā'izdür
Nüşa-i fenn-i maḥabbetde yazar mes'elemüz
- 3- Hızr-ı rāh olmaḡa besdür bize rūḥ-ı Mecnūn
Reh-rev-i deşt-i cünün olsa eger rāhilemüz
- 4- Eylesek da'vī-i yek-rengī-i ʿışḳ u ḥüsni
Berk ü bŷy-ı gül ile şābit olur fāşılamuz
- 5- Bezm-i aḡyārda āzār ider ol şūḫ beni
Sitem-i nā-maḥal-i bīhüde dendür gilemüz
- 6- Şekve-sāz olsaḳ o şūḫuñ sitem-i cevrenden
SÜKKERĪ ḳubbe-i eflāke çıkar gülğulemüz
Fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'îlün
.._/_/.._/_/.._/_/.._/_

62

- 1- Def'-i ḳayd-ı sıḳlet-i hūş itmek ister göñlümüz
Ḥāşılı bir cām-ı mey nüş itmek ister göñlümüz
- 2- Bezm-i meyde ḥāle-veş bāzū-yı teşḫire çeküp
Ol mehi bir şeb der-āḡuş itmek ister göñlümüz

3- Mühre-i dendānı gevherdür diyü ol āfete
Zīb-i mengüş-ı binā-güş itmek ister göñlümüz

4- Sürme-i āvāze-i zūr-ı sühanla SÜKKERİ
Bülbülān-ı nazmı hāmüş itmek ister göñlümüz
Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün
- . - - / - . - - / - . - - / - . -

63

1- Şanma sevdāyi-i āvīz-i her mūyuz biz
‘Ankebūt-ı resen-i halka-i gīsūyuz biz

2- Lāne-perverde-i evc-i şerefüz şanma bizi
Sağf-ı vīrānede pā-beste³²-piristūyuz biz

21b 3- Bülbül-i bī-hūde-feryād-ı gam-ı gül degülüz
Murğ-ı ‘Ankā per-i şāhin-i Hümā-pūyuz biz

4- Bī-tekellūf mey ü maḥbūb ile ‘ayş itmekde
Mā'il-i sāye-i her serv-i leb- cūyuz biz

5- Haste-i küşe-i zindān-ı firāḳuz ya‘nī
Beste-i turre-i şeb-reng-i semen-būyuz biz

6- Görelī Ka‘be-i ruḥsār ile ḥāl-i siyehin
SÜKKERİ secde-ber-i kıble-i ebrūyuz biz

Fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün
.. - - / .. - - / .. - - / .. -

64

1- Ol deñlü ḳaldı ‘ışḳ ile idrākden ḥavās
Ağyārı görsem eylerüm ol āfeti kıyās

2- Ḥavfüm budur ki āyīne-i mihri tār ider
Dūd-ı dilüm sipihre olursa eger mümās

3- Dünyāyı kırsa göz göre şemşīr-i gamzesi
İtmez o mest-i ‘işve yine kimseden hirās

4- Şarḫüm budur ki eylesün ḥācetüm³³ revā
Nādān-ı dūn-himmete eylersem iltimās

³² 63-2b: pā-beste: يابسته şeklinde.

³³ 64-4a: ḥācetüm: حاجتم şeklinde yazılmıştır.

5- Leb-rîz-i nûr-ı feyz-i sühandür o deñlü kim
Tab‘umdan itdi SÜKKERİ yārān iktibās
Mef‘ûlü / fâ'ilâtü / mefâ'ilü / fâ'ilün
--- / -.- / .--- / -.-

65

1- O meh ki bir gice bezmümde mest olup qalmış
‘Azîm-i hâtır-ı yāran şikest olup qalmış
2- Raqîb ma‘ni-i sırr-ı cemāl-i yāri koyup
O kâfiri göre şüret-perest olup qalmış
3- O mest-i ‘işve şeker-h‘āb-ı nāzda ammā
Nedîm-i gamzesi hañçer-be-dest olup qalmış
4- Kemān-ebrū-yı hamyāze-rîz-i efsūnı
Hādeng-i merg ile mevķūf şast olup qalmış

22a

5- Bülend-pāye-i nazmum görünce SÜKKERİ'yā
Hasūd gayret ile şöyle pest olup qalmış
Mefâ'ilün / fe'ilâtün / mefâ'ilün / feilün
.--- / .--- / .--- / .---

66

1- O kim hūsn-i bütānı mescid ü mihrāb göstermiş
Vücūd-ı ‘aşıkı bir zerre-i bî-tāb göstermiş
2- Virür ‘uşşaka bir gün ruhsat-ı gül-çîni-i vuşlat
O kim dāg-ı serin bir gonce-i sîr-ab göstermiş
3- O nahl-i nāze kadd-i servi bî-vech eyleyen teşbîh
Beyānında müsāvāt itmemüş itnāb göstermiş
4- Kim itsün zahm-ı hūn-pāş-ı derūn-ı ‘aşıkı yāver
Fusūniyle o cādū hūn-ı çeşmin āb göstermiş
5- Temennā-yı visālin selbe ta‘lîk eylemiş ammā
Anı bir şîve-i îhām ile îcāb göstermiş
6- Maḥabbet ‘aşıkı bir yem-şināh-ı hayret itmiş kim
Her ednā kaṭresin bir āteşîn-girdāb göstermiş
7- Ğubār-ı haṭ degüldür SÜKKERİ hūsninde ol şühūñ
Cemāli nüshasın taşhîl idüp i‘rāb göstermiş

Mefâ'ilün / mefâ'ilün / mefâ'ilün / mefâ'ilün
.--- / .--- / .--- / .---

- 1- İçüp bezm-i cihānda cāmını Cem qalmamış gitmiş
Sürüp bir nice dem devrinde ‘ālem qalmamış gitmiş
- 2- Çıqup ma‘mūre-i cennetden almış hişşe-i ‘ömrin
Harābāt-ı cihāna gelmiş Ādem qalmamış gitmiş
- 3- Müretteb eyleyüp hālince herkes meclis-i ‘ayşin
Bu miḥnet-hānede itmiş biraz dem qalmamış gitmiş
- 4- Gül-i bāğ-ı fenāda bulmayup būy-ı bekā hergiz
Yerin ger itmedin gülşende şeb-nem qalmamış gitmiş
- 5- Kime hem-bezm olup bir neşve taḥşīl eylesün rindān
Gelin mey-hāneye yārān-ı hem-dem qalmamış gitmiş
- 22b 6- Ḥayālī kaṭ‘-ı āmed-şod idelden SÜKKERĪ baqđum
Harīm-i çeşm ü gūş-i dilde maḥrem qalmamış gitmiş
Mefâ‘ilün / mefâ‘ilün / mefâ‘ilün / mefâ‘ilün
.---/.---/.---/.---

- 1- Bezm-i meyde itmedin fevvāre-i peymanе raqş
Cām-ı işķūñdan iderdi bu dil-i mestāne raqş
- 2- Şu‘le-baḥş-i ‘ışķ idi pīrāhen-i fānūs-ı ten
Şem‘-i dil pīrāmeninde itmedin pervāne raqş
- 3- Kūre-i āhenger-i mihr āteş-efrūz olmadın
‘ışķ zincīrinde eylerdi dil-i dīvāne raqş
- 4- Bā‘is-i şaḍ-ızṭırāb-ı ‘ışķ olur fikr-i ruḥuñ
Āteş-i dilden zuhūr eyler sipend-i³⁴ cāna raqş
- 5- İḥtiyārī sanma ‘uşşākuñ semā‘ın SÜKKERĪ
Şāhid-i Rūm itdürür şāhān u dervīşāna raqş
Fâ‘ilâtün / fâ‘ilâtün / fâ‘ilâtün / fâ‘ilün
-.-./-.-./-.-./-.-

- 1- Yāre ‘arz-ı hāl-i dildür meclis-i meyden ġaraż
Bir niyāz u nāle itmekdür hemān neyden ġaraż
- 2- Ol siyeh ḥāneñ durur ey Ka‘be-i ehl-i cünün

³⁴ 68-4b: sipend yazmada سيند şeklindedir.

Na'ra-i lebbeyk ü şevk-i bang-ı yā Hayden ğarāz

3- 'Āşıkā şeyyādi-i pīrāmen-i bezmüñ yeter

Şey-i Li'llāhi mey-i la'lüñdür ol şeyden ğarāz

4- Rūzgārüñ germ ü serdin añlamağdur SÜKKERĪ

Ni'met-i zevk-ı bahār u şiddet-i deyden ğarāz

Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

70

1- Meclis-i meyden dil-i maḥzūnuma gelmez neşāṭ

Olsa her bir kaṭre-i mey māye-i şad-inbisāṭ

2- Maşrafın çün nağd-i 'ömrüñden ḥisāb eyler ḥasūd

Rūz u şeb çekse felek ḥurşid ü mehden bir simāṭ

3- Kim gelüp gitdi der ü dīvārına ibretle bağ

Sañā beñzer kaç müsāfir yollamışdur bu ribāṭ

4- Çok³⁵ zemān ḥāk-i der-i cānāna oldum rūy-māl

Ribka-i ihlāş ile ḥāşıl idince irtibāṭ

5- İstemez kūyunda efgān olduğın ol şāh-ı ḥüsn

Nāle-i bülbüldeñ eyler ol gül-i ter ihtiyāṭ

6- Ḥayf kim pervāne-veş yandum yağıldum SÜKKERĪ

Olmadum bir dem o şem'-i ḥüsn ile germ-iḥtilāṭ

Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

71

1- Olur 'arz eylesem dāğ-ı dil-i ḥün-rīzden maḥzūz

Ekābirdür olur elbette dest-āvīzden maḥzūz

2- Baña geh luṭf u geh ḳahr ile memnūn olduğum yerdür

Dil-i şeydā olur luṭf-ı 'itāb-āmīzden maḥzūz

3- Şabā taḥrīk-i zülf-i yār idince bezm-i gülşende

Meşām-ı cān olur ol būy-ı 'anber-rīzden maḥzūz

4- Dilümden gitmeye tā ḥaşr olunca lezzet-i zaḥmı

O deñlü olmışum ol ğamze-i ser-tīzden maḥzūz

³⁵ 70-4a: Çok: چون

5- 'Aceb mi bülbül-i şürīde ṭab^c-ı SÜKKERĪ olsa
Bu nazm-i dil-keş-i gül-gönce-i nev-hīzden maḥzūz
Mefâ'ilün / mefâ'ilün / mefâ'ilün / mefâ'ilün
.----/.----/.----/.----

72

1- Ṭarḥ-ı bezm-i ḥāş idüp bir şeb yine ol şem^c-i cem^c
Yandılar yağıldılar pervāneler mānend-i şem^c
2- Bir tecellī-gāh-ı nūr-ı şevḳ ider Ṭūr-ı dili
Eylese berḳ-i cihān-efrūz-ı ḥüsn-i yār lem^c
3- Bāğ-ı dilde şöyle muḥkemdür nihāl-i naḥl-i 'ışk
Rīşesin bāzū-yi gerdün olsa itmez ḳal^cu ḳam^c

23b

4- Zaḥm-ı çeşm-i ḥısm ile 'uşşāḳı ḳan ağlatma kim
Mevc-i ṭūfān-ı belādur el-ḥazer bir ḳatre dem^c
5- Dilde te'sīr itmedür ḥāşiyet-i evşāf-ı ḥüsn
Ehl-i 'ışkı SÜKKERĪ meftūn ider nā-dīde sem^c
Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün
-.-.-/-.-.-/-.-.-/-.-.-

73

1- Ğamzeñ ki itdi sīnemi gül-zār-ı bāğ-ı dāğ
Dāğ oldı cism-i lāle-i ḥūnin dimāğ-ı dāğ
2- Gül-zār-ı 'ışk gınceleri nev-şüküftedür
'ışkuñ vücūdun eyleyeli bāğ u rāğ-ı dāğ
3- Virdi derūna neşve-i bī-hūşī-i ebed
Sāḳī-i ğamze şunduğı la'lin ayağ-ı dāğ
4- Ḥūnin kemend-i gerden-i pervānedür yana
Her tār-ı şu'le-tāb ile āteş dimāğ-ı dāğ
5- Gel virme dest-i ğamzeye şemşīr-i ruḥşatı
'Uşşāḳı eyleme ṭu'me zāğ u kelāğ-ı dāğ
6- Peykān-ı zaḥm-ı sīne degüldür sipāh-ı 'ışk
Aşmış der-i ḥıyāmda yer yer çerāğ-ı dāğ
7- Āḥır devā-yı derd-i kühen tāze dāğ iken
Hiç SÜKKERĪ-i zāra gelür mi ferāğ-ı dāğ
Mef'ülü / fâ'ilâtü / mefâ'ilü / fâ'ilün
-.-./-.-./-.-./-.-

- 1- Sīnem ki oldı derd-i firībūñle dāğ dāğ
Ümmīd ü ye'sden baña virdi ferāğ-ı dāğ
- 2- Bir şemme bŷy-ı rāḫat ŷmīd itme lāleden
İtmiş o derd-mendi ḫati bī-dimāğ dāğ
- 3- Kimdür ki ḫanzil olmaya ḫŷn-ı derŷn ile
Teklīf idŷp ŷununca pey-ā-pey ayāğ-ı dāğ
- 4- Mihmān-ı miḫnet ŷ gama tā vaḫset olmaya
Yaḫmıŷ derŷn-ı sīnede bir ḫaç çerāğ-ı dāğ
- 5- Pervāz-ı neyl-i evc-i emel eylemez ṫurur
Yāy-ı ŷmīd-i murğ-ı dile urdı bāğ-ı dāğ
- 6- Medḫŷ-ı 'ıŷḫı men'-i mey-i nābdab ḫisŷd
ḫun-ābe-rīzi-i dile itmez yasāğ-ı dāğ
- 7- Endīşe reh-güzārını ḫan ṫŷtdı SŪKKERİ
Mazmŷn-ı pāke virmedi rāh-ı sŷrāğ-ı dāğ
Mef'ŷlŷ / fā'ilātŷ / mefā'ilŷ / fā'ilŷn
--./-.-./.-.-./-.-

- 1- Görŷŷ bizŷmle de gāḫice eyle sīneñi ŷāf
Yeter bu cevır ŷ eziyyet a sevdigŷm inŷāf
- 2- Metā'-ı vaŷlına ḫiç mālīk olmadum bir kez
Egerḫi naḫd-i ŷ cānı eyledŷm itlāf
- 3- Zer-i temām- 'ıyār itdi ḫalbŷm āteŷ-i 'ıŷḫ
'Aceb mi sikke-i dāğ ursa gāmze-i ŷarrāf
- 4- Ben ol nihāli ŷadākat-gŷlŷm ki bāğumda
Ne ḫār-zār-ı ta'rīz biter ne bīd-i ḫilāf

24b

- 5- Alur ŷikārını 'anḫā-yı himmetŷm farazā
Verā-yı sŷdde firār itse ŷaydı ya pes-i ḫāf
- 6- Yeter bu ŷi'r-i metin zŷr-ı ṫab'ŷuña ŷāḫid
Ne ḫācet eyleyesin SŪKKERİ'ye lāf u gŷzāf
Mefā'ilŷn / fe'ilātŷn / mefā'ilŷn / feilŷn
.-.-./.-.-./.-.-./.-.-

- 1- Bāğa gitmem çemen-i sebz-i bahār olmayıcağ
Bāde içmem mey-i la'l-i leb-i yār olmayıcağ
- 2- Şu getürsün güher ü dürr-i sirişk-i çeşmi
Pāyine bir şanemüñ cümle nişār olmayıcağ
- 3- N'ideyüm pertev-i şem^c-i ruḥ-ı rāḥ-ı şāfi
Çehre-efrüz-ı dil-i 'āşık-ı zār olmayıcağ
- 4- Sūziş-i 'ışık ile ḥūnin-ciger olmaz bülbül
Dāğ dāğ-ı şerer-i āteş-i ḥār olmayıcağ
- 5- Bilmedüm lezzet-i luḥf-ı sitem-āmīz nedür
O siyeh-mest-i mey-i nāze duçār olmayıcağ
- 6- Zülmet-i hicr gerek vaşl-ı ḥayāl-i yāre
Şem^c u pervāne buluşmaz şeb-i tār olmayıcağ
- 7- SÜKKERİ kevşer-i cennet ise yoğdur mezesi
Meclis-i meyde birez būs u kenār olmayıcağ
Fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün
.._/_/.._/_/.._/_/.._/_

- 1- Ḥār-ı ğamdan kalmadı yer tende ḥūnīn olmaduğ
Hiç o şūḥuñ gülşen-i vaşlında gül-çīn olmaduğ
- 2- Bī-Sütün-ı 'ışkı ber-bād eyledük ammā çişūd
Ḥüsrev-i bezm-i vişāl-i la'l-i şīrīn olmaduğ
- 3- Hep mu'īn-i cām-ı kām-ı ehl-i bezm ammā ki biz
Derḥōr-i yek-sāğar-i serşār-ı ta'yīn olmaduğ
- 4- Bī-ķarār-ı cezr ü medd-i mevc-i ğamdur dil henüz
Fülk-i 'ışka lenger-i sengīn-i temkīn olmaduğ
- 5- Pister ü bāliş-ğüzīn-i ḥār u ḥārāyuz ki hiç
Tekye-ğīr-i zevķ-ı bālin-i gül-āğīn olmaduğ
- 6- Tākat-ı ser-bār-ı düšnām-ı sitem yōğ bizde kim
Ber-ķaraf-sāz-ı ğam-ı ebrū-yı pür-çīn olmaduğ
- 7- Dür-nişār-i gevher-i nazm olduğ ammā SÜKKERİ
Yārden şāyeste-i iḥsān-ı taḥsīn olmaduğ
Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün
.._/_/.._/_/.._/_/.._/_

- 1- N'ola derīde ü çāk olsa cāmesi 'ıŝkuñ
Baş üzre dāğ-ı cünūndur 'imāmesi 'ıŝkuñ
- 2- Turunc-i ğabğab ile müŝk-i hāl-i dil-berdür
Şemīm-i sīb-i mu'anber ŝemāmesi 'ıŝkuñ
- 3- Peyām-ı vuşlat-ı yāre fedā-yı cān lāzım
Revān-ı tīz-revāndur ḥamāmesi 'ıŝkun
- 25a 4- Lisān-ı hāl iledür güftugū-yı³⁶ meclis-i rāz
N'ola bürīde-zebān olsa ḥāmesi 'ıŝkuñ
- 5- Degül sezā-yı süḥan her maḳām SÜKKERĪ'yā
Maḥal maḥal oḳunur Şāh-nāmesi 'ıŝkuñ
Mefâ'ilün / fe'ilâtün / mefâilün / feilün
· _ · _ / · _ · _ / · _ · _ / · _ · _

- 1- Dehānuñda niŝān-ı nāz³⁷ zaḥmuñdan dil oldu çāk
Kim olmuşdur diyü ol ḥātem-i la'l-i lebe ḥakkāk
- 2- Hevā-yı zülf-i müŝkiñ ile bir gün olsa cā'izdür
Ser-i ŝürīde-i āhū-yı deŝt-ārāyīŝ-i fitrāk
- 3- Zemīn-i sīnede her dem açılsun gül gibi dāğum
O şüre-zārı dā'im ter çutar bu dīde-i nem-nāk
- 4- Ne ŝahbā-yı lebinden ne ğubār-ı ḥaṭṭ-ı la'linden
'Acebdür zāhid-i ḥuŝk itmemiş bir neŝvecik³⁸ idrāk
- 5- Ridāsı dest-māl-i reft ü rüb-ı ḥū'ān-ı yağmadur
Hemān seng-i fesān-ı tīzi-i rindānıdur misvāk
- 6- şikest-i fevc-i ḳalb-i SÜKKERĪ'ye olmuş āmāde
Şaf-ı müjgān ile ŝāḥib-ḳırān-ı ğamze-i çālāk
Mefâ'ilün / mefâ'ilün / mefâ'ilün / mefâ'ilün
· _ _ _ / · _ _ _ / · _ _ _ / · _ _ _

³⁶ 78-4a: güftugū: كفتگو şeklindedir.

³⁷ 79-1a: nāz: ناز biçiminde yazılmıştır.

³⁸ 79-4b: neşvecik: küçültme eki olan cik ince olmasına rağmen kaf harfi ile yazılmıştır. نشوه جق

- 1- Güm itdüñ 'ışk-ı bālā-dest ile ey dil neberd itdüñ
Beni bī-tāb-ı tāb-ı pençe-i bāzū-yı derd itdüñ
- 2- Alup sāmān-ı 'aql u fikrūmi ey Leylī-i devrān
Beni Mecnūna hem-pā eyledüñ ŝaḥrā-neverd itdüñ
- 3- Mezād-ı dest-i dellāl-i melāmet eyleyüp āḥır
Beni bāzār-ı bender-gāh-ı gāmda kūçe-gerd itdüñ
- 4- Şeb-hicr-i dırāz-ı intizār-ı ŝubḥ-ı vaŝluñla
Beni ser-germī-i mihrüñden ey ḥurŝid serd itdüñ
- 5- Dilā küstāḥī-i 'arz-ı niyāz-ı būs-i dāmenle
O serv-i nāzı ŝerminden ser-ā-pā naḥl-i verd itdüñ

25b

- 6- Hezārān cān fedā ŝükrāne-i iḥsānuña cānā
Çıkarduñ bezm-i ḥāŝŝü'l-ḥāsdan aḡyārı ṭard itdüñ
- 7- Bu şi'rüñ SÜKKERİ ḥaḫḫa ki ŝemŝir-i belāḡatdür
Getürdüñ rezm-i gāh-ı nazma ey da'vā-yı merd itdüñ
Mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün
·----/·----/·----/·----

- 1- Dimeñ kim büse-i ḥāl-i ruḥ-ı dil-berden el çekdük
Meyān-ı ŝu'lede sūzende bir aḥkerden el çekdük
- 2- Ne ni'met virse zehr-ālūd ider çarḥ-ı siyeh-kāse
Ferāḡat eyledük ol ḥ'ān-ı semm-perverden el çekdük
- 3- Döküp ŝahbāsını iŝkeste itdük cām-ı billūrı
Bu bezm-i fānī-i 'ālemde ḥuŝḫ u terden el çekdük
- 4- Urup dest-i tevekkül dāmen-i tevfiḫ-i Mevlāya
Kemer-bend-i miyān-ı yāri-yi dīgerden el çekdük
- 5- Ne ṭa'n eyler bize şimden ḡirü iy SÜKKERİ zāhid
Çıkarduḫ meclis-i meyden ayak sāḡardan el çekdük
Mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün
·----/·----/·----/·----

- 1- Ne bir kez ol meh-i ħüsnüñ şafâ-yı sînesin gördük
Ne bahtuñ şuret-i rûy-i dil-i âyînesin gördük
- 2- Ümîd-i döstî itdükçe ol şüh-ı sitem-gerden
Mücedded düşmenî-i ‘âdet-i dîrînesin gördük
- 3- Cihâna bir dem-i pür-şür-ı şîven-zâde geldük kim
Ne şevk-i ‘îdini ne şâdi-yi âzînesin gördük
- 4- Bizümle hîç muşâfât üzre olmaz üştür-i gerdün
Ümîd-i nazra-i luţf eyledükçe kînesin gördük
- 5- Uşansun mı gönül bu serd-i mihr-i evzâ‘-ı gerdüna
Ne semmürın ne ħod bir ħırka-i peşmînesin gördük
- 6- Nigâr ü naqş-i zîrîne ħıyâm-ı çarĥ(ı)³⁹ seyr itdük
Firîb-i mekr-i gûn-â-gûneden ħayrı nesin gördük
- 7- Görince SÜKKERÎ haĥka ki gevher-ĥâne-i tab‘uñ
Dirüz dünyâda biz de bir hüner gencînesin gördük
- Mefâ’îlün / mefâ’îlün / mefâ’îlün / mefâ’îlün
·----/·----/·----/·----

26a

- 1- Ĥaĥından ĥaz idersin vaşl-ı yâr-i ser-keş isterseñ
Ĥam-ı düdın çekersin zevk-ı tâb-ı âteş isterseñ
- 2- Teĥammül kıl ĥam u derd-i şeb-i târîk-i hicrâna
Şafâ-yı pertev-i şem‘-i cemâl-i meh-veş isterseñ
- 3- Eger sen ĥayr ile şahrâ-neverdân-ı ĥam-ı ‘ışkı
O deşt-i vaĥşet-âbâd içresinde bir eş isterseñ
- 4- Hemân murġ-ı dili dâm-âşînâ-yı zülf-i yâr eyle
Şafâ-yı naġme-i ĥâlet-fezâ-yı dem-keş isterseñ
- 5- Mey-i la‘l-i leb-i dil-berden olma SÜKKERÎ ġâfil
Eger keyf-i şafâ-baĥş-i şerâb-ı bî-ġışş isterseñ
- Mefâ’îlün / mefâ’îlün / mefâ’îlün / mefâ’îlün
·----/·----/·----/·----

³⁹ 82-6a: چرخ şeklindedir.

- 1- Bū cevr ü bû⁴⁰ cefâyı ki peyveste eyledüñ
Cânâ bu nâ-tüvânı ‘acep haste eyledüñ
- 2- Şad-ı ‘uğde-i firîbe koyup va‘d-i vuşlatı
Biñ nâhün-ı niyâzuma vâ-beste eyledüñ
- 3- Olmaz mısun benümle yine rû-be-rû ‘aceb
Âyîne-i dili niçün işkeste⁴¹ eyledüñ
- 4- Tedrîc ile dili marâz-ı ‘ışkâ ugradup
Bu dil-rübâlığı baña âheste eyledüñ
- 5- Raḥm itmedüñ egerçi dil-i SÜKKERÎ'ye
Şükrüm budur ki cevrüne şâyeste eyledüñ

Mef'ûlü / fâ'ilâtü / mefâ'ilü / fâ'ilün
--./-.-./.-.-./-.-

- 1- Yalıñuz sensün ḥarîm-i dilde ey reşk-i melek
Vaḥşet-i tenhâyiden âzürde-ḥâṭır olma tek
- 2- Rû-nümâ olmak ne mümkün anda ‘aks-i şekl-i ğayr
Olsa mir‘ât-ı dilüm şad-pâre-i cevr-i felek
- 3- Bir nihâl üstünde gül sünbül kıranfil olduĝın
Zülf-i ḥâl ü ‘arızîñ gördükde itmez kimse şek
- 4- Bülbül-i şürîdedür kim gül şanup konmuş aña
Şanma ḥâl-i ‘arızîdir gördüĝün yaḥûd siñek
- 5- Çünki zevk-ı nükte-i ḥayra'l-umûrı bilmedüñ
Yâ Sikender ol ya pâyuñ tengnâ-yı faḳra çek
- 6- Hüsrev olmuş kâm-kâr-ı la'l-i şîrîn ‘âkıbet
Bî-Sütünda küh-ken bîhüde çekmişdür emek
- 7- Āferîn ṭab‘-ı bülend-i şüh-ı mu‘ciz-güyuña
Nazm olunca SÜKKERÎ söz böyle pâk olmak gerek

Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün
-.-./-.-./-.-./-.-

⁴⁰ Türkçe işaret sıfatı bu, vezin gereği uzun gösterilmiştir.

⁴¹ 84-3b: işkeste: اسكسته biçimindedir.

- 1- Olur mı dil ʔaleb-i vaʃl-ı yārden ġāfil
 ʔalur mı ʃīr-i ġürisne ʃikārden ġāfil
- 2- Emīn olma ʃaḡın ḡāl-i rīz-i⁴² ʃeʃminden
 Olup sitāre-i dūnbāle-i dārdan ġāfil
- 27a 3- Cihānda biz de bu ġün bir dem eyledük ʃafā
 İdüp ne ḡāl ise aġyārı yārdan ġāfil
- 4- Yazuḡ o nüʃḡa-i ḡüsn ü cemāli aldurduḡ
 Olup müṡāla‘a-i i‘tibārdan ġāfil
- 5- Esīr-i zülf-i ġirīḡ-ġīr-i dil-ber olma ʃaḡın
 Bulunma kıʃṡa-i Manʃūr u dārdan ġāfil
- 6- Bahār u bāġ u leb-i cūy-bār u ʃāhid ü ġül
 Bu demde olma mey-i hōʃ-ġüvārdan ġāfil
- 7- Olursa SÜKKERİ-i sāde-dil ḡaṡā eyler
 Firīb-i va‘de-i ferd-i iḡrārdan ġāfil
 Mefâ'ilün / fe'ilâtün / mefâilün / feilün
 . . . _ / . . . _ / . . . _ / . . . _

- 1- Bülbül-i ġül berk-i rūy-ı lāle ḡaddüñdür ġöñül
 ‘Aʃıḡ-ı ser-der-hevā-yı serv-ḡaddüñdür ġöñül
- 2- ḡayret-i redd ü ḡabūlüñdür aña ġird-āb-ı ġam
 Keʃtī-i mevc-āʃīnā-yı cezr ü meddüñdür ġöñül
- 3- Destüñe alsañ da dūr-ā-dūr atmaḡdur ġaraʒ
 Kūy-ı ser-gerdān-ı zarb-ı dest-i reddüñdür ġöñül
- 4- Fikr-i sevdāsıyla baʃ oynar o ḡunī-i meʃrebüñ
 Ārzū-yı cām-ı vaʃl itmek ne ḡaddüñdür ġöñül
- 5- Pāy⁴³-ı ḡum bir ʃadr-ı Cemdür geʃ otur İskender ol
 Fitne-i Ye‘cūc-i ġamdan cām seddüñdür ġöñül
- 6- Dāġlarla nev-bāhar-ı ‘ıʃḡ aʃılsun sīnede
 Bāġ-ı ten bir ġülʃen-i bī-renc u keddüñdür ġöñül

⁴² 86-2a: rīz: ریز

⁴³ 87-5a: pāy: پای

7- SÜKKERİ'yi mazhar-ı kahr-ı 'itâb-ı hicr iden
Cürm-i âh u nâle-i bi-hadd ü 'addüñdür göñül
Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün
-.-./-.-./-.-./-.-

88

1- Bülbül nevâ-yı 'ışka uyar hem-nefes degül
Kânun-ı 'ışk pîşe-i her bü'l-heves degül
2- Maḥv olsa Tūr-ı dil n'ola dīdār-ı yārden
Berki cemâle karşı turur ḥâr u ḥas degül
3- Biñ şu'le ḥufte her bün-ı müyumda şöyle kim
Dūzaḥ şerâr-ı âhuma nisbet kabes degül
4- Bir ḡonce-gī-i luṭf-ı tebsümmedür niyâz
Âḡüş-ı vaşluñ ey gül-i ter mültemes degül
5- Şahrâ-neverd-i ye's olan ümmīd-vâre ḥayf
Âvâz-ı bâz-kerd ile feryâd-res degül
6- Çengâl-ı nâz-ı ḡamze-i şâhin şikârına
'Ankâ-yı 'aql-ı âşık-ı bî-dil meges degül
7- Raḥş-ı sebük-ḥirâm-ı dil ü ṭab'-ı SÜKKERİ
Ser-keş-'inân-ı reh-revî-yi piş ü pes degül
Mef'ûlü / fâ'ilâtü / mefâ'ilü / fâ'ilün
-.-./-.-./-.-./-.-

89

27b 1- Der-i maḥabbeti ol meclisüñ ḡuşâde degül
Ki hem-zebânı kadeḥ tercümânı bâde degül
2- Girür ola elüme dâmen-i ârūs-ı emel
Ümīd-vâr hele dest-i ṭaleb-i ḥinnâde degül
3- Hemîşe sille-ḥôr-i dest-i cevri 'âlemdür
Zemîne sâye-veş ol çehre kim fütâde degül
4- Ferâḡat eyledi pervâz-ı evc-i vuşlatdan
Ümīd-i murḡ-ı heves şimdi ol hevâda degül
5- Kõ ṭa'nı 'âlem-i âb itse SÜKKERİ itsün
Senüñ gibi hele zâhid kuru riyâda degül
Mefâ'ilün / fe'ilâtün / mefâ'ilün / feilün
-.-./-.-./-.-./-.-

- 1- Gerçi kim ʿışk şikāf-ı düm-i şemşîr degül
Kâbil-i cebr rüfû-kârî-i tedbîr degül
- 2- Tez geçer germî-i hengâm-ı behâr ey gül-i ter
Vaqt-i dem-serdî-yi eyyâm-ı hazân dîr degül
- 3- Kâse-i çerh-i nigün hod-serüñdür tatalum
Siper-i nâvek-i nâgeh-res-i taqdîr degül
- 4- Tercümânum leb-i dem-beste-i hāmūşumdur
Ser-güzeştüm dil ile kâbil-i taʿbîr degül
- 5- Gerçi leb-beste yinür hūʿân-ı ğam-ı ʿışk u cünün
Bir nefes var mı ki dil tâb-ı gülû-sîr degül
- 6- Rüy-ı dil görmedüm ammâ ki nedendür bilmem
Hâtırum ol şanemüñ vazʿına dil-gîr degül
- 7- Nev cevânâna cevâp itmede taqşîr itmez
Hamdû li'llâh ki gönül SÜKKERÎ'yâ pîr degül
Fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'îlün
.._/_/.._/_/.._/_/.._/_

- 1- O çeşm-i fitne-i sehhâr-ı yâra n'eyleyelüm
Meded o ğamze-i efsûn-güzâra⁴⁴ n'eyleyelüm
- 2- Harâb-ı bâde-i ʿışkum meded irüş sâkî
Bu ser-i girânî-i derd-i humâra n'eyleyelüm
- 28a 3- Dil-i hazân-zede pejmürde berg-i firkatdûr
Nesîm-i feyz-eşer-i nev-behâra n'eyleyeyelüm
- 4- Karâr-dâde gönülde ümîd-i vaşl ammâ
Firîb-i vaʿde-i ferdâ-ķarâra n'eyleyelüm
- 5- Ğubâr-ı râh-ı mihen-zâr-ı ʿarşa-i işkuz
Belâya reh-ber olan rûzgâra n'eyleyelüm
- 6- Müyesser olmayıcaķ bûy-ı ʿanber-i maķşûd
Derûn-ı micmere-i dilde nâra n'eyleyelüm
- 7- Figân o hünî-i bî-dâd-i mest-i ʿişve vü nâz
Cihânı kırdı geçürdi ne çâre n'eyleyelüm

⁴⁴ 91-1b: efsun-güzâra: افسونگذاره

- 8- Gedā-yı kūşe-niṣīn-i diyār-ı cānānuz
Ġamından özge dile-ġam-kūsāra⁴⁵ n'eyleyelüm
- 9- Göñülde sırr-ı ġam-ı 'ıṣk-ı gizledüñ tütalım
Sirişk-i dīdei bī-iḥtiyāra n'eyleyelüm
- 10- Geçerdi SÜKKERİ yā dil hevā-yı zülfüñden
Kazāen ki o ħam-ı cān-ṣikāra n'eyleyelüm
Mefâ'ilün / fe'ilâtün / mefâilün / feilün
· _ · _ / · _ _ _ / · _ · _ / · _ _

92

- 1- Cānā mey-i la'l-i lebüni nūṣ idebilsem
Zehr-i elem-i hicri ferāmūṣ idebilsem
- 2- Maḫşūd-ı dili pister-i dil-ḥ'āh u hem-āġūṣ idebilsem
Hem-sīne vü hem-ḥ'āh u hem-āġūṣ idebilsem
- 3- Engüştüm idüp āsūre-i sa'īd-i sāķī
Dendānumı mengūṣ-i bināġūṣ idebilsem
- 4- Olsam yine mestāne-şifat na'ra-zen-i 'ıṣk
Deyr-i feleki şevķ ile pür-cūṣ idebilsem
- 5- Şad-sāle mey ü şāhid-i dūşīn ile bir şeb
Tecdīd-i dem-i zevķ-ı perendūṣ idebilsem
- 6- Nazmumla olup SÜKKERİ'yā cevher-i dehr
Dürr-i sühenüm zīver-i her ġūṣ idebilsem
Mef' ūlü / mefâ'īlü / mefâ'īlü / fe'ülün
_ _ _ / · _ _ _ / · _ _ _ / · _ _

93

28b

- 1- Gerçi murġ-ı cānı evc-i 'ıṣka şāh-bāz eyledüm
Şayd idince ol humāyı ḫayli yervāz eyledüm
- 2- Ben ḫayāl-i mihrini çeşmümden eylerken nihān
Ġamze-i ġammāzı āḫır maḫrem-i rāz eyledüm
- 3- Ben nice maḫmūr-ı zehr-āb-ı nedāmet olmayam
Cām-ı vaşla var iken fırsat niçün az eyledüm
- 4- Bıkr-i fikr-i ma'nī-yi rengin ḫayāl-i şūḫ ile
ḫacel-ġāh-ı tab^c-ı Rūmı reşk-i Şīrāz eyledüm

⁴⁵ 91-8b: gam-kūsāra: غمكماره ی

- 5- Ben olunca vāşıl-ı ser-menzil-i maķşūd-ı dil
Şāh-rāh-ı ārzūda çok tek ü tāz eyledüm
- 6- Feth u teshīr eyleyüp bu nev-zemīni SÜKKERĪ
Şimdi mülk-i nazmuma ser-ḥaddi i'cāz eyledüm
Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün
- . - - / - . - - / - . - - / - . -

94

- 1- La'li şunmaz idi ger kaçd-ı bināgūş itmesem
Büse virmezdi eger teklīf-i āgūş itmesem
- 2- Dest-i yār-i genc-i vaşl olmak nice mümkin idi
Çeşm-i şehhārın füsün-ı meyle bī-hūş itmesem
- 3- Deşt-i ğamda⁴⁶ Kaşa hem-sāmān olur mıydum eger
Ḥānmān-ı 'aql u fikr ü şabrı ber-dūş itmesem
- 4- Āşikār olmazdı derdüm āh u nālem olmasa
Kim bilürdi ḥālūmi deryā gibi cūş itmesem
- 5- Ḥançerinden ol siyeh-mestüñ bulur mıydum aman
Ġamze-i ḥūn rīzini meclisde ser-ḥōş itmesem
- 6- Añlamazdum luţf-ı hōş-vaşf-ı sarīr-i kevseri
Kulķul-ı ḥulķ-ı şurāḥī nidegün gūş itmesem
- 7- Öyle ser-mest-i mey-i pür-zūr-ı 'ışķum SÜKKERĪ
Öldürürdüm kendümi kendüm ferāmuş itmesem
Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün
- . - - / - . - - / - . - - / - . -

95

29a

- 1- AĠlamazdum neşve-i ğafletle ser-hōş olmasam
Şād olurdum beste-i kayd-ı ğam-ı hūş olmasam
- 2- Çāk çāk olmazdı ceyb ü dāmen-i kettān-ı şabr
Māh-tāb-ı 'ışķa karşı pīrehen-pūş olmasam
- 3- 'Ālemi esrār-ı 'ışķa vāķıf itmezdüm eger
Dārū-yı la'li-i leb-i dil-berle medhūş olmasam
- 4- Boynuna almazdı kūh u deşti Ferhād ile Kaşa
Bār-ı 'ışķı çekmede anlarla hem-dūş olmasam

⁴⁶ 94-3a ğamda: عمده

- 5- Dil-şikāf-ı zaḥm-ı zenbūr-ı ğam olmazdum eger
Nişter-i ḥ^vār-ı firīb-i lezzet-nūş olmasam
- 6- ‘Arz iderdüm ḥālūmi bir nāle-i dil-sūz ile
El-ḥazer-bīn-i ser-i engüşt-i ḥāmūş olmasam
- 7- Kāni^c-i yek-ruḥşat-ı pā-būs olurdu SÜKKERĪ
Şad-nevāziş dīde-i destūr-ı āġūş olmasam
Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün
- . - - / - . - - / - . - - / - . - -

96

- 1- Ḥurşīd ile berāber iken pāyemüz bizüm
Yoḡdur cihānda zerre ḡadar vāyemüz
- 2- Bir meksebece⁴⁷ sāye-i himmet ṡoḡunmadı
Olmış ḥümā ḡi fâ^cide hem-sāyemüz bizüm
- 3- Bir merkeze girer mi diyū noḡta-i vücūd
Pergār-ı ḡayret oldı döner sāyemüz bizüm
- 4- Ḳıymet-fezā iken ne ‘aceb itdi bī-revāc
Gördi yetīmi dürr-i girān-māyemüz bizüm
- 5- Ḳızdurmazuz yūzi mey-i minnetle vār iken
Gül-gūne-i ḡayā gibi pīrāyemüz bizüm
- 6- Ḥayfā ki cins-i kesm-hare döndi SÜKKERĪ
Kālā-yı ma^crifet gibi sermāyemüz bizüm
Mef^ulü / fâ'ilâtü / mefâ'îlü / fâ'ilün
- - . / - . - . / . - - . / - . - -

97

29b

- 1- Dil-i şeydā hemān ol şūḡa hevā-dār olsun
Cām-ı nāmūsumuz isterse nigūn-sār olsun
- 2- Ber-ṡaraf māye-i kālā-yı ğam-ı sūd u ziyān
Nice olursa hemān ‘ışḡ ile bāzār olsun
- 3- İtmesün ḡande-i bī-hūde-i maġrūri-i ḡüsn
Meh-i nev nāzır-ı nāḡunḡe-i dil-dār olsun
- 4- İtdi ol naḡl-i revān mīve-i vaşlın iḡsān
Bāġ-ı ālemde Ḥudāyā ber-ḡurdar olsun

⁴⁷ 96-2a: meksebece: مكسجه

- 5- ‘Āşıka tīr-i müjeñ rāyet-i ‘izz ü ikbāl
Çeşm-i aġyāre fer u kūfte mismār olsun
- 6- Nice bir SÜKKERĪ'yā daġdaġa-i ye's u ümīd
Nice bir vaşla geh inķār u geh iķrār olsun
Fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'îlün
..__ / ..__ / ..__ / .._

98

- 1- Hüdā ol gül-‘izāruñ bāġ-ı hüsñin ber-kemāl itsün
Dil-i şeydāyı murġ-ı zār-ı gül-zār-ı vişāl itsün
- 2- İlāhī bir sebep kıl āsumān reşk eylesün bir şeb
O meh tenvīr-i tārīkī-i bezm-i ehl-i hāl itsün
- 3- Ne sūd ol şāh-ı hüsne dūrdan sūz u güdāzı dil
Semend-i nāz ile sa‘y it vücūduñ pāy-māl itsün
- 4- Şitāb itme şikeste bezm-i vaşla ey felek ‘āşık
Şerāb-ı la‘l-i dil-berle birez def‘-i melāl itsün
- 5- Hele şabr eyle ey ġam sen de gör cevruñ mükāfātın
O şūha SÜKKERĪ bir kere derdin ‘arz-ı hāl itsün
Mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün
.____ / .____ / .____ / .____

99

- 1- Bāġ-ı ruġuñda sünbülünñ olduġça çīn çīn
Dest-i nigeħle diller olur yāsemin çīn
- 2- Meşķ-i şikenc-i zülfünñ idüp her seħer şabā
Rūyuñda kıll kalemle yazar ‘anberin çīn
- 30a 3- Sevdā-yı būy-ı tūrta-i müşġinünñ olmasa
Olmazdı şekl-i nāfe-i āhū-yı Çīn çīn
- 4- Pā-bestegī-i zülf-i girīh-i ġīr için düzer
Zencīr-i ‘ışķa rişte-i āh-ı hāzīn çīn
- 5- Urmaķ revā mı cebhe-i derhem-nümā-yı nāz
Rūy-ı ümīd-i ‘āşıka ey meh-cebīn çīn
- 6- Sāmān-dil ne resme perīşān-şu‘ūr olur
İtdükde ebruvānını ol nāzenīn çīn

7- Ğavvāş-ı ƙaʿr-ı baħr-ı h ner S KKER  gibi
Olsa ʿaceb mi nazm ile d rr-i sem n  in
Mef l  / f 'il t  / mef 'il  / f 'il n
--./-..../-..../-..

100

- 1-  sum n-ı derd m ebr-i Őuʿle-b rumdan Őaħın
Seyl-i ħ n- l d-ı ışkum reh-g z rumdan Őaħın
- 2- Kec-nazar itme ħazer mirʿat-ı  abʿı- Ő fuma
R ze-i elm s-eŐerd r inkis rumdan Őaħın
- 3-  Aħıbet p d Ő-ı riŐ-i s de-dil der-k r olur
Şaşt-ı ħ km-end z-ı dest-i  h b rumdan⁴⁸ Őaħın
- 4- Mevc-i t f n-ħ z-ı baħr-ı ħ n- Ő b olmasun
 atre-r z-ı girye-i b -iħtiy rumdan Őaħın
- 5- Baħma k st ħ ne ħ k-i p y-ı y re ey nig h
 in-i ebr -yı  it b-ı neng    rumdan Őaħın
- 6- Őuʿle-n Ő-ı n r-ı  Ők-efr z-ı d gum ey  ab b
Merhem-i ħikmet budur  urb-ı civ rumdan Őaħın
- 7-  aʿnı  o ey mest-i c m-ı  iŐret-i bezm-i va an
Ő ve-i p r-ink l b-ı r zg rumdan Őaħın
- 8- Ħ Ő ned m-i n kte-senc-i bezm-i dild r S KKER 
Ħame-i Őaʿib-ma  l  urfe-i k rumdan Őaħın
F 'il t n / f 'il t n / f 'il t n / f 'il n
-.-./-.-./-.-./-.-

101

30b

- 1- Ne dem ki y r ile bezm-i Őer b-ı n b iderin
Dil-i ħar bı hem n bi n beter ħar b iderin
- 2- Őum ra baŐlayıca  m cer -yı derd   g mı
Nu ud-ı eŐk mi giryeyle b -ħiŐ b iderin
- 3- Ne  are mest-i ħar b olmayınca meclisde
O Ő ħa  arz-ı mer m itmege ħic b iderin
- 4- D  ar olunca o fett na far -ı ħayretten
Kel m-ı ħal  ile hep fikr-i n -Őav b iderin

⁴⁸ 100-3b:  h-b r:  ہ بار

5- İrişdi şām-ı haṭṭ ü ben reh-i ṭalebde henüz
Odur ki kūyına cān atmağa şitāb iderin

6- Telāfi-i sitem-i baḥt-ı nā-be-sāmāna
Felek didükleri bī-dāda intisāb iderin

7- Duḥūl-ı bezm-i behişt-i vişāle SÜKKERİ'yā
‘Āzāb-ı dūzaḥ-ı hicrānı irtikāb iderin
Mefâ'ilün / fe'ilâtün / mefâilün / feilün
· _ _ / · _ _ / · _ _ / · _ _

102

1- Ser-i zülfin şabā yarūñ girih-āmīz göstereşün
Yine emvāc-ı baḥr-ı ḥüsni şūr-engīz göstereşün

2- Açılısun gülşene ol ḡonce-i bāḡ-ı leṭāfet kim
Nişān-ı naḡş-ı pāy-i cilvesin gül-rīz göstereşün

3- Çözüp ḡīsū-yı müşḡīn būyını neşr itsün āfāka
Ser-ā-ser şüre-zār-ı dehri ‘anber-rīz göstereşün

4- Ṭabībüm virme ruḥşat ḡayf olur ol çeşm-i bīmāra
Mey-i ḡūn-i dil-i ‘uşşāḡdan perḡīz göstereşün

5- Felek pür itdi vāfir cām-ı kām-ı ehl-i iḡbāli
Sifālin dürd-i nūşuñda ne var leb-rīz göstereşün

6- Baḡılmazsa dūr-i eşk-i niyāz-ı ‘āşīḡ-ı zāra
Ḳolunda ‘arz-ı ḡāl-i dāḡı dest-āvīz göstereşün

7- Girih-bend-i ten-i mecrūḡın açsun sīne-ḡāk olsun
Ne işler SÜKKERİ'ye ḡamze-i ser-tīz göstereşün
Mefâ'ilün / mefâ'ilün / mefâ'ilün / mefâ'ilün
· _ _ / · _ _ / · _ _ / · _ _

103

1- Bezm-i meydür bunda sākī nām-ı ḡam añılmasun
Şoḡbet-i şādī-i vuşlatdur elem añılmasun

2- Şūriş-efzā-yı cünūndur zīkr-i ḡīn-i zūlf-i yār
Ḳalkā-i zencīr-i dildür pīḡ ü ḡam añılmasun

3- Bezm-i meyde rıṭl-ı māl-ā-māl ile yād it beni
Boş ḡadeḡle zīkr-i ḡayr-i rūḡ-ı Cem añılmasun

- 4- Gelmesün ümmîd-i luṭf-ı ehl-i devlet ḥāṭıra
Cūd-Ḥātem Ṭayy olunmışdur Kerem ańılmasun
- 5- Rūz-ı hicrānda⁴⁹ sūrūr (u)⁵⁰ girye-i ṣādi-i vaṣl
Ter düşer ol ḡonce-fem meclisde nem ańılmasun
- 6- Şevḳ-i ser-cūş-ı şerāb-ı nev-cevānīdür henüz
Dem bu demdür SÜKKERİ vaḳt-i hirem ańılmasun
- Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün
- . - - / - . - - / - . - - / - . - -

104

- 1- Niçün cām-ı lebüñ sākī dil-i maḥmūra şunmazsın
Mesīhā şun yazuḳ kim dārūyı rencūra şunmazsın
- 2- Sezā görmezsen āḡūş-ı vişālūñ merḥabā yoḳ mı
‘Acebdür dest-i luṭfuñ ‘āşık-ı mehcūra şunmazsın
- 3- Dil u cānı ḥuzūr-ı ‘izzete bir mā-ḥazar çekdüm
Süleymānem niçün ḥ‘ān-ı ḥaḳīr-i mūra şunmazsın
- 4- Zehī himmet ki meyl-i şehd-i minnet itmeyüp hergiz
Elūñ sūrāḫ-ı teng-ḥāne-i zenbūra şunmazsın
- 5- Şunarken mey saña sākī-i meclis ḡaflet eylersin
Ḳoyup cāmı niçün ol sâ‘id-i billūra şunmazsın
- 6- Murāduñ SÜKKERİ def‘-i ḥumār-ı ḡam ise destüñ
Niçün cām-ı şafā-yı bāde-i engūra şunmazsın
- Mefâ‘ilün / mefâ‘ilün / mefâ‘ilün / mefâ‘ilün
. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

105

31b

- 1- Göñül şahn-ı maḥabbetde serin ṭüb itmesün n'itsün
Ya müjḡānın o ḥāk-i pāke cārüb itmesün n'itsün
- 2- Nevāziş-ḡüne şīrīn-ḥandelerle ‘āşık-ı zārı
O şūḥūñ vaz‘-ı şerm-ālūdı maḥcüb itmesün n'itsün
- 3- O ḥüsni-i ‘ālem-ārāyile ol çeşm-i füsün-sāzı
Cihānı ser-te-ser pür-şūr u āşüb itmesün n'itsün

⁴⁹ 103-5a: hicranda: هجراننده

⁵⁰ 103-5a: sūrūr (u) سرور

- 4- Göñül sūda-ger-i bāzār-ı vaşl-ı yār iken bilmem
Metā^c-ı iktidārın şarf-ı maḥbūb itmesün n'itsün
- 5- Cihān meftūn-ı şî'r-i SÜKKERĪ-i nükte-perverdür
Edā-yı nazm-ı pākin böyle üslūb itmesün n'itsün
Mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün
·---/·---/·---/·---

106

- 1- Țuhfe geldi baña bir ḥōş-bū gül-i ter yārdan
Çīdedür ol ḡonce ḡüyā gül-bin-i ruḥsārdan
- 2- Şöyle vaḡf-ı ḡayret itmiş ḡüsni ehl-i 'ışkı kim
Şekl-i 'aşık fark olunmaz şūret-i dīvārdan
- 3- Añlanur miḡdār-ı sūz-ı sīne-i erbāb-ı 'ışk
Mācerā-yı cūy-ı eşk-i dīde-i ḡün-bārdan
- 4- Dil degül ger nāḡun-ı şīr olsa lāyık rencine
Āteşin peykān-ı tīr-i ḡamze-i ḡün-ḡārdan
- 5- Devr idüp bilmem ne sevdā ḡāşıl eyler murḡ-ı dil
Pīç u tāb-ı ḡalkā-i ḡīsū-yi müşkīn-tārdan
- 6- Naḡme-i şevḡ-āferīn şanma nevā-yı bülbülī
Āh u zār-ı şīven-i ḡamdur ki eyler ḡārdan
- 7- SÜKKERĪ şad-bārek-Allah çūb-ı ḡoşk-i kilküñe
Böyle bir ḡül-ḡonce-i renḡin gelür mi ḡārdan
Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün
-·---/-·---/-·---/-·-

107

- 1- Şundi bir ḡül destüme dil-ber ḡül-i ruḥsārdan
Bī-niyāz itdi beni ol ḡonce-fem ḡül-zārdan
- 2- El-'aḡaş-şeyḡ-i be-yābān-ı cünūn-ı 'ışk olan
Hızr elinden āb-ı ḡayvān olsa içmez 'ārdan

32a

- 3- Mest-i bī-pervā-yı bezm-i ḡüsrev-i 'ışkum ki ḡiç
Eylemem endīşe bīm-i saḡne-i bāzārdan
- 4- 'Āḡl u ḡūşa çār-tekbīr itmege aldum vuzū^c
Çeşme-sār-ı feyż-rīz-i sāḡar-ı ser-şārdan

5- Eyleyenler ārzū-yı feyz-i i'cāz-ı sūḥan
Ders alurlar şî'r-i siḥr-i SÜKKERĪ-i zārdan
Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün
- . - - / - . - - / - . - - / - . - -

108

- 1- Amān ey ğamze-i cellād-ı bî-dād amān düşmen
Dil-i bî-tāb-ı 'ışka böyle olma her zamān düşmen
- 2- Hezārān āşināsın kanda bulsun 'āşık-ı bî-dil
Karāruñ yok senüñ bir yerde ey şüh-ı mekân-ı düşmen
- 3- Gelince ḥāne-i ten teng olur 'aql u dil cāna
Ḥayālün gibi olmaz mihmān-ı mîz-bān-düşmen
- 4- Ten-i zārum dil-i sevdā-perest-i 'ışk ider vîrān
'Aceb var mı cihānda böyle murğ-ı āşiyān-düşmen
- 5- Gül-i āteş 'izār-ı bāğı āhuñ itdi āzürde
Seni ḥākister eyler ey hezār ol ḥānumān-düşmen
- 6- Bilürken zîr-i tîğ-i 'ışk-ı cānān olduğum sende
Zebün-küş olduñ ey baht-ı siyāh-ı nā-tüvān düşmen
- 7- 'Ācab mi SÜKKERĪ-veş olsa yād illerde 'arından
Ġarîb-i ḥāne-ber-düş-ı felek-nām u nişān düşmen
Mefâ'ilün / mefâ'ilün / mefâ'ilün / mefâ'ilün
. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

109

- 1- Ey barğ-ı ḥüsn-i yār ile ḥākister olmayan
Maḥv-ı vücūd-ı pertev-i 'ıŝkum dimek neden
- 2- Bülbül derīde-perde-i⁵¹ şabr u şekîb ise
Ey gül nedür sende bu çākî-i pîrehan
- 3- Elbette ḥarcanur güher-i eşki zer gibi
Mest-i müdām-ı 'ışk cevānān-ı sîm-ten
- 32b 4- Rengîn piyālelerle müzeyyen olup yine
'Iyş itmege ahālî-i bāğ oldu encümen
- 5- Lâyık bu nazm-ı pāke nişār olsa SÜKKERĪ
Silk-i le'āl-i sübḥa-i manzūme-i peren
Mef'ûlü / fâ'ilâtü / mefâ'ilü / fâ'ilün
- - . / - . - . / . - - . / - . - -

⁵¹ 109-2a: derīde-perde-i: دریدة پرده şeklinde yazılmıştır.

110

- 1- Verd-i ruhuñ gibi kani bir gülde reng ü bũ
Yā var mi⁵² kākülün gibi sünbülde reng ü bũ
- 2- La^l-i lebüñ ki Hızr u Mesīhāyı mest ider
Reşkinden aña kalmadı hīç mülde reng ü bũ
- 3- Her tārı müşg-perver ü ‘anber-sirişt olup
Nā-dīde-i hazāndur o kākülde reng u bũ
- 4- Zülf ü ‘izārın ol gül-i ter tütmasun dirīg
Alsun dimāg u dīde-i bülbülde reng ü bũ
- 5- Gāhī o haṭṭ u ḥālī de fikr eyle SÜKKERĪ
Kalsun benefşe-zār-ı taḥayyülde reng ü bũ
Mef’ülü / fâ’ilâtü / mefâ’ilü / fâ’ilün
--./-.-./.-.-./-.-

111

- 1- Urup el kabza-i şemşīr-i Bismi'llāh-i āgāza
İrişdürdüm şufūf-ı nazmı tā ser-ḥadd-i şirāza
- 2- Ne mümkindür konuşmak yār olup ol tıfl-ı ṭannāza
O şāhīn beyzasından başladı yüksekde pervāza
- 3- Şikenc-i turre-i ḥamdur ḥamından olmadın āzād
Şikār oldu uruldı murğ-ı dil ol çeşm-i ‘uşşāka
- 4- Duyar tāb-ı ḥayāl-i ḥüsni gelse çeşm-i ‘uşşāka
Nihān olsun mı duzdīde-nigāh ol gānze-i nāza
- 5- Zemān-ı gül dem-i şūr-ı maḥabbetdür ne mümkindür
Derün-ı perde-i ‘işmetde kalmak şāhid-i rāza
- 6- Aķarsa pāyına cūy-ı sirişküm bir zemān böyle
Ne ser-keşlük virür seyr ile ol serv-i ol serv-i ser-efrāza
- 33a 7- Ziyā-yı nūr-ı şem‘-i mihri dūd-ālūd ider şanma
Çıkar mı cevher-i haṭṭ ol ruḥ-ı āyīne-perdāza
- 8- Reh-i ḥ‘ābīde-i deşt-i gāmuñ dil kem-surāgıdur
Düçār olmak bu yolda Hızr olur Mecnūn-ı ser-bāza

⁵² 110-1b: yā var mı: یا دارمی

- 9- Mey-i la'lüñle iller mest iken ben 'āşık-ı zāruñ
Humār-ı hicr-i cām-ı vaşlile çekmekde hamyāze
- 10- Qo zīver virsün iller haṭṭ u hāl-i şāhid-i şı're
Nazīr olmak ne mümkün SÜKKERİ bu nazm-ı mümtāza
- 11- Müsahḥar itdi dāru'l-mülk-i Rūmı Hüsrev-i ṭab'um
Selām it ehl-i dil yārāna şoḥbet kaldı Şīrāza
- 12- Revān-ı Hāfız u Sa'dī vü 'Örfī feyz-yāb olsun
Sözümle bezm-i bāğ-ı nazma virdüm revnāk-ı tāze
Mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün
.---/.---/.---/.---

112

- 1- Ey bād nesīm-i seheri bir eşer eyle
Hāl-i dil-i zārumdan o şūḥa ḥaber eyle
- 2- Yā Rabb o kemān-ebrūya kim keç-nigeh itse
Ammāçgeh-i tīr-i każā vü qader eyle
- 3- Ey şūḥ sen āsūde-i rāḥatuña 'ıyş ol
Dīvānelerüñ biri birinden beter eyle
- 4- Besdür bize keyf-i nigeh-i gamze-i mestüñ
Düşmānuñı tek bezm-i gama nuḳl-i ter eyle
- 5- Ey 'āşık-ı miḥnet-zede seng-i gam-ı yāra
Ser-şuffe-i kāşāne-i şadruñda yer eyle
- 6- Cevlān-geh-i i'cāzda ey SÜKKERİ-i zār
Yārān-ı sūḥān-pervere 'arz-ı hüner eyle
Mef' ūlü / mefâ'îlü / mefâ'îlü / fe'ülün
---/.---/.---/.---

113

- 1- Ey mest-i şerāb-ı nāb-ı 'ışve
Vir nergis-i şūḥa ḥ'āb-ı 'ışve
- 33b 2- Olmuş fen-i dil-firībiyile
Her bir nigehüñ kitāb-ı 'ışve
- 3- Virdi ḥaberi ḳudūm-i nāzı
Āvāz-ı şarīr-i bāb-ı 'ışve

- 4- Pīrāye-i ḥüsni kör degül mi
 Hüy-kerde ruḥ-ı ḥicāb-ı ‘işve
- 5- İnşāf-ı tīr-i teğāfülüñle
 İtdüñ dilümi ḥarāb-ı ‘işve
- 6- Şun sāğar-ı nāzı SÜKKERİ
 Olsun o da kām-yāb-ı ‘işve
 Mef’ ūlü / mefâ'ilün / fe'ülün
 --- / .-. / .--

114

- 1- Şu‘le-nüş ol nār-ı dūzaḥ-tāb gelsün çeşmüñe
 Dāğ-ı dilden çeşme-i hūn-āb gelsün çeşmüñe
- 2- Her bun-ı müyuñda biñ tūfān pinhān eyle kim
 Hūn-i dil mīzāb-ber-mīzāb gelsün çeşmüñe
- 3- Ğırra-mest-i sāğar-ı selb olma kāfir her zamān
 Neşve-i peymāne-i ĩcāb gelsün çeşmüñe
- 4- Gāh tuṭī gāh bülbul eyleye dirseñ seni
 Neşve-i keyf-i şerāb-ı nāb gelsün çeşmüñe
- 5- Rū‘yet-i dīdāra müştāk-ı ḥayāl-i ḥ‘āb iseñ
 Bir iki sāğar şerāb iç ḥ‘āb gelsün çeşmüñe
- 6- H‘ār bakma girm-i şeb-tābuñ za‘if edāmuña
 Rūşenī-yi pertev-i meh-tāb gelsün çeşmüñe
- 7- Reşḥa-cūy-ı ebr-i feyz-i luṭf-ı Ḥaḫ ol SÜKKERİ
 Kaṭre-i mey gevher-i nā-yāb gelsün çeşmüñe
 Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün
 -. / -. / -. / .-

115

- 1- Mūje ḥançer be-kef ol çeşm-i siyeh mestāne
 Ḥāl ma‘lūm olıcaḫ şāh u sipeh mestāne
- 2- Neşve-i dārū-yı fikr-i lebidür göñlüm iden
 Gāh medhūş u gehī vālih ü geh mestāne
- 3- İtdi pejmürde gül-i nāzük-i ṭāb‘-ı yārı
 Ḥüzn ile eyledigüm āh u nigeḫ mestāne

34a

- 4- Geldi cān asdı ile amze-i cānānı grũ
Ber-zede-dāmen  ikste gle mestāne
- 5- Bezm-i ayāre varup em^c-i eb-ārā olmi
Lekelenmi gice meclisde o meh mestāne
- 6- Nie bir SKKER'yā derd-i umār- aflet
delm bāri birez 'zr-i gneh mestāne
- Fe'ilātn / fe'ilātn / fe'ilātn / fe'ln
.._ _ / .._ _ / .._ _ / .._ _

116

- 1- O y kim tāb- meyden zāhir oldu ol cebn zre
Dklmi atre-i eb-nemdr ancak yāsemn zre
- 2- Ru- pr-tābn ol un azabdan y-feān anma
O bir seyl-i belādur geldi mlk-i al u dn zre
- 3- Dil-i urd ()⁵³ māh dā ider szende-aterdr
O āl-i anbern arf- izār- āten zre
- 4- Nazar kl a- myn āme-i mihr-i leb-i yāre
Hemān na- a- yātdur la'lin-nign zre
- 5- Gnl bir verzi-i iunla bilsem ayl-i ubāndur
Kimi terci idersin ol nigār- nāzenn zre
- 6- Nice rdelere zencr-cunbān- cnn olmaz
Grp gs-y mkn-tār- yāri n n zre
- 7- İderse SKKER-ve azmāy eylesn yārān
Tekāp-y kmeyt-i āmesin bu nev-zemn zre
- Mefā'ln / mefā'ln / mefā'ln / mefā'ln
. _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _

117

- 1- urr- sn ise ancak o mest-i nāzumda
Ki h zerrece te'r yok niyāzumda
- 2- ayāl-i ret-i mihrāb- ebruvānndan
Mdām secde-i sehv eylerin namāzumda

⁵³ 116-3a: urd : urd

34b

- 3- Metā^c-ı şabr u şekībüm qalur mı dilde emīn
Hezār raḥne tūrurken dükān-ı rāzumda
- 4- Yānup yaqılmada bī-iḥtiyār olup ḥayfā
O şem^c-i ḥüsni irütdüm bu şeb-güzārumda
- 5- Tarīķ-i şıdk-ı mahabbetde ğayriden besdür
Cüvāh-ı zerdi-i rü vech-i imtiyāzumda
- 6- Hezār ‘uķde-i serdür kim ḥayāl-i muḥāl
Tūrur ümīd-i ğüşāyişle ceyb-i⁵⁴ āzumda
- 7- ‘Aceb mi SÜKKERĪ nazmumla iftiḥār itsem
Ne şive var göre kilk-i süḥan-tırāzumda
Mefâ'ilün / fe'ilâtün / mefâilün / feilün
..._/..._/..._/..._

118

- 1- Sevdā-ger-i kālā-yi ğamum cān u serümle
Ammā yine bāzār iderüm sīm-berümle
- 2- Kim eyler añı der-ķafes-i ķabza-i teshīr
Ol tūṭiyi ben beslemişüm ney-şekerümle
- 3- Tīr-i nigeh-i ğamzeye diller nice döysün
Peykānını sīr-āb ider āb-ı cigerümle
- 4- Ol nāyire-şu^cle-firāzende-i ‘ışķum
Kim ‘ālemi ber-bād iderüm bir şererümle
- 5- Şad-şükr⁵⁵ ki ağyār hele SÜKKERĪ'yā hīç
Bilmez daḥı avḥālümü ol ‘işve-gerümle
Mef'ûlü / fâ'ilâtü / mefâ'ilü / fâ'ilün
..._/..._/..._/..._

119

- 1- O meh-rūdan ümīd-i neyl-i şoḥbet ķanda ben ķanda
Firāz-ı bām-ı çerḥ-i nāz u naḥvet ķanda ben ķanda
- 2- Kemend-i ārzü-yı tār-ı dil kūteh degül ammā
O şūḥ-ı⁵⁶ āsumān-ķadriyle ülfet ķanda ben ķanda

⁵⁴ 117-6b: ceyb: حبيب

⁵⁵ 118-5a: şad-şükr: صدر شكر

⁵⁶ 119-2b: şūḥ kelimesi شوح şeklinde yazılmıştır.

35a

- 3- Çi sūd ol gevher-i yektā-yı hūsne āşinā çıkmak
Bün-i deryā-yı pür-şūr-ı maḥabbet ḳanda ben ḳanda
- 4- Göñül bir zerre-i nāçiz-i ḥāk-ālūd-i firḳatdür
O mihr-i ʿālem-ārā ile vuşlat ḳanda ben ḳanda
- 5- Ne mümkin ben gedāya dest-res-i dāmānına yārüñ
Hümā-yı evc-i istiğnā-yı devlet ḳanda ben ḳanda
- 6- N'ola dil-gır men^c-i girye-i ʿarż-ı niyāz olsam
Güşād-ı ḥāṭır-ı şādī-i minnet ḳanda ben ḳanda
- 7- Temennā-yı zülāl-i būs-ı la^clin SÜKKERİ itmem
Serāb-ı ḥayāt-efzā-yı ʿişret ḳanda ben ḳanda
Mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün
.----/.----/.----/.----

120

- 1- O Yūsuf-ḥüsn ile ḥem-şoḥbet olmak ḳanda ben ḳanda
ʿAziz-i Mışr ḳanda sākin-i Beytü'l-Ḥazen ḳanda
- 2- ʿAceb mi ārzū-yi seyr-i gül-zār itmesem hergiz
Gedā-yı⁵⁷ künc-i ʿuzlet ḳanda gül-geşt-i çemen ḳanda
- 3- Beni ser-mest iden mey şanma cām-ı la^c-i dil-berdür
Şerāb-ı ʿışḳ ḳanda neşve-i şahbā-i denn ḳanda
- 4- Şikest olsa n'ola bir yār için şad-ḥāṭır-ı düşmen
Ḥarīm-i Ka^cbe-i dil ḳanda deyr-i Berhemen ḳanda
- 5- Ṭarīḳ-i ʿışḳı hep ehl-i maḥabbet benden öğrensün
Bilen bu vādi-i pür-şūrı ḳanda bilmeyen ḳanda
- 6- Ne beñzer rüy-i ḥübān-ı cihān ḥüsn-i ruḥ-ı yāre
Fürüg-ı mihr-i ʿālem ḳanda şem^c-i encümen ḳanda
- 7- Cedid-üslüb-ı şîr-i tāze tarḥ-ı SÜKKERİ'dür bu
Edā-yı köhne ḳanda böyle nev-ṭarz-ı ḥasen ḳanda
Mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün
.----/.----/.----/.----

121

- 1- Mey-i la^c ile bezm-i vaşl-ı dil-ber ḳanda ben ḳanda
Cihānda nuḳl-i cennet āb-ı kevşer ḳanda ben ḳanda

⁵⁷ 120-2b: gedā-yı: كراى

2- Felek tuğ cām-ı mihr ü māhı itmiş rüz u şeb gerdān
Bu bezm-i bī-beḳāda devr-i sāğar ḳanda ben ḳanda

3- Meger miftāhımı vaż ‘eylemişler ceyb-i⁵⁸ Ḳārūna
Kilīd-i ḳufl-ı bāb-ı genc-i gevher ḳanda ben ḳanda

35b

4- Şeb-i ğamda ümīd-i rüşenīyi çeşm-i baht
Hümāyūn pertev-i ferhunde-ahter ḳanda ben ḳanda

5- Şu denlü SÜKKERİ bīḡāne tavr olmış ol āfet kim
Nigāh-ı āşinā-yı luṭf-perver ḳanda ben ḳanda

Mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün
.---/.---/.---/.---

122

1- Beyābān-gerd-i ‘ıṣḳum rāh u menzil ḳanda ben ḳanda
Olan ser-menzil ü maḳşūda vāşıl ḳanda ben ḳanda

2- Ben ol ye’s-āşinā ser-geşte-i gird-āb-ı ‘ıṣḳum kim
Muḫāl endīşe-i ümīd-i sāhil ḳanda ben ḳanda

3- Ten-i fersūde künc-i ğamda vü dilgūy-i dil-berde
Nice cem‘ıyyet el virsün baña dil ḳanda ben ḳanda

4- Olup ta‘vīz-bend gerden dil-i bāzū-yı cānāna
Baña ol hırz-ı cān olmaḳ hamāyil ḳanda ben ḳanda

5- ‘Aceb mi SÜKKERİ mevc-āşinā-yı ḫayret oldumda
İdenler gevher-i maḳşūdı ḫāsıl ḳanda ben ḳanda

Mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün
.---/.---/.---/.---

123

1- Reng-i rüyından olinca gül-i bāğ āşüfte
Ṭurresi sünbülü itmez mi dimāğ⁵⁹ āşüfte

2- Şeherī gelse eger nükhet-i zülf ile şabā
Būy-ı müşkinden olur sīnede dāğ āşüfte

3- ‘Azm-i gülşen idicek o gül-i gül-zār-ı cemāl
Şevḳden olsa n'ola bāğ ile rāğ āşüfte

⁵⁸ 121-3a: ceyb: حبيب

⁵⁹ 123-1b: dimāğ: دماغ

4- Nağme-i bülbül-i şad-güne nevā lāzımdur
İdemez gūş-i güli şavt-ı kelāğ āşüfte

5- Pertev-i şem' gerek SÜKKERİ'yā yoḥsa niçün
İde pervāneyi her mürde-çerāğ āşüfte

Fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'îlün
..__ / ..__ / ..__ / .._

124

36a

1- Alınca destine ol gözleri mestāne peymāne
Şunar cām-ı cününü her yaña peymāne peymāne

2- Olur tenhā-nişîn-i künc-i miḥnet-ḥāne-i 'ıṣka
Nedīm-i hem-dem-i ḥōş-meşreb-i mey-ḥāne peymāne

3- Hezārān şükr ol ḥür-i behiştüñ bezm-i vaşında
Murād üzre hele nūş eyledüm bir dāne peymāne

4- Revā mı maḥremān-ı 'ıṣkuña maḥrūmī-yi vuşlat
Tekellüfsüz lebünden nūş ide bī-gāne peymāne

5- Şunar çeşmi tehī cām-ı nigāh-ı luṭfin āgyāra
Baña serşār idüp her dem şunar ḥaşm-āne peymāne

6- Nihālinde açılmış tāze gül mi SÜKKERİ yoḥsa
Kef-i sākīde olmuş murğ-ı sevka lāne peymāne

Mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün
.____ / .____ / .____ / .____

125

1- O şüh rāh-ı maḥabbetde şadık isterse
Yolında cān vireyüm işte 'āşık isterse

2- Fedā-yı cān u ser itmekten iḥtirāz itmem
Belā-yı 'ıṣkına bir merd-i lāyık isterse

3- O şüh Kays ile Ferhāda baḫmasun görsün
Dil-i belā-zedeyi seyr-i Vāmık isterse

4- Hemān raḫīb-i münāfıḫdan iḥtirāz itsün
Eger benüm gibi yār-ı muvāfıḫ isterse

5- O şāha⁶⁰ SÜKKERİ'yi zārı 'arz u maḫzar idüñ
Fünün-ı nazm-ı belāğatda fāyık isterse

Mefâ'îlün / fe'ilâtün / mefâ'ilün / feilün
..../// .._

⁶⁰ 125-5a: şaha: شاهد

126

- 1- Şaķın āh eyleyüp hār-ı cefādan olma āzürde
Gül-i bāğ-ı cünün-ı ʿışkı eyler āh pejmürde
- 2- Açılsun lāle-i hūnīn-i ķurbān-gāh-ı dest-i ʿışk
O Őemʿi ḥasret-i hāk-i Őehīdān olmasun mürde
- 36b 3- Őerār-ı ʿıŐka nisbet bir ķabesdür āteŐ-i dūzaķ
Ten-i ʿāŐıķ cihān yaķ-beste olsa olmaz efsürde
- 4- Olur ʿāŐıķ hemān saʿy eylesün ber vefķ-i kām āķır
Tılısm-ı ʿışk ile künc-i viŐāl-i yāreyi bürde
- 5- Varup tenhā münāsib yār ile bir gülşene ḥaķķā
Tıoyulmaz SÜKKERİ cām-ı Őerāb-ı Őāf-ı bī-derde
Mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün
.---/.---/.---/.---

127

- 1- Pençe-i baķt el virürse bāzū-i pür-zür ile
Ķahramānlar pençeleŐmez nā-tüvān bir mür ile
- 2- Tār tār itdi vücūdum zaķme-i ķānun-ı ʿışk
Āh-ı dilden hem-nevādur reglerüm ķanbūr ile
- 3- Māliḥulyādur ḥayāl-i vaŐlın itmek kim o Őūḥ
ĀŐinālıķ eylemez ben ʿāŐıķ-ı mehcür⁶¹ ile
- 4- Kim baķarsa Şüret-i ḥāl-i periŐānum görür
Farķ olunmaz sīnesi āyīne-i billür ile
- 5- Ben hele mest-i mey-i pür-zür-ı ʿıŐkum SÜKKERİ
Neşve-yāb olsun ḥarīfān bāde-i engür ile
Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün
-.-./-.-./-.-./-.-

128

- 1- O Őāh-ı ḥüsnüñ eger luḥfı bir niğāh ise de
Ķanāʿat eyle dilā evvelde gāh gāh ise de
- 2- Kemend-i cāzibe-i kehrübā-yı ʿıŐk iledür
Bu farḥ-ı cünbūŐ-i dil berk-i zerd-gāh ise de

⁶¹ 127-3b: mehcür: yazmada harfleri yer deĝiŐmiŐtir, محجور

3- Geç āşīnāyī-i hercāyī şūh-meşrebden
‘İzāri mihr-i münevver-cebīni māh ise de

4- Fesān-ı tiğ-i қadr-i cevher-i қazādur dil
Toқunma ehli dile kārı sāde āh ise de

5- Vefā-şemīm olur gonce-i dil-i ‘āşık
Sümüm-ı ‘ışık ile pejmurde bir giyāh ise de

37a

6- Behişt-i naқd-i cihāndur hemān mey ü maḥbūb
Ne çāre mürtekibüz SÜKKERİ günāh ise de

Mefâ'ilün / fe'ilâtün / mefâilün / feilün
· _ · _ / · _ · _ / · _ · _ / · _ · _

129

1- Nazar-bāz-ı cemāl-i ‘ışkı bī-manzūr gördüñ mi
Heyülī-i vücūd-ı sāyeyi bī-nūr gördüñ mi

2- Ne mümkün berқ-ı ‘ışkı dilde pinhān eyleye ‘āşık
Anı pīrāhen-i fānūş ile mestūr gördüñ mi

3- Yañup yaқılmadur aşl-ı medār-ı қurb-ı bezm-i vaşl
Ḥarīm-i şem‘den pervāneyi mehcūr gördüñ mi

4- Zülāl-i luţf olur tut baḥye-i çāk-i seri ammā
Derūnın lālenüñ hiç dāğdan ma‘zūr gördüñ mi

5- Serümde tāze dāğ-ı yādiğār-ı ğamzeyi ğīr it
Açılmış böyle bir rengin gül-i nāsūr gördüñ mi

6- Mükāfātın virür her ğırra-mestüñ SÜKKERİ gerdün
Cihān bezminde bir mest olmaya maḥmūr gördüñ mi

Mefâ'ilün / mefâ'ilün / mefâ'ilün / mefâ'ilün
· _ _ _ / · _ _ _ / · _ _ _ / · _ _ _

130

1- ‘Abeş şanmañ ki dil dil-berle yā dest-i zeқан tutdı
Recā-yı vuşlata bir semt-i nā-dāniste-fen tutdı

2- Refiқ itsün Ḥudā fülk-i ümīde Ḥıẓr-ı tevfiқın
Bu yemde nā-Ḥudā-yı ārzū-yı dil dümen tutdı

3- Degil sīne firāқ-ı Yūsuf-ı maқşūd için zāra
Kirā-yı eşk ile ile Ya‘қūb-ı dil Beytü'l-Ḥazen tutdı

- 4- Şilüp pāk itmege sīm-āb-ı eşki rūy-ı zerdümden
Ser-i dāmān-ı luṭfın dest-i māl ol sīm-ten tıtdı
- 5- Ḥalāş olmaḵ ne mümkin murġ-ı dil dām-ı maḥabbetden
Zebānından anı kullāb-ı zülf-i pür-şiken tıtdı
- 6- Ne diñler var ne añlar naġme-i murġ-ı ḥōş elḥānı
Çeman-zār-ı cihānı SÜKKERĪ zāġ u zegān tıtdı
Mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün
. _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _

131

- 37b 1- Olur mı sāġar-ı cūş-i dil-i şebāb tehī
Hīç ābdan ola mı gevher-i ḥoş-āb tehī
- 2- Nuḵūd-ı bād-ı hevādan tolar çü dāmānı
Niçün hemīşe tıdurur kīse-i ḥıbābı tehī
- 3- Derīde-perde-i nāmūs ḥacel-gāh-ı tıarab
Nühüfte duḡter-i zer şüret-i niḵāb tehī
- 4- Eserse bād-ı muḥālif yem-i maḥabbetde
Bulunmasun şaḵınuñ zevreḡ-i şerāb tehī
- 5- Öġünme ḥurde-firāsetle ey daḵıḵa-şinās
Bülend bang olur olduḡda āsiyāb tehī
- 6- Ne neşve-gīr ola dil SÜKKERĪ bu meclisde
Olunca böyle sebū-yi şerāb-ı nāb tehī
Mefâ'ilün / fe'ilâtün / mefâilün / feilün
. _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _

132

- 1- Yaḡdı göñlümde nār-ı Bū-Lehebi
On üç on dört yaşında bir çeledi
- 2- Baña sevdā-yı zülf ü ruḡsārı
Gösterür gibi şām ile Ḥalebi
- 3- Günde biñ şekle ḡor dil-i zārı
Kim görüpdür bu kār-ı bü'l-‘acebi
- 4- Beni ‘arż-ı niyāz itmekden
Şerm-sāz itdi ḡilm ile edebi

5- SÜKKERİ ḥ'āb n'idügin bilmem

Düşeli cāna āteş-i talebi

Fe'ilâtün / mefâ'ilün / fe'ilün

· _ _ _ / · _ _ _ / · _ _

133

- 1- Haṭ-ı ruḥsārda ol ḥāl-i 'anber-būyı gördüñ mi
Çemen-zār-ı behiştı geşt iden āhūyı gördüñ mi
- 2- 'Aceb kimdür nişān-ı tīr-i rūy-i tir-keş-i nāzı
Ḥadeng-i ğamze der-şaşt ol kemān-ebrūyı gördüñ mi
- 3- Dolaşmağdan ḥazer kıl pīç ü tāb-ı zülf-i cānāna
Ne zencīr-i belādur ḥalka-i ğīsūyı gördüñ mi
- 4- Daḥı çok mācerāyı cūy-i eşk-i çeşm-i ter ister
O bālā-yı belā-yı kāmēt-i dil-cūyı gördüñ mi
- 38a 5- Ketān-ı şabr-ı 'āşık çāk çāk olmaz dime ey dil
O tāb-ı ḥüsn ile bir kerre ol meh-rūyı gördüñ mi
- 6- Kesüb taşdan çıkarmış yār-i şīrīn la'lini Ferhād
Ne itmiş zūr-ı dest ü himmet-i bāzūyı gördüñ mi
- 7- Füsūn-ı çeşm-i mest-i yāra meftūn olmaduk kimdir
Cihāna fitne saldı ol iki cādūyı gördüñ mi
- 8- Bu nazmum SÜKKERİ gördükde toğrı söyle inşāf it
Sözünde sihr ider hiç böyle mu'ciz-ğūyı gördüñ mi
Mefâ'ilün / mefâ'ilün / mefâ'ilün / mefâ'ilün
· _ _ _ / · _ _ _ / · _ _ _ / · _ _ _

134

- 1- Bildüğüm⁶² yok ğam-ı dil-şūr-ı derūndan ğayri
'Aşıkam şorma baña 'ışk u cünūndan ğayri
- 2- Yā teḥammül ğamına yā sefer-i dūr u dırāz
Derd-i 'ışkuñ beli⁶³ yok çāresi bundan ğayri
- 3- Öğme ārāyiş-i bezm-i tarab-ı çarḥı bize
Nesi vardur bir iki cām-ı nigūndan ğayri

⁶² 134-1a: bildüğüm: İnce olan 'dük' eki kalın tercih edilmiştir. بيلدغم

⁶³ belī kelimesini vezin gereği açarak zihaf yapmıştır.

- 4- Çāde-dükkān-ı metā'-ı ğam-ı 'ışk u cünündür ancak
Ne dilerseñ bulunur ŝabr u sükūndan ğayri
- 5- Bildüğüm ħarf-be-ħarf 'ışk u cünündür ancak
Baña öğretmedi üstād o fūnūndan ğayri
- 6- Kim olur rāh-zen-i kāfile-i ehl-i süħan
Düşmen-i t̄ālī'-i dun-baħt-ı zebūndan ğayri
- 7- Cādu-yı çeşmine meftūn olan ol seħħāruñ
Ne görür SÜKKERİ'yā mekr ü fūsūndan ğayri
Fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'îlün
..__ / ..__ / ..__ / .._

MUHAMMES

Mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün
..__ / ..__ / ..__ / ..__

I

Nigāh it nāz ile ol nergis-i bimārı görsünler
Dehānuñ dürcin aç silk-i dür-i şeh-vārı görsünler
Dem-i cān-baħŝı nefħ eyle Mesīħ-āsārı görsünler
Tekellüm eyle t̄ūtī-veŝ ŝeker-ğüftārı görsünler
Ruħuñ mir'ātını 'arz eyle kim dīdārı görsünler

II

39b Dem-āŝām olsun ā'da la'l-i rūħ-efzāñı gördükçe
Bükülsün serv-ħadler ħāmet-i t̄ubāñı gördükçe
Kör olsun çeşm-i düşmen nergis-i ŝehlāñı gördükçe
Ķo çıkısuñ cānı 'uŝŝāķun ħadd-i bālāñı gördükçe
ŝalın çap-rast sen t̄āvūs-ı ħoŝ-reftārı görsünler

III

Çıķup eflāke āhumdan direkler dikilür yer yer
Bu sīnem dāğınuñ izhār-ı zaħmı açılır yer yer
Senüñ kim ħüsñ ile nāmuñ cihāna yayılır yer yer
Reh-i 'ıŝķuñda çeşmümden sirişküm dökülür yer yer
Baña inanmayanlar dīde-i ħūn-bārı görsünler

IV

Fıraķuñ leşkeri irse cihānı baña teng eyler
Müyesser olsa vuşlat-ı hayret ammā ‘aklı deng eyler
Görüñ ol bī-amān şūhı nice dünyāya reng eyler
Mey-i la‘l-i lebinden mest olan ‘uşşāk ceng eyler
Nice kanlar döker yok yire ol hūnkārı görsünler

V

Niçeler tūṭī-i gūyā olur evşāf-ı la‘lūñde
Niçeler vālih ü şeydā olur evşāf-ı la‘lūñde
Niçe nazm-ı belīğ imlā olur evşāf-ı la‘lūñde
Niçe ğarra gazel inşā olur evşāf-ı la‘lūñde
Velī şīrīn-edāda SÜKKERĪ eş‘arı görsünler

MUSAMMAT

Fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'îlün
..__ / ..__ / ..__ / .._

I

Ey olan miḥnet-i ‘ışķ ile ḳati āvāre
Bulmayan vāsıṭa hīç dāmen-i vaşl-ı yāre
Yaḳmayınca kişi varını ser-ā-ser nāre
Ne ḳadar sa‘y ide bulmaz leb-i yāre çāre
Lülenüñ luṭfını hīç var mı mecāl inkāre
Hele bir vāsıṭadur būs-ı leb-i dil-dāre

II

40a Bilmeyen derd-i derūn-ı dil-i ‘uşşāķı temām
Eylemez ḫāl-i perişānlarını isti‘lām
Zülf-i müşkīnini yārüñ idemez istişmām
Olmayınca reh-i ‘ışķında anuñ hūn-āşām
Lülenüñ luṭfını gör var mı mecāl inkāre
Hele bir vāsıṭadur būs-ı leb-i dil-dāre

III

Ne müfîd ola aña karşı figân eylemeden
Bülbül-i zâr gibi hâlini beyân eylemeden
Yeg olur zehr-i yemûñ sırrı 'iyân eylemeden
Zâhidâ gel geçelüm zemm-i duhân eylemeden
Lülenüñ luğfinı gör var mı mecâl inkâre
Hele bir vâsıtadur bûs-ı leb-i dil-dâre

IV

Nicesi âteş-i 'ışkıyle olup hâkister
Ney gibi nicelerüñ olmış içi şâfî zehr
Şanma maşşûda irer olsa kişi târik-i ser
Bî-vesîle bulmaz kimse murâdına zafer
Lülenüñ luğfinı hîç var mı mecâl inkâre
Hele bir vâsıtadur bûs-ı leb-i dil-dâre

V

Kalb-i maşzûnuña dirseñ ola şâdî hâşıl
Dest-i yârüñden olursa içe zehr-i kâtil
SÜKKERÎ gibi müdâm ol reh-i 'ışka mâ'il
Ne didi diñle ol üstâd-ı edîb-i kâmil
Lülenüñ luğfinı hîç var mı mecâl inkâre
Hele bir vâsıtadur bûs-ı leb-i dil-dâre

MUSAMMAT

Fe'ilâtün / mefâ'ilün / fe'ilün

.._/_/. _._/_/.._

I

- 1- Yine bir şūhuñ âteş-i talebi
Şu'le-süz itdi dilde tâb-ı tebi
- 2- Hayret-i nūr-ı hüsni bü'l-'acebi
Hep unutturdu şevk ile tarabı
- 3- Beni öldürdi şerm ile edebi
Bu kadar sūzişüñ budur sebebi
- 4- Yakdı gönümde nâr-ı Bū-Lehebi
On üç on dört yaşında bir Çelebi

II

- 1- Mişli yok gerçi hūb-i meh-veşdür
Lākin ol şem^c-i hūsn-i ser-keşdür
- 2- Tāzedür kendi hūlkı āteşdür
Ehl-i ʿışk içre bir keş-ā-keşdür
- 3- Hālūmi şorma pek müşevveşdür
Hasb-i hālüm bu beyt-i dil-keşdür
- 4- Yağdı göñlümde nār-ı Bū-Lehebi
On üç on dört yaşında bir Çelebi

III

- 1- Dilde bu āteşi yağan maḥdūm
Tıfl-ı nevres henüz daḥī ma^cşūm
- 2- Görinür gerçi şüretā mazlūm
Hāl-i Hindūsu līk āfet-i Rūm
- 3- Ser-nüviştümden isteyen mefhūm
Ne diyem aña k'olmaya ma^clūm
- 4- Yağdı göñlümde nār-ı Bū-Lehebi
On üç on dört yaşında bir Çelebi

IV

- 1- Neden olmuş o nāzenīn terkīb
Görmedüm böyle hūsn ü ān ġarīb
- 2- Baña sehm-i cefā vü cevri naşīb
Maḥrem-i bezm-i hāşı oldu raḳīb
- 3- Kanda ben kanda şabr ü kanda şekīb
Ah ü zār itsem eylemeñ ta^cyīb
- 4- Yağdı göñlümde nār-ı Bū-Lehebi
On üç on dört yaşında bir Çelebi

V

- 1- Yağdı yandurdu ʿışkı cān u teni
Dili bend itdi zūlfünüñ şikeni
- 2- ʿAqlumı aldı būy-ı pīreheni
Dīde kādīr mi bakmaḳ ol bedeni
- 3- Sevmez ol şūḫ kendüsin seveni
Kerem eyle melāmet itme beni
- 4- Yağdı göñlümde nār-ı Bū-Lehebi
On üç on dört yaşında bir Çelebi

39a

VI

- 1- Āh kim ol şeh-i cefā-mu'tād
Dil-i nā-şādı bir kez itmedi şād
- 2- Kime dād eyliyem ki ol bī-dād
Hırmen-i şabrum eyledi ber-bād
- 3- Baña kim dirse eyleme feryād
Göñül eyler bu maṭla'ı inşād
- 4- Yağdı göñlümde nār-ı Bū-Lehebi
On üç on dört yaşında bir Çelebi

VII

- 1- Hüsni ile şimdi ol meh-i garrā
Oldı horşīd-veş cihān-ārā
- 2- Ne nevāziş bilür ne mihr ü vefā
Kārı 'uşşaka cümle cevr ü cefā
- 3- Ağlamazdum bu deñlü SÜKKERİ'yā
Şabra kādır degül dil-i şeydā
- 4- Yağdı göñlümde nār-ı Bū-Lehebi
On üç on dört yaşında bir Çelebi

KIT'ALAR

1

40b Bā'is-i hüsni digerdür ol şeh-i mağrūra ḥaṭ
Çekdi güyā ḥayl-i nāz-ı fitne-kārın süre ḥaṭ
Dāne-i ḥālūñ ki şad-mülk-i Süleymāna deger
Anı pā-māl itdürür elbette ḥayl-i mūra ḥaṭ
Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün
-.---/-.---/-.---/-.---

2

Olur mı vaşl-ı gülden sedd-i rāh-ı bülbül-i şeydā
Ne deñlü olsa dīvār-ı gülistān u çemen bālā
O şūhuñ korçarum kim küştegān-ı gamze-i nāzı
Laḥidden biñ kıyāmet kopsa baş göstermeye aşlā
Mefâ'ilün / mefâ'ilün / mefâ'ilün / mefâ'ilün
.---/.---/.---/.---

3

41a Müselles çille-perver merdum-i hōş-meşreb-i cāndur
Anı tercîh ider erbāb-ı dil elbette şahbādan
Çıkarılmış erba'ini humda Eflātündür gūyā
Berehmen kendüsi gelmiş getürmüş Kıırk kilisaden
Mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün
.---- / .---- / .---- / .----

RUBĀ'ĪLER

1

Ol dürr-i girān-māye o sīmīn-pehlū
Ol gevher-i nā-yāb o çeşm-i cādū
İtdi beni gāvvas-ı bihār-ı ğurbet
Şimden giru yārān-ı serāya yā hū
Mef'ûlü, Mefâ'îlü, Mefâ'îlün, Fa'
Mef'ûlü, Mefâ'îlü, Mefâ'îlün, Fa'
Mef'ûlü, Mefâ'îlü, Mefâ'îlün, Fa'
Mef'ûlü, Mefâ'îlü, Mefâ'îlün, Fa'

2

Budur bu seferde ibtidā'-i fālüm
Yā Rabb saña tevfiż iderüm aḥvālüm
Bir dūr u dırāz yollara şaldı felek
Bilmem nic'olur bu ğurbet içre ḥālüm
Mef'ûlü, Mefâ'îlün, Mefâ'îlün, Fa'
Mef'ûlü, Mefâ'îlü, Mefâ'îlün, Fa'
Mef'ûlü, Mefâ'îlü, Mefâ'îlü, Fa'
Mef'ûlü, Mefâ'îlün, Mefâ'îlün, Fa'

3

41b Yād illere düşürdi beni şimdi felek
Tevfīk-i taleb oldu baña ins ü melek
Gūş-ı dile her demde irür hātifden
Şad-na'ra-i dil-güşā-yı Allah ü mā'ak⁶⁴
Mef'ûlü, Mefâ'îlü, Mefâ'îlü, Fa'ül
Mef'ûlü, Mefâ'îlü, Mefâ'îlü, Fa'ül
Mef'ûlü, Mefâ'îlü, Mefâ'îlün, Fa'
Mef'ûlü, Mefâ'îlün, Mefâ'îlün, Fa'

⁶⁴ 3-2b: mā'ak: محك şeklindedir.

4

Ey peyk-i şabā varup diyār-ı yāre
Sür yüzüñi hāk-i kadem-i dil-dāre
Şad-ḥasret ile ḥāl-i dilüm şerḥ eyle
Dirlerse buluşduñ mı ger ol nā-çāre
Mef'ûlü, Mefâ'îlün, Mefâ'îlün, Fa'
Mef'ûlü, Mefâ'îlü, Mefâ'îlün, Fa'
Mef'ûlü, Mefâ'îlü, Mefâ'îlün, Fa'
Mef'ûlü, Mefâ'îlü, Mefâ'îlün, Fa'

5

Bir dāğ ḳodı dile o çeşm-i cādū
Ḥün-ābe revān itdi meded her sū mū
Bilmezlige o şūḥa meftūn oldum
Şimden girü zencîr-i cünūna yā hū
Mef'ûlü, Mefâ'îlün, Mef'ûlün, Fa'
Mef'ûlü, Mefâ'îlü, Mefâ'îlün, Fa'
Mef'ûlü, Mefâ'îlün, Mef'ûlün, Fa'
Mef'ûlü, Mefâ'îlü, Mefâ'îlün, Fa'

6

Yā Rabb gül-i maḳşūdumı ḥandān eyle
Rāh-ı hevesüm tāze gülistān eyle
Şad-şükr vaḫanda itmedüñ ḥiç maḫzūn
Her dem beni ğurbetde de şādān eyle
Mef'ûlü, Mefâ'îlü, Mefâ'îlün, Fa'
Mef'ûlü, Mefâ'îlü, Mefâ'îlün, Fa'
Mef'ûlü, Mefâ'îlün, Mefâ'îlün, Fa'
Mef'ûlü, Mefâ'îlü, Mefâ'îlün, Fa'

7

Ey hādi-yi reh-revān iḥsān eyle
Hem-rāhumı imān ile Kur'ān eyle
Her dem dilümü sehv ü ḥaḫādan ḥıfz it
Luḫfuñla beni lāyıḳ-ı ğufrān eyle
Mef'ûlü, Mefâ'îlün, Mefâ'îlün, Fa'
Mef'ûlü, Mefâ'îlü, Mefâ'îlün, Fa'
Mef'ûlü, Mefâ'îlü, Mefâ'îlün, Fa'
Mef'ûlü, Mefâ'îlü, Mefâ'îlün, Fa'

8

Yā derd-i firāka bir dem encām olsa
Yā pāy-ı talebde bāri ārām olsa
42a Bu āteş-i ḥasretle bu ğurbetlerde
Yanmazıdum o şūḥ eger birez rām olsa
Mef'ûlü, Mefâ'îlün, Mefâ'îlün, Fa'
Mef'ûlü, Mefâ'îlün, Mefâ'îlün, Fa'
Mef'ûlü, Mefâ'îlü, Mefâ'îlün, Fa'
Mef'ûlü, Mefâ'îlün, Mef'ûlü, Fa'

9

Bir bî-kes-i güm-nām u ğarib rūḥum
Zâf-ı bedenümle nokṭa-ı mevḥūmum
Kimdür baña raḥm itmeye ḥübān içre
Hem 'āşık u hem ğarīb ü hem mazlūmum
Mef'ûlü, Mefâ'îlün, Mef'ûlün, Fa'
Mef'ûlü, Mefâ'îlün, Mefâ'îlün, Fa'
Mef'ûlü, Mefâ'îlü, Mefâ'îlün, Fa'
Mef'ûlü, Mefâ'îlün, Mefâ'îlün, Fa'

10

Bir 'āşık-ı şūrīde dil (ü) maḥzūnum
Vādī-i maḥabbetde hemān Mecnūnum
Ey şūḥ hemān ḥāşıl-ı 'ömrüm sensin
El-minnetü li'llāh ki saña meftūnum
Mef'ûlü, Mefâ'îlü, Mefâ'îlün, Fa'
Mef'ûlü, Mefâ'îlü, Mefâ'îlün, Fa'
Mef'ûlü, Mefâ'îlü, Mefâ'îlün, Fa'
Mef'ûlü, Mefâ'îlü, Mefâ'îlün, Fa'

11

Geh seng-i cefā vü cevre karşı tırdum
Geh yār ile gülşende şafālar sürdüm
Şanmañ beni bî-hūde-rev rāh-ı heves
Ben semt-i mecāzda ḥaḳīkat gördüm
Mef'ûlü, Mefâ'îlün, Mefâ'îlün, Fa'
Mef'ûlü, Mefâ'îlü, Mefâ'îlün, Fa'
Mef'ûlü, Mefâ'îlü, Mef'ûlü, Fa'ül
Mef'ûlü, Mefâ'îlü, Mef'ûlün, Fa'

12

Her şahşā güşāde bend-i bāb-ı vuşlat
Hālince ider yār ile zevk ü şohbet
Yā Rabb beni de vāşıl-ı cānān eyle
Tā çekmeyeyüm sūz ile āh u ḥasret
Mef'ûlü, Mefâ'îlü, Mefâ'îlün, Fa'
Mef'ûlü, Mefâ'îlü, Mefâ'îlün, Fa'
Mef'ûlü, Mefâ'îlün, Mefâ'îlün, Fa'
Mef'ûlü, Mefâ'îlü, Mefâ'îlün, Fa'

13

Zālim nice bir 'ışk ile dil-zār olsun
Olmaz mı vişālūñe de ikrār olsun
'ıškuñla beni 'āleme destān itdūñ
Olsun hele ey şūḥ cefā-kār olsun
Mef'ûlü, Mefâ'îlü, Mefâ'îlün, Fa'
Mef'ûlü, Mefâ'îlü, Mefâ'îlün, Fa'
Mef'ûlü, Mefâ'îlü, Mefâ'îlün, Fa'
Mef'ûlü, Mefâ'îlü, Mefâ'îlün, Fa'

14

42b

Ey SÜKKERİ-i zār şakın āh itme
Düşmenleri aḥvālūñe āgāh itme
Bī-gāne olup bilmedüğüñ eşḥāsı
Ki Hızr olalar kendüne hem-rāh itme
Mef'ûlü, Mefâ'îlü, Mefâ'îlün, Fa'
Mef'ûlü, Mefâ'îlü, Mefâ'îlün, Fa'
Mef'ûlü, Mefâ'îlü, Mefâ'îlün, Fa'
Mef'ûlü, Mefâ'îlü, Mefâ'îlün, Fa'

15

Ey şūḥ baña tā bu kadar nāz itme
Her dem yeñiden şiveye āgāz itme
Nā-merdüm eger cefāñı hep çekmezsem
Ağyārı hemān keñdüñe hem-rāz itme
Mef'ûlü, Mefâ'îlü, Mefâ'îlün, Fa'
Mef'ûlü, Mefâ'îlü, Mefâ'îlün, Fa'
Mef'ûlü, Mefâ'îlün, Mefâ'îlün, Fa'
Mef'ûlü, Mefâ'îlü, Mefâ'îlün, Fa'

16

Ey gül saña cılve-gāh ҡo bāğ olsun
‘İşkuñla derūmı bülbülün dāğ olsun
Esbāb-ı ғarab hep bulunur meclisde
Hūn-āb-ı ciger kāse-i ser şağ olsun
Mef’ülü, Mefâ’ilün, Mef’ülün, Fa'
Mef’ülü, Mefâ’ilün, Mefâ’ilün, Fa'
Mef’ülü, Mefâ’ilü, Mefâ’ilün, Fa'
Mef’ülü, Mefâ’ilü, Mefâ’ilün, Fa'

17

Feryād uрам һorde-ğazāl-i ra‘nā
Āğūş-ı һayālümde iken buldu rehā
Her çend ki vaz‘-ı dām-ı tezvīr itdüm
Bir nazrada da itmedi bir kerre һaṭā
Mef’ülü, Mefâ’ilü, Mefâ’ilün, Fa'
Mef’ülü, Mefâ’ilü, Mefâ’ilü, Fa'ül
Mef’ülü, Mefâ’ilün, Mef’ülün, Fa'
Mef’ülü, Mefâ’ilü, Mefâ’ilü, Fa'ül

18

Yā Rabb dilümi ‘işkuñ ile ma‘mūr it
Dil-dārumı һorşid gibi meşhūr it
Esrār-ı dilümden itme aғыarı һabīr
Dil-dār ile aһvālümi hep mestūr it
Mef’ülü, Mefâ’ilü, Mefâ’ilün, Fa'
Mef’ülü, Mefâ’ilü, Mefâ’ilün, Fa'
Mef’ülü, Mefâ’ilün, Mefâ’ilü, Fa'ül
Mef’ülü, Mefâ’ilü, Mefâ’ilün, Fa'

19

43a ‘İşkuñla çü küfr ü dīn ser-ber-zededür
Hep Gebr ü Müselmān arası ‘arbededür
‘Uşşāķ behişt ü dūzeḥi fark itmez
Ol Ka‘be ise n'ola bu āteş-gededür
Mef’ülü, Mefâ’ilün, Mef’ülü, Fa'ül
Mef’ülü, Mefâ’ilü, Mefâ’ilü, Fa'
Mef’ülü, Mefâ’ilün, Mefâ’ilün, Fa'
Mef’ülü, Mefâ’ilü, Mefâ’ilü, Fa'ül

TARİH KİT'ALARI

1

Mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün
·----/ ·----/ ·----/ ·----

- 1- Yine kıyım-makâm-ı âşaf-ı sultân-ı deryâ-dil
Neheng-i⁶⁵ Baħr-ı 'Ummân-ı şecâ'at Muştafâ Pâşâ
- 2- Sa'âdetle olup ser-dâr-ı ekrem cünd-i İslâma
Kazağ küffârınıñ dâr u diyârın itmege yağmâ
- 3- Muvâfık rûzgâr-ı himmet-i evtâr ile bir gün
Muħiṭ-i ğazveye keṣtî-i 'azmin şaldı bî-pervâ
- 4- Açıldı bād-bân-ı şukka-i râyât-i firûzi
Şalındı Hızır u İlyâs-ı zaferle ol dil-i dâna
- 5- Taşup seyl-i bahâr-ı fetḥ u nuşret Hışn-ı 'Ummâna
Bulandırdı anı tûfân-ı bād-ı şarşar-ı heycâ
- 6- Aşup cûlar gibi eṭrâfına ol kal'a-i sahtuñ
Dil-âverler derûnın itdiler deryâyı hûn-âlâ
- 7- Girüp ortaya ğavvâşân-ı baħr-ı ceng ü rezm âhır
Ne var ise çıkardılar kenâra gevher-i zîbâ
- 8- Pey-â-pey laṭma-i şemşîrden hep cümle kef geçdi
O gird-âb-ı vegâdan taşra bir dil çıkmadı güyâ
- 9- Kırıldı cümle küffâr ağıdı seyl-i mevc-i hûn-âlûd
Kızıl kana boyandı şâh-ı mercân oldı her hârâ
- 43b 10- Degül şemşîr-i hûn-bâr-ı ğuzât ol hûn-i düşmende
Yüzer mâhî-i merg-i bî-amân-i zümre-i a'dâ
- 11- Bulunmaz sâhil-i râh-ı necât ol varṭadan görđi
'Adüv düzahdan ayrı bulmadı bir melce' ü me'vâ
- 12- Şadef açsun kulağın zîver-i ğuş kabûl itsün
Dür-i silk-i fütühât oldı çün bu ğazve-i kübrâ
- 13- Hudâ ser-dâr-ı âşaf-mesnedüñ 'ömrin füzün itsün
Mu'în ü yâveri her yerde olsun Hâzret-i Mevlâ

⁶⁵ 1-b: neheng: نهنگ şeklinde yazılmıştır.

14- Bi'hamdi'llāh ki yümn-i devletinde bir ğazā oldı
Cihānda mişlini hīç görmemişdür dīde-i bīnā

15- Añılsun tā kıyāmet SÜKKERİ dillerde tārīhi
" Kılıçla aldı 'Ummānı kılıçla Muştafā Pāşā"

H. 1085 M. 1674

2

Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün

-. _ _ / -. _ _ / -. _ _ / -. _ _

1- Merhabā ey ser-ber-i çāpük-süvār-ı şaf-derān
Merhabā ey kaḥramān-ı şir-dil-i Rüstem-naẓīr

2- Mīr-i şaf-ārā-yı Bosnā olduĝuñ gūş eyleyüp
Bīm-i cāna düşdi küffār-ı cihān eyler nefīr

3- Āb-ı tīz-i tīĝ-i hun-rīzūñ bilür a'cā-yı dīn
Şimdi urduñ maḫdemüñle onlara zehr-āb-ı tīr

4- Kāfir-i bī-dil nice tākāt getürsüñ darbuña
Sende rezm-i kaḥramān u rüz u şām-ı ceng-i şīr

5- Nitekim luḫfuñ dil-i aḥbābı eylerse şikār
Dā'imā a'cā-yı dīn olsun rikābuñda esīr

6- Böyle ilhām itdi hātif SÜKKERİ tārīhini
"Devletüñ pāyende olsun dil-nüvāz ol ey dilīr"

H. 1075 – M.1664

3

Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün

-. _ _ / -. _ _ / -. _ _ / -. _ _

1- Ḥabbezā fetḫ-i beşāret-baḫş-ı ṭab'-ı rüzgār
Merhabā baḫt-ı bülend-i pādişāh-ı kām-yāb

44a 2- Gönderüp bir āşaf-ı kişver-güşā-yı 'ādili
Eyledi efrāşte-i rāyāt-ı ḥorşīd-intisāb

3- Şarf-ı maḫdūr eyleyüp küffār-ı cengi 'āḫıbet
İtdiler deryūze-i āzādide böyle ḫiṭāb

4- El-amān ey şaf-derān-ı nerre-şīrān-ı veĝā
Kalmadı ser-pençe-i rezm-āverīde zūr u tāb

- 5- Feth olundı cümle-mülk-i pāk-i ser-ḥadd-i Girid
Eylesün hep ḥalk-ı 'ālem pister-i rāḥatda ḥ'āb
- 6- Hem-'inān olsun Muḥammed Ḥān-ı Ğāzī 'azmine
Nuşret-i "innā feteḥnā" ḥürmet-i "Ümmü'-l-kitāb
- 7- Bu ğazā ser-levḥa-i 'adlinde olsun nāmzed
Buldı dīvān-ı fütūḥāt-ı selefden intiḥāb
- 8- Müjde-i fethinde didi SÜKKERİ tārīḫini
" Oldı Hışn-ı Kandıye şulḥ ile ey dil feth-i bāb"
H. 1080 – M. 1669

4

Fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'îlün
.. _ _ / .. _ _ / .. _ _ / .. _

- 1- Ḥabbezā kulle-i zibā-yı mükemmel-bünyād
Didiler nām-ı hümayünına Cennet-ābād
- 2- Görmedi böyle feraḥ-baḥş binā-yı 'ālī
Seyr iden dünyede el-kışşa eḳālīm ü bilād
- 3- Cā-be-cā kaşr-ı mu'allāları ol bünyāduñ
Güyyā ḥāl-i ruḥ-ı dil-ber-i pākīze-nihād
- 4- Hüsn-i tasvīrine baş egdi şanem-ḥāne-i Ğīn
Ḳadd-i bālāsına pā-der-gil olubdur şimşād
- 5- Naşş-i rengīnini seyr itse eger 'ömründe
Kilk-i müşkīnini elden düşürirdi Bihzād
- 6- San'at-ı nādiresin gūş idicek ol ṭāḳuñ
Oldı Moşḳū vü Ḥavarnaḳ ḥasedinden ber-bād
- 7- Görse taşvīr-i dil-avīz-i muşanna' tarzın
Şan'atıñ Māni vü Erjeng daḫi itmeye yād
- 44b 8- Bu ḳadar ṭurfe şanāyi'le bu bünyād-ı metīn
Ḳaşr-ı firdevs midür yā İrem-i zāt-ı 'imād
- 9- Şāḫibi iki birāder iki mīr-i zī-şān
Her biri pāk-neseb-güher pāk-nihād
- 10- Birisi dürr-i giran-māye-i baḫr-i 'irfān
Birisi ebr-i 'aṭā-yi kerem-āmüz-ı cevād

- 11- Birisi mīr-alay u birisi mīr-i 'ilm
 Ḥaḫ Te'ālā ikisin de ide her dem dil-şād
- 12- Ṭab'ı pākīzelerinde dürr-i ma'nī-i meknūn
 Gevher-i luṭf-ı sühen sīnelerinde hem-zād
- 13- Reşk-i gül-zār-ı cināndur bu iki serverle
 Mişl-i her yek be-cihān māder-i eyyām-nijād⁶⁶
- 14- Yā ilāhī bularuñ yūmn-i vücūd ile hemīn
 Ola ḫulle sa'ādetle mü'ebbed-ābād
- 15- Göricek SÜKKERİ-i zār didi tārīḫin
 "Ḥabbezā ḫulle-i zībā-yı mükemmel-bünyād"
 H. 1073 – M.1662

5
 Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün
 - . - - / - . - - / - . - - / - . -

- 45a 1- Merḥabā ḫaşr-ı bülend-i reşk-i Firdevs-i berīn
 Ḥabbezā seyrān-geh-i āyīne-i 'ālem-nümā
- 2- Naşş-i reng-āmīzi mānend-i nigāristān-ı Çīn
 Rif'at-ı bünyād-ı ḫübī hem-ser-i evc-i semā
- 3- Yā Ḥavernaḫ yā İrem ya Ḫaşr-ı Moşḫūdur yaḫūd
 Gülşen-i cennet-serā-yı bāğ-ı ḫuld-i can-fezā
- 4- Revzeninden kim nigāh eylerse dir tārīḫ için
 "Ey maḫām u cāy-ı a'lā ḫaşr-ı zibā dil-güşā"
 H. 1079 – M. 1663

6
 Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün
 - . - - / - . - - / - . -

- 1- Cāmi'u'l-ḫayrāt-ı zü'l-cūdu'l-'amīm
 Ā'nī bin 'Ömer Āgā-yı kām-bīn
- 2- Dā'im emvālin idüp ḫayrāta şarf
 Eyledi bu cāmi'i iḫyā hemīn

⁶⁶ 13-b: nijad: نجاد

3- Gördüm itmāmın didüm tārīh̄ini
"Mecma^c-ı 'Ubbād ü dāru'l-müttak̄īn"
H. 1072 – M. 1661

7
Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün
- . - - / - . - - / - . -

1- Sā'ī-i ḥayrāt faḥru'l-esḥiyā
Ā'nī kim 'Ömer Āgā-yi kām-bīn
2- İtdi iḥyā bu maḳām-ı muḳbili
Her umūrına mu'īn olsun Mu'īn
3- Feyz-i Ḥaḳḳ ile didüm tārīh̄ini
"Mescid-i ebrār beyt-i kāmīlīn"
H. 1074 – M. 1663

8
Fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün
.. - - / .. - - / .. -

1- Çelebüm geldi şaḳal ḥaṭ itdūñ
Sen daḥi şükrüñi tekrār eyle
2- Saḳaluñla seni zeyn itdi Ḥudā
Luṭf-ı Mevlāya gel ikrār eyle
3- İtme nā-dānı şaḳın kendüñe yār
Saña lāyık olanı yār eyle
4- Gülşen-i bāg-ı cihānda yā Rabb
Gül-i maḳşūdını bī-ḥār eyle
5- SÜKKERĪ ḥaṭṭuña dir tārīhi
"Şaḳaluñdan utana 'ār eyle"
H. 1073 – M. 1662

9

Fe'ûlün / fe'ûlün / fe'ûlün / fe'ûl

· _ _ / · _ _ / · _ _ / · _

45b

- 1- Çü itdüñ ri'āyet Nebī sünnetin
Her işüñde luṭf-ı Hāḡ olsun sened
- 2- Çü şaldüñ şakaluñ bu dem Muştafā
Vire ḡuṭlu sā'at o Hāyy-i ebed
- 3- Bunuñ tāriḡin şordı cümle cihān
"Didüm bitdi mi müyuñ āfet meded"

H. 1071 – M. 1660

10

Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün

· _ _ _ / · _ _ _ / · _ _ _ / · _ _

- 1- Şeyḡ İbrāhīm Efendi müftī-i şer' -i metīn
Bu serāy-ı fāniden bāḡīye itdi 'azm-i rāh
- 2- Naḡl-i Ḳur'ān u eḡādīs itdi ḡalḡa 'āḡıbet
Şardı dāmānına başın eyledi Hāḡḡa penāh
- 3- Bu peyām-ı ḡasret-encāmuñ peyāmından hemīn
Yiridür cümle cihān olursa mātemden siyāh
- 4- Raḡmet-i Hāḡ rūḡ-i pākin şād u ḡabrin nūr idüp
Rüz-ı maḡşer meskenin Dāru'n-Na'īm itsün İlāh
- 5- İrdi hātifen bu mışra' SÜKKERİ tāriḡ için
"Gitdü İbrāhīm Efendi Hū çeküp 'uḡbāya āh"

H. 1073 – M. 1662

11

Fe'ilâtün / mefâ'ilün / fe'ilün

· _ _ _ / · _ _ _ / · _ _

- 1- Kātib-i ḡoş-nüvīs-i mülk-i fenā
Ṭayy idince 'ömürden evrāḡı
- 2- Dünyeden ya'ni Muştafā Çelebī
Gitdi çün irdi da'vet-i Bāḡī

46a

- 3- Kaldı "ke'n-naşî fil-ḥacer" merķūm
Şafḥa-i dilde ḥaṭṭ-ı eşvākı
- 4- Kilk-i dūr-pāş ile o kân-ı ḥayā
Pūr-güher itmiş idi āfākı
- 5- Bulmadı kimse dār-ı dünyāda
Ledġa-i nīş-i mevte tiryākı
- 6- Bula Dāru'n-Na'īm içinde ebed
Ni'met-i bī-girān-ı Rezzākı
- 7- İçüre sāġar-ı pey-ender-pey
Bezm-i cennetle kevşerin sāķī
- 8- İki mışrā' ü her biri tāriḥ
Fevtine didi yār-i müştākı
- 9- Gitdi hey dār-ı ḳahr-ı dünyādan
"ḳaldı ancak meded ḥaṭṭı bākī"

H. 1078 – M. 1667

H. 1079 – M. 1668

12

Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün

- . - - / - . - - / - . -

- 1- Mażhar-ı sırr-ı Celālü'd-dīn-i Rūm
Naḳd-i vaḳt-i rūḥ-i pāk-i Mevlevī
- 2- Vāķıf-ı gencīne-i 'ilm-i ledün
'Ārif-i mu'ciz-beyān-ı Meşnevī
- 3- Hızr-ı rāh-ı çeşme-sār-ı ma'rifet
Hem-dem-i enfās-ı pāk-i 'İsevī
- 4- Maḥz-ı feyz-i Ḥaḳḳ Neşāti-i zemān
Defter ü dīvān-ı nazmuñ Hüsrevi
- 5- Gūş idüp bang-ı ḳudüm-i rihleti
Oldı rāh-ı Lā-Mekānuñ reh-revi
- 6- Çerḥ urup şevķıyle oldı 'āķıbet
Tekye-i ḳurb-ı Hudā'da münzevī
- 7- Gūş iden def gibi oldı sīne-küb
Nāle itdi nāle-i neyden ḳavī

8- Fevz-i rahmet eyleyüp yā Rabb anı

Ḥā'iz-i esbāb-ı kām-ı uḥrevī

9- Çüñki bezm-efrūz-ı şūrī eyledüñ

Tā ebed kııl mīr-i şadr-ı ma'nevī

10- SÜKKERİ hātif didi tārīḥ için

"Gitdi 'uḳbāya Neşāṭī Mevlevī"

H.1084 – M. 1673

13

Fe'ûlün / fe'ûlün / fe'ûlün / fe'ûl

. _ _ / . _ _ / . _ _ / . _

1- Şeh-i kişver-ārā-yı mülk-i sühan

Müsaḥḥar-kün-i 'ālem-i intibāh

2- Neşāṭī-i devrān neşāṭ-ı zemān

Müşāru'l-benān şöhre-i mihr ü māh

3- Olup rāyet-efrāz-ı cezm-i rahīl

'Adem mülkine eyledi 'azm-i rāh

4- Bu mühiş peyām-ı firāk-āferin

Dil-i pīr ü bernāyi itdi tebāh

46b

5- Ser-ā-pā cihān oldı mātem-zede

Olup şiven-efzā-yı derviş ü şāh

6- Ḥudāyā anı ğarḳ-ı rahmet idüp

Naşīb it aña berterīn pāy-gāh

7- Vefāt-ı Neşāṭīye tārīḥ olur

'Bu dehrüñ Neşāṭı bile gitdi āh'

H. 1084 – M. 1673

14

Fe'ûlün / fe'ûlün / fe'ûlün / fe'ûl

. _ _ / . _ _ / . _ _ / . _

1- Neşāṭ-āver-i bezm-i ehl-i kemāl

Neşāṭī-i dāniş-ver-i her 'ulūm

2- Şitābiyle itdi beḳāya sefer

Sipāh-ı ecel eyleyince hücūm

3- Bunı hâtif-i ğayb târiḥ için

Didi âh gitdi Neşâṭî-i Rûm

H. 1084 – M. 1673

15

Mefâ'ilün / fe'ilâtün / mefâilün / feilün

· _ · _ / · _ _ _ / · _ · _ / · _ _

- 1- Huzûr-ı kalb ile âsûde-ḥâl iken herkes
İrişdi Bosna Sarâyına hışm u ḳahr-ı ilâh
- 2- Hurûc eyledi dünyâya şanki nâr-ı caḥîm
Şu deñlü sûz idi teng olmış idi cây-ı penâh
- 3- Yakıldı âteşe hep cümle sûḳ u bâzârı
Kül oldu ḳalmadı nâm ü nişân-ı çüb u giyâh
- 4- İrişdi ṭurfet-i 'ayn içre yakdı şâ'ika-vâr
Niçe metâ' u binâ gitdi oldu cümle tebâh
- 5- Didi bu âteş-i can-sûza SÜKKERÎ târiḥ
Serây yandı bu dem nâr-ı ḳahr-ı Ḥaḳḳa âh

H. 1073 – M. 1662

16

Mefâ'îlün / mefâ'îlün / fe'ûlün

· _ _ _ / · _ _ _ / · _ _

- 1- Nice îmânı olan ağlamaz ḳan
Muḥammed ḳa'r-ı ḥâki eyledi cây
- 2- Şolup gitdi cihândan ḡonce-i ter
Gel ey dil-bûlbûli di (hây) meded hây
- 3- Şeb-i firḳatde ḳalsa n'ola 'âlem
Ġurûb itdi çü ḥâke ol yüzi ay
- 4- Ecel kûsına urdı bang-ı riḥlet
Derûn-ı sînem inletdüm nite nây
- 5- Didüm ol meh-cebîne n'itdün ey çerḥ
Henüz bedr iken itdün ḳaddini yay
- 6- Muḥammed nûrı ḥaḳḳıyçün ilâhî
Ḳıyâmetde anı ḥâşândan şay

47a

7- Maḳāmin cennet-i ʿAdn eyle yā Rabb

Duʿā eyler eger yoḥsül eger bāy

8- Bunı dir SÜKKERİ fevtine tārīḥ

"Muḥammed Şāhdan n'itdün felek vāy"

H. 1073 – M. 1662

17

Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün

-. _ _ / -. _ _ / -. _ _ / -. _

1- Hādım-i ḥayrāt-ı Hüsrev Beg ki yaʿnī İbn-i Bilāl
Cān u dilden ḥidmetinde ḳaddini itmişdi dāl

2- Şevḳ ile virdi ezān-ı riḥletīyi şubḥ-i ʿazm
Hāzır olsunlar namāzum ḳılmağa ehl-i kemāl

3- Pāye pāye maḥfil-i tenden tenezzül eyleyüp
Göz yumunca menzilin ḥāḳ itdi Ḥayy-i Lā-Yezāl

4- Hūr u ḡilmān ile ʿıyş ü ʿişret-i cāvīd idüp
Bezm-i cennetde ebed nūş eylesün cām-ı zülāl

5- Fevtini gördükde didi SÜKKERİ tārīḥini
Es-selām ey ehl-i cennet urdı bang İbn-i Bilāl

H. 1073 – M. 1662

18

Fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün

.. _ _ / .. _ _ / .. _ _ / .. _

1- Bu çerā-gāh-ı cihāna diyüp āhū yā Hū
Bir adım eyledi bāğ-ı ḥarem-i rıḍvānı

2- Çün ḳarār itmedi bu deşt-i fenāda dilerin
Gülşen-i cennet ola ʿarşageh-i cevlānı

3- Evliyānuñ birisi geldi didi tārīḥin
Demeden ḳapdı yazuḳ gürk-ı ecel ceyrānı

H. 1079 – M. 1668

19

Fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün
.._ _ / .._ _ / .._ _ / .._ _

- 1- Sığınup Hakk'a bir ahû-yı çerâ-gâh-ı fenâ
Cilve-gâh eyledi bâğ-ı harem-i Raḥmānı
- 2- Birisi çıktı didi böyle yazuñ tārîḥin
Hey meded gitdi alup gurk-ı ecel ceyrānı
H. 1084 – M. 1673

20

Müf' teilün / fâ'ilün / müf' teilün / fâ'ilün
_ . . _ / _ . . _ / _ . . _ / _ . . _

47b

- 1- 'Āyişe Hâtün Hüdâyâ ebed
Bezm-i cinān içre ola 'Āyişe
- 2- Hâtif-i ğaybî didi tārîḥini
Cennet ola meskenüñ ey 'Āyişe
H. 1082 – M. 1671

21⁶⁷

Fâ'ilâtün / mefâ'ilün / fe'ilün
_ . . _ / . . . _ / . . . _

H. 1080 – M. 1669

- 1- Dünyanın efendilerinin efendisi olan Hazret yakîn ehlinin beğendiği kişidir.
- 2- Ahmed-i Muhtar'ın ilminin varisi, apaçık dinin ve dosdoğru olan şeriatın müftüsüdür.
- 3-Yani, seçilmiş yaratıkların mümtazı, temkin ve lütuf sahibidir.
- 4-Onun lütfu ile Mahkeme Kasrı yeniden hayat buldu, onun adaleti, din evini abad kıldı.
- 5- Maşallah ne güzel bir saraydır. Gönül açıcı, ferahlık veren ve renklendirendir.
- 6- Allah, şeriat dayanağının ziyneti olsun. Allah hakkı için, ta kıyamete kadar şeriat mesnedinin ziynetlendireni olsun. Amin.
- 7- Sükkerî gördü ve tarihini söyledi:
“Bu şeriat kasrı daima âbâd olsun”

⁶⁷ 21 nolu manzume, Farsça bir tarih olup günümüz Türkçesine çevirisi, Erdoğan Erol, *Sükkerî Hayatı, Edebî Kişiliği ve Divanı*, Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, AKM Yay., Ankara 1994, s. 272'den alınmıştır.

22⁶⁸

Mefâ'ilün / mefâ'ilün / fe'ülün

. . . . / / . . .

H. 1062 – M. 1659

- 1- (Ne zamanki) Mustafa'nın sünnet getirdiğini (sakal bıraktığını) gördüm, mutluluktan nesrin çiçeği gibi açtım.
- 2- Onun yüzünün çizgisinde yeşillik bitmiş görünce, 'senin çizgin gelmiş' sözüyle tarihini söyledim (düşürdüm).

LÜGAZLAR

1

Fe'ilâtün / mefâ'ilün / fe'ilün

. . . . / / . . .

49b

- 1- Nedür ol şekl-i ħub (u) hoş-endām
Ola her vech ile dūr u nemmām
- 2- Görinür şüretinde şāf-ı derūn
Nazarı līk nār ile meşhūn
- 3- Vāhidü'l-‘ayn iken olub ‘ayīn
Her neye baksa göz deger ħāyīn
- 4- Çeşmi gūyā şihāb-ı nārīdür
Eşeri zışt u ħūba sārīdur
- 5- Āteş-i nazrası eşer eyler
Çeşm-i Ya'kūb gibi ola meger
- 6- Öyle bed-bindür ki şey^c-i ħaķīr
Görinür dīdesin cirm-i kebīr
- 7- Çıkarub dīdesin bilā te'ħīr
Dikdiler nīzeye idüp teşhīr

2

RİG-DAN

Fe'ilâtün / mefâ'ilün / fe'ilün

. . . . / / . . .

- 1- Nedür ol ħūb-rūy-i ‘uryān-ten

⁶⁸ 22 nolu manzume, Farsça bir tarih olup günümüz Türkçesine çevirisi, Erol, *a.g.e.*, s. 273'ten alınmıştır.

Aña m̄'ildür ekser ehl-i sühan

- 2- Yimede ḡāyet ile diḡkat ider
Haftada ayda bir kifāyet ider
- 3- İstemez kendi üç yatur farzā
Şan'at ile ḡdā virürler aña
- 4- Degicek maḡ'adına bir barmak
Ḳayy ider ser-nigün olup aḡmaḡ
- 5- Leşker-i Hindī deşt-i beyzāda
Seng-sār eylemek aña 'āde

3

KAHVE FİNCANI KUTUSI

Mefâ'ilün / mefâ'ilün / fe'ülün
. _ _ _ / . _ _ _ / . _ _

50a

- 1- Nedür bil ol ḡalender-şekl-i 'uryān
Giyer bir postı (her)⁶⁹ şayf u zemistān
- 2- İçenden gör ki kimüñ ay şayarmış
Tatardan var ise şan'at aparmış
- 3- Şu içmez kendüsi lākin ḡdāsı
Şuyı içmek içürmekdür bināsı
- 4- Dehān üstinde var bir ḡurı başı
Bütün yise bütün ḡayy ider aşı
- 5- Teninde boynı yoḡdur başı dönmez
Dehānı başı altından görünmez
- 6- Dehānın açsa ger ol cism-i bīcān
Ḳamarlardan aşılır başı ol ān

4

ZÜLBİYE HELVASI

Fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün
.. _ _ / .. _ _ / .. _

- 1- Nedür ol ḡurş-ı müşebbek-endām
Ḳann ider anı gören bedr-i temām

⁶⁹ 3-1b: Vezin gereḡi kapalı hece lazımdır.

- 2- Zerd-rū itmiş anı pūte-i āl
Regleri olmuş anuñ alka-miāl
- 3- atre-i ter iken ol sīm-i mūzāb
Görinür sūzi-i amdan pūr-tāb
- 4- ısa bāzāra ger ol pute-dimāg
Sūr u rengīn ider anı abbāg
- 5- Bedr iken olsa iketse fi'l-āl
Yerine āıl olur nie hilāl

5

KİTĀB

Fe'ilātūn / mefā'ilūn / fe'ilūn
.._ _ / . _ _ _ / .. _

- 1- Nedür ol hey'et-i refī'ü'-ān
Anı bilmez cihānda yok insān
- 2- Olmada geh nihān u gāhi bedīd
Görinür geh siyāh u gāhi sefīd
- 3- Ne baı var ne ayaı ne gözi
Söyledike velī yogunca sözi
- 4- Görmedüm līk didiler u ier
Ekerī 'ömri girye ile geer
- 5- Oldııün ziyāde sevdāsı
uramaz bir maalde hercāyī
- 6- ikmet-i maz un'-ı āni'dür
Ekl ü ürbinde āba āni'dür
- 7- Girye eylerken āh idüp gāhī
Gösterür alka u'le-i āhı
- 8- Gāh olup hande giryeye munzamm
Aralıda helāk olur ādem
- 9- Eeri 'ālemi ider iyā
Mırı ancak iderler istinā

6

Fe'ilâtün / mefâ'ilün / fe'ilün

.._ / .___ / .._

Sahife
kenarı

- 1- Ol ne ser-püşdur ki serv-i 'iyân
Niçe esrâr olur anuñla nihân
- 2- Tâc-ı Edhem midür nedür bilmem
Sağar-ı Cem midür nedür bilmem
- 3- Hey'etinde hemân o maħrem-i rāz
Hoğka-i ser-nigün-i şu'bede-bāz
- 4- Hıfz ider nağş-ı remz-i meşūrı
Setr ider reng-i rüy-i meşūrı
- 5- Şanki bir hūb idüp hemīşe hicāb
Kelle-püşın ider yüzini niķāb
- 6- Bilmesünler diyü müsemmayı
Şağlar altında bir mu'ammāyı

7

KAKNUS

Fe'ilâtün / mefâ'ilün / fa'lün

.._ / .___ / .._

- 1- Nedür ol çurfe-murg-ı hoş-elhân
Meyl ider nağmesine ħalk-ı cihân
- 2- Perr ü bāli bir idemez pervāz
Līk minķarı çok hezār-avāz
- 3- Müntesib ehl-i 'ıyş-ı yārāna
Hem-nefesdür hemīşe rindāna
- 4- Cism-i zerd ü nizār ile zārı
Dil-i ehl-i maħabbete kārı
- 5- Oldı ekşer tıbā' ile me'nūs
Ehl-i vefķuñ yanındadır menħūs

MEKTÜB

Fe'ilâtün / mefâ'ilün / fe'ilün

· · _ _ / · _ _ _ / · · _

- 1- Ne müsâfirdür ol ki dünyâyı
Gezer ammâ ki yok anuñ pâyı
- 51a 2- Terk-i maḥdüm idüp seyâḥat ider
Mâcerâsın açar ḥikâyet ider
- 3- Geh faḳîrâne ol ğarîb-i cihân
Yüz ḳarası ile gezer 'uryân
- 4- Gâh rengîn libâs ider der-ber
Geh mülevven 'imâmesin ber-ser
- 5- Şanma bî gânelerle ülfet ider
Âşinâ-yı ḳadîme rağbet ider
- 6- Vardıĝı yerde eyleyüp mesken
Gelemez ḥâtırına ḥubb-ı vaṭan
- 7- İzn-i maḥdüm ile müsâfereti
Lîk 'âdet degül mu'âvedeti

KÖPRİ

Fe'ilâtün / mefâ'ilün / fe'ilün

· · _ _ / · _ _ _ / · · _

- Sahife 1- Nedür ol pîr-güy-i zişt-i mehîb
Kenarı Ḥâk-sâr olmaḳ olmış aña naşîb
- 2- Ayaĝı vardur idemez reftâr
Gözi var lîk dâyimâ bî-dâr
- 3- Çerḫ-i dün ḳâmetin dûtâ itmiş
Silisü'l-bevle mübtelâ itmiş

10

ŞERĀB

Mefâ'ilün / fe'ilâtün / mefâ'ilün / feilün

.. _ / .. _ / .. _ / .. _

- 1- Ne ıurfe-meşreb olur kim hemîşe şâlih ola
Gehi şalâh ile vü geh fesâd ile bâde
- 2- Şalâh hâline ehl-i fesâd dil-beste
Fesâd hâline ehl-i şalâh dil-dâde

11

ŞEM^c-İ 'ASEL

Fe'ilâtün / mefâ'ilün / fa'lün

.. _ / .. _ / .. _

51b

- 1- Nedür ol şey^c-i muhtelif-eşkâl
Her neye isteseñ olur timşâl
- 2- Münfa'il âh-ı germ-i 'aşığdan
Müte'essir dü-rû münâfığdan
- 3- Ayrılup hem-dem ü diyârından
Yâr-ı şîrîn-i ğam-güsârından
- 4- Geh yanar nâr-ı hicr ü firqatle
Geh urur başı seng-i miñnetle
- 5- Gūyiyâ kendüsinde havşala teng
Görinür çeşm-i halka reng-â-reng
- 6- Genc-i esrâr-ı 'âleme gencür
Hıfz-ı emvâl-i âdeme me'mür
- 7- Bü'l- 'aceb mezheb eylemiş icâd
Deyr u mescidde şâhib ü irşâd

12

Mefâ'îlün / mefâ'îlün / fe'ûlün

.---- / .---- / .---

- Sahife 1- Ne ejderdür ki beñzer mārā zātı
Kenarı Hemān bir ḥayyedür kim yok ḥayātı
- 2- Şarılmış dil-bere cürmin kazanmış
Kemer altında bogmuşlar uzanmış
- 3- 'Acebdür mār iken pāyuna her rüz
Yed-i Beyzā-i Mūsayla sürer yüz

13

İÇİNE BEVL İTDÜKLERİ ÖRDEK

Mefâ'îlün / mefâ'îlün / fe'ûlün

.---- / .---- / .---

- 1- Bilir misin nedür ol murğ-ı ābı
Ekābirdür anuñ mālīk-i rikābı
- 2- Ne perr ü bāli var kim ide pervāz
Ne ḥod nuṭṭ u zebānı vire āvāz
- 3- Yatur bir kūşede efgende vü ḥ'ār
Derūnı ğuşşasından zehr-i murdār
- 4- Ne lezzet buldılar bilmem ekābir
Ki olmazlar anuñ 'ışkında şābir
- 5- Tenezzül eyleyüp kākup yerinden
Giderler meh-liqā dil-berlerinden
- 6- Yaturken ol mülevveṣ deng ü ḥayrān
Dehānına iderler ğarḳ per-i ān

DESTERE⁷⁰

Fe'ilâtün / mefâ'ilün / fe'ilün

.._/_.../_.._

- 1- O çok zayıf, ince ve nahif görünen, latîf ve düzgün boylu yılan nedir.
- 2- Onun ince teni takatsızlıktan ve zafiyetten, ip gibi sağa sola eğriliyor.
- 3- Onun yüzü ayna gibi saftır. Göğsünden binlerce diş meydana çıkmıştır.
- 4- O her şeyi yüzlerce dişi ile yiyor. Fakat bu yiyiş kendi bedenine güç ve kuvvet vermiyor.
- 5- Kurudan yaştan her ne bulursa yiyor. Ağaç taş ayırt etmiyor.
- 6- O kadar çok yemesine rağmen doymuyor, karnı olmadığından dişlerinden tekrar dökülüyor.
- 7- Bu acayip akrep ise, o yılanın kuyruğunu ağzına almış ve öylece bekliyor.

KELPETİN

Fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün

.._/_.../_.._

- 1- Nedir o ejder görümlü akrep. Ondan ancak cevher menbainin kazıcısı (aleti) olur.
- 2- Yarasa yavrusu gibi, daima yorgun şekilde gidasını yiyor.
- 3- Damağına her ne düşerse (yutuyor) çiğniyor. Adı da 'İki dişi Köpek'dir.⁷²

MATLA' VE MÜFREDLER

1

41a

Şevk-i ehl-i 'ışka bā'is la'l-i leb yā sīnedür

Tūṭīyi gūyā iden yā kand yā āyīnedür

Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün

.._/_.../_.../_.._

⁷⁰ 14 nolu "Destere" başlıklı manzume, Farsça bir lugaz olup günümüz Türkçesine çevirisi, Erol, *a.g.e.*, s. 283'ten alınmıştır.

⁷¹ 15 nolu "Kelpetin" başlıklı manzume, Farsça bir lugaz olup günümüz Türkçesine çevirisi, Erol, *a.g.e.*, s. 284'ten alınmıştır.

2

Yek-dil olunca ʿiṣvesi nāz u ʿitāb ile
Kim söyleşür o ğamze-i hāzır-cevāb ile

Mefʿûlü / fâ'ilâtü / mefâ'îlü / fâ'ilün
_ _ . / _ . _ . / . _ _ . / _ . _

3

Yek-dil olunca çeşmi füsün u fesân ile
Kim söyleşür o ğamze-i hānçer-zebân ile

Mefʿûlü / fâ'ilâtü / mefâ'îlü / fâ'ilün
_ _ . / _ . _ . / . _ _ . / _ . _

4

Dil-i zāruñ nedür feryādı bilsek yāresin görsek
Nedür bā'ış bu denlü zāre bāri çāresin görsek

Mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün
. _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _

5

Göñlüne girmege yol buldum efendi āsān
Bulmadum pāyüñe yüz sürmege rāh-ı imkān

Fâ'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fa'lün
_ . _ _ / . . _ _ / . . _ _ / . _

6

Hāne-i ten derd ile tā öyle olmuşdur siyāh
Dūd-ı āhum çıkmağa şimdi görünmez oldı rāh

Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün
_ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _ / _ . _

7

Metā^ç-ı ʿiṣkını ʿarz itse ʿāşık kūy-i dil-berde
Sipende cilve şatmağ gibidür bāzār-ı aḥkerde

Mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün
. _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _

8

Mey-i gül-gūna dirler āfet-i nāmūs-ı insānī
Şaḥın āvāre-i bāzār ider her rāz-ı pinhānī

Mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün

. _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _

9

Zencîr-i ser-i zülfin o kim pür-şiken itmiş
Zindân-ı belâ avını çâh-ı zeķan itmiş

Mef' ûlü / mefâ'îlü / mefâ'îlü / fe'ûlün
_ _ . / . _ _ _ / . _ _ _ / . _ _

10

Zekât-ser-keşi-i serv kâmetüñ olsun
Dirîĝ-i sâye-i luţf itme hâk-i râhuñdan

Mefâ'ilün / fe'ilâtün / mefâ'ilün / fâ'lün
. . . _ / . . _ _ / . . . _ / _ _

11

Pervâneym ol şem^c-i cihân-sûza ki her dem
Âvâze-i şad-şu^cle turur bâl ü perümde

Mef' ûlü / mefâ'îlü / mefâ'îlü / fe'ûlün
_ _ . / . _ _ _ / . _ _ _ / . _ _

12

Cünbiş-i mestâne-i müjgân-ı çeşm-i dil-rübâ
Şâhbâz-ı gamze-i gammâza bâl ü per yeter

Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün
_ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _ / _ . _

13

Edeb-i 'ışk-ı 'inân-gîr olıcaķ müjgânı
Dest ü pây-i nigeħ-i 'aşıķa zencîr yeter

Fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün
. . _ _ / . . _ _ / . . _ _ / . . _

14

41b

Hayâl-i çeşm-i siyeh-mesti haţıra gelse
Gazâl-i Çîne çerâ-gâh⁷³ olur hadîķa-i çeşm

Mefâ'ilün / fe'ilâtün / mefâ'ilün / feilün
. . . _ / . . _ _ / . . . _ / . . _

⁷³ 14-2b: çerâ-gâh: چراگاه

15

Çıkmağa peykân-ı gâmzeñ sîne-i mecrûhdan
Dâru-yı çeşm-i siyeh-mestünle bî-hûş it beni

Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün

-. - - / -. - - / -. - - / -. -

16

O gâm dermânını kim merge ta'lik itmiş Eflâtün
Anuñ pîr-i muğân dermânın eyler içim şuda

Mefâ'ilün / mefâ'ilün / mefâ'ilün / mefâ'ilün

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

17

Hasîs-i münkir-i himmet olanlar ağzından
Çıkınca cānı eger beklesek ni'am çıkmaz

Mefâ'ilün / fe'ilâtün / mefâ'ilün / feilün

. - . - / . - . - / . - . - / . - . -

18

Neberd için felek-i dün ü baht-ı ser-keş ile
Tenümde her ser-i mü bir sinân-ı gayretdür

Mefâ'ilün / fe'ilâtün / mefâ'ilün / feilün

. - . - / . - . - / . - . - / . - . -

19

Ṭavf-ı harîm-i Ka'be-i dîdâr için gözüm
İhrâm-beste-i nigeħ-i şad-niyâzıdur

Mef'ûlü / fâ'ilâtü / mefâ'ilü / fâ'ilün

-. - / -. - . / . - - . / -. -

20

Sürh-püş olsa firâkuñda n'ola merdüm-i çeşm
Câme-i mâtemi-i ıışk u cünün hunîndür

Fâ'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün

-. - - / . - - - / . - - - / . - -

SÂKÎ-NÂME⁷⁴

Fe'ûlün / fe'ûlün / fe'ûlün / fe'ûl

. _ _ / . _ _ / . _ _ / . _

- 1- Ey Sâkî, dökülürken çıkardığı sestten tevhid sedasının yükseldiği vahdet kadehi nerededir?
- 2- Peygamberin öğüncesinin havzundan kadehi doldur. Kûlî (Gül de okunur) teşbihi bir biri ardınca dolaştır.
- 3- Gel ey Sâkî, zezem bardağını getir. Rahmet denizinden bir nem görünüyor. Yağmur işareti var.
- 4- Ben rahmet sızıntısına ciğeri susamış ve gurbette çaresiz kalmış biriyim. Onun için bana sun.
- 5- Ondan ölümsüzlük neşesini bulabilmeniz için, o çılgınlık badesini sun.
- 6- Bana aşk badesini sun ki, bu uzun ince yolda yolun iniş ve çıkışını görmeksizin, katedip geçeyim.
- 7- Gel ey Sâkî, ondan susamış gönüllere bir nebze nem veren o neşe mayasından sun.
- 8- Sihir ve büyü ile söz söyleme sanatını yüceltmek için bana ver (sun).
- 9- Gel ey Sâkî, o nemle karışmış ateşi getir de, onun kuru suyu ile, karışıp kaynaşalım.
- 10-O bade ile, gamın çör çöpünü yakabilmem için bana sun.
- 11-Gel ey Sâkî, bu ne kadar bekleyiş. Beklemenin sıkıntısından, dudağım uçukladı.
- 12-Bu garip toprak gibi olanın (tevazu) üzerine şarabı saç. Zira ' yerin ateşten bir kadeh nasibi var.'
- 13-Gel ey Sâkî, beynin neşeli felâketini getir. Renkli şarap bardağını ağzına kadar doldur.
- 14-Bana ver ki, aklımı başıma toplayayım. Yaşantının gam ordusunu perişan edeyim.
- 15-Gel ey Sâkî, yâkut renkli o suyu (şarabı) getir. Onunla gönlün paslanmış aynasını yıkayayım.
- 16-Her gizli ve açık olanı göstermesi için, gönül aynasını cilâlayayım diye, bana onu sun.
- 17-Ey Sâkî, onun sızıntısından toprakta gül biten şebnemi getir.
- 18-Sözlerimle meclisi gül bahçesine döndürebilmem için onu, lisanın buruşmuş yapraklarına serp.
- 19-Ey Sâkî gel, o akıl mayasının adî gıdasından ruh meydana geliyor.

⁷⁴ Sâkî-nâme, Farsça manzum bir metin olup günümüz Türkçesine aktarılmış şekli Erol, *a.g.e.*, s. 295-298'den alınmıştır.

- 20-O şarabı sun. Korkusuz ve pervasızca içeyim de, onun verdiği güçle, emanet yükünü taşıyabileyim.
- 21-Gel ey Sâkî, o temiz şarabın kadehini getir. Zira ben, onun da, cennet hurilerinin de susamışım.
- 22-Bana ver ki, bir kadehle sarhoş olayım. Ruhlar âleminden haberler vereyim.
- 23-Aşk sırlarının dizileri baş gösteren ve aşk meclislerini parlatandan getir.
- 24-Bana sun ki, derdli gönlün halini baştan aşağıya yüksek sesle söyleyeyim.
- 25-Ey Sâkî, o parlak cevheri getir. Ondan ay yüzlü sevgili içince güneş gibi parlar.
- 26-Bana bütün parlaklık ve güzelliği, kendi aşk hikâyeme düzen vermem için sun.
- 27-Bir şerefli ismi de 'sabûh' olan, ruhun ve cismin cilâsını getir.
- 28-Bana sun ki, sarhoşluk derdinin pasını sileyim, çaresizlikten eser kalmayacak şekilde parlatayım.
- 29-Gel ey Sâkî, o taze şarabı getir. Onunla hayat suyu kaybolur (hicapta kalır).
- 30-Bana sun ki, rahat yaşayayım ve ihtiyarlığı yeniden gençliğe döndüreyim.
- 31-Gel ey Sâkî, gönül, neşesinin mayasından getir. Onun her bir damlası bile, insanı gamdan uzaklaştırır.
- 32-Bana sun ki sinemdeki coşkudan hoş olayım. Mantıklı tekliflerden kurtulayım.
- 33-Ey Sâkî, o nur saçan kadehi zevk ile, ağzına kadar dolu olarak getir.
- 34-Bana sun ki, varlık ve kâinatın sırlarını bir bakışta aydınlık yapayım.
- 35-Ey Sâkî, kiskanılan âb-ı hayatı getir. Ondan her taraf tazelik ve zindelik bulsun.
- 36-Bana sırların keşfinde ışık yapmam için sun. Hakikat hangisi, mecaz nasıl oluyor göstereyim.
- 37-Ey Sâkî, isteklerin formülünü getir. O formülle, her gönül bakırı altına döndürür.
- 38-Bana sun, onun hasiyeti, cisim ve canı gamlardan emin olur.
- 39-Ey Sâkî, kadehin gül renkli olanını getir. Zira onun kokusu hamı (olamamışı) bile harekete getiririr.
- 40-Bana sun ki, destan okuyayım. Bülbül gibi, şakiyayım.
- 41-Sâkî, o kadeh bize Cem'den yadigâr kalmıştır. O, âlemi gösteririr.
- 42-Bana sun ki, onun sırlarıyla zeminin ve zamanın nakışlarını sana anlatayım.
- 43-Bir yudumu bile kederleri yakıp dağıtan, gönül okşayıcı badenin esasından sun.
- 44-Kadehin içinde kılın başı bile görülen, nurdan sun.
- 45-Hususiyetinde sarhoşluk olmayan, o lezzetli şaraptan getir.
- 46-Bana sun ki, Cem'in zevk ve safasını saklayayım, içimi ve dışımı kederlerden kurtulayım.
- 47-Ey Sâkî, o yaralı kalbin merhemini getir, billur gibi olan elinle sun.
- 48-Onun şevkinden sözü inceden inceye araştırayım. Aden incisi gibi, birkaç tane şiir söyleyeyim.

- 49-Kevserin bile onun feyzine susadığı badeden getir.
- 50-Bana sun ki, can gözünü aydınlatayım. Sonra da kendi sırlarımı açıklayayım.
- 51-Ey Sâkî, güvercin kanını getir. Onunla ferahlık semasını avla.
- 52-Önce bana ver de, bülbül olayım, gül goncasını açayım.
- 53-O şarabı getir. O şarabın her bir damlası, dokuz gökyüzü çadırına fark atar.
- 54-Bana ver ki, bu cihandan kurtulayım. Bu çadırın altına büyük bir kadeh koyayım.
- 55-O, adı yakut olan, neşe kadehini getir.
- 56-Dostların meclisinde neşe yaratmak için, o değerli cevherlerin hepsini üstüme saç.
- 57-Sâkî, ziyafetlerin meclis süsünü getir. Her Sabır ve sevincin de sonu vardır.
- 58-Bana ver ki, hatıralarımı açayım ve her bir dedikoduya, bir nükte hazırlayayım.
- 59-Sâkî, o ateş tabiyatlı suyu getir. Zira onun toprağından ve suyundan birlik hasıl olur.
- 60-Bana unusurların (hava, toprak, su, ateş) tamamını ver ki, bir diğèrinin hilesinden emin olsunlar.
- 61-Sâkî, ten bağının şebnemini getir ki gül açılsın ve kendisini göstèrsin.
- 62-Bana ver ki, gönül bağımı renki güllerle İrem bağı gibi yapayım.
- 63-Gel Sâkî, huyların yüzünün suyunu (şarabı) getir. O su ile, huylar yıkanır, temizlenir.
- 64-Bana ver ki, üzüntü ve kederin tozlu çehresinden, kırmızı kanı bu sabunla yıkayayım (temizleyeyim).
- 65-Bütün adet ve resmiyetlerin ortadan kalkması için, o şarabı sun.
- 66-Bana ver ki, onun pazusunun kuvveti ile gam devinin ipi boğazında yapayım (asayım).
- 67- Ey Sâkî, ağzına kadar dolu olan kadehi getir. Bu hikâyenin tomarına son vereyim.
- Kendinden geçme küpünün altına başımı koyayım. Akıllılık ve deliliğe kalem çekeyim (yok edeyim).

SONUÇ

Bu tez ile XVII. yüzyıl Osmanlı şairlerinden Sükkerî'nin Divanı'ndaki söz varlığı tanıklarıyla birlikte ortaya konulmuş, gerekli yerlerde açıklamalar yapılmıştır. Sükkerî Divanı'ndaki deyimler, atasözleri, kelime kalıpları, alıntılar, kalıplaşmış günlük ifadeler, aktarmalar ve Sükkerî'nin üslûbunun öncelikli etkenlerinden biri olan terkiplerin alfabetik dökümü yapılmış ve bunlar daha da derinlemesine inerek işlevsel anlamlar saptanmıştır. Çıkarılan anlamlar Divan'da gösterilen tanıklar ile örneklendirilmiş, gerekli durumlarda Klâsik Türk Edebiyatının temel başvuru kaynakları referans gösterilerek sunulmuştur. Bu sayede inceleme konusu Divan'daki her bir kelime veya tamlamanın bağlama göre ne anlama geldiği, değişen yan ve mecaz anlamları ile hangi bağlamda ele alındığı açıklanmış, bu kelimelerin tasavvufî karşılıkları incelenen kaynaklardan saptanabildiği ölçüde verilmiştir.

Bu incelememiz Sükkerî hakkında yapılan ilk inceleme olmasa da sözlük olma bağlamında ilk çalışmadır. Sükkerî yeni yeni ele alınmaya başlanan önemli bir şair olmasına karşın daha önce etraflı bir çalışma yapılmamıştır. Sükkerî hakkında incelemeler ve çalışmaların çok az oluşu ve sözlük alanında ilk olma özelliği sebebiyle hazırlanan çalışmanın önemli bir boşluğu dolduracağını düşünüyoruz.

Sükkerî Arapça ve Farsça terkipleri birleştirerek yeni anlamlar ortaya çıkarmış, bu anlamlar şairin şiirlerinin ve kullandığı kelimelerin anlamlandırılmasında güçlüklerle yol açmıştır. XVII. yüzyıl Sebki Hindî'nin tipik bir özelliği olan yeni terkip oluşturma ile daha önce görülmemiş ve divanlarda tanık olmadığımız orijinal bir üslûp ortaya çıkarmıştır. Yaptığımız çalışma ile Sükkerî'nin üslûbu daha anlaşılır bir hale getirilerek dönemin diğer şairleriyle mukayese imkânı da sağlamıştır. Böylece hazırlanan tez, üslûp alanında yapılacak çalışmalara kaynak mahiyeti de taşıyacaktır.

Sükkerî, eserlerinde doğduğu ve yaşadığı yerlere ilişkin, Bosna ve çevresi, Balkanlar hakkında az da olsa bilgiler verir. Bu bilgiler arasında şairin bulunduğu coğrafyaya ait sosyal ve kültürel hususlara ait unsurlar da yer alır. Bu durum, Sükkerî'nin şiirlerinde folklorik materyalleri nasıl işlediğine ilişkin fikir vermesi bakımından önemlidir.

XVII. yüzyıl döneminin ne çıkmamış şairleri ve onların eserleri üzerine yapılacak araştırmaların çoğalması, hem edebiyat tarihinin gelişmesine hem de dönemin kültürel ve sosyal özelliklerinin ortaya konulmasına katkı sağlayacağı gibi Klâsik Türk Edebiyatı metinlerinin doğru anlaşılmasına da büyük hizmet edecektir.

KAYNAKÇA

- Aksoy, Ömer Asım. (1995). *Deyimler Sözlüğü*, 1. b., Türk Dil Kurumu Yay., Ankara.
- Babacan, İsrail. (2010). *Klasik Türk Şiirinin Sonbaharı Sebk-i Hindî (Hint Üslubu)*, Akçağ Yay. 1. b., Ankara.
- Devellioğlu, Ferit. (2005). *Osmanlıca-Türkçe Lûgat*, Aydın Yay., Ankara.
- Dikmen, Mehmet. (2013). *Peygamberler Tarihi*. 58. b., Cihan Yay. İstanbul.
- Dilçin, Cem. (1983). *Yeni Tarama Sözlüğü*, Türk Dil Kurumu Yay., Ankara.
- Erol, Erdoğan. (1984). *Sükkerî Hayatı, Edebî Kişiliği ve Divanı*, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Kültür Merkezi Yay., Ankara.
- Eugene F. Shewmaker, *Shakespeare's Language: A Glossary of Unfamiliar Words in Shakespeare's Plays and Poems*, Facts On File, Newyork, 1996, s. ix.
- Floren, Celia. (1992). *A Concordance of Paradise Lost; Volume I, A-N*. Hildesheim:
- Gül, Meltem, (2013) Usûlî'nin Dilinde Ahengi Sağlayan Unsurlar Üzerine Bir Deneme, *İdil Sanat ve Dil Dergisi* C.2, S.6. s.131.
- İstanbul Kütüphaneleri Türkçe Yazma Divanlar Kataloğu*, Cilt: II, İstanbul 1943.
- Kanar, Mehmet. (1998). *Farsça-Türkçe Lûgat*, Birim Yay., İstanbul.
- Karatay, Fehmi Edhem, (1961) *Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi Yazmalar Kataloğu*, İstanbul.
- Kartal, Ahmet. (1998). *Klasik Türk Şiirinde Lale*, Akçağ Yay., Ankara.
- Kılıç, Filiz. (1998). *XVII. Yüzyıl Tezkirelerinde Şair ve Eser Üzerine Değerlendirmeler*, Akçağ Yay., Ankara.
- Klasik Edebiyat, (Çevrimiçi), <http://www.klasikedebiyat.com/tebdiz-sistemi-acildi/>, 26.05.2016.
- Levend, Agâh Sırrı, (1980). *Divan Edebiyatı Kelimeler ve Remizler Mazmunlar ve Mefhumlar*, Enderun Yay., İstanbul.
- Levend, Agâh Sırrı, (1988). *Türk Edebiyat Tarihi*, Türk Tarih Kurumu Yay., C: I, Ankara.
- Mengi, Mine. (1994). *Eski Türk Edebiyatı Tarihi*, Akçağ Yay., Ankara.
- Mu'allim Nâcî (2006). *Lugât-ı Nâcî*, Çağrı Yay., İstanbul.

- Mum, Cafer. (2007). "Sebk-i Hindî", *Türk Edebiyatı Tarihi*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay., C:II, 1. b., s. 381.8. Ankara.
- Mütercim Âsım. (2000). *Burhan-ı Kâti' Tercümesi*, haz: Mürsel Öztürk, Derya Örs, 1. b., Türk Dil Kurumu Yay., Ankara.
- Onan, Necmettin Halil. (1993). *İzahlı Divan Şiiri Antolojisi*, MEB Yay., İstanbul.
- Onay, Ahmet Talât. (2007). *Açıklamalı Divan Şiiri Sözlüğü*, Haz: Cemal Kurnaz, Birleşik Yay., Ankara.
- Öztürk, Furkan. (2007). *Baki Divanı Sözlüğü (Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlük)*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Doktora Tezi.
- Öztürk, Furkan. (2008). "İşlevsel Sözlük ve Osmanlı Şiirinde Bağlam", *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Volume 3/1 Winter.
- Pakalın, Zeki Mehmed. (1983). *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul.
- Parlatır, İsmail, Nevzat Gözaydın vd. (1998). *Türkçe Sözlük 1-2*, TDK Yay., Ankara.
- Redhouse, Sir James. (1983). *Türkçe- İngilizce Redhouse Sözlüğü*, Haz: U. Bahadır Alkım vd., 6. b., İstanbul.
- Safayî, *Tezkire-i Safayî*, İstanbul Üniversitesi Ktp., TY.NO: 3215, s.122.
- Selçuk, Bahir. (2013). Divan Şiirinde Ritmik Bir Unsur: Atıf Terkipleri, *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C.24, Elazığ.
- Steingass, F. (2005). *A Comprehensive Persian-English Dictionary*, 5. b., Çağrı Yay. İstanbul.
- Stern, Frances. (1990). *A Concordance to Proust*, Barnes / Noble Books, Lanham.
- Sükkerî, *Divan-ı Sükkerî*, Konya Mevlâna Müzesi Ktp., NO: 2403
- Şanlı, İsmet. "Klâsik Şiirde Teşbih Unsuru Olarak Nokta'nın Ele Alınışı: Tıfl-ı Mektep Gibi Nokta-i Şekk'ten Başlamak", *Modern Türklük Araştırmaları Dergisi* (26 Nisan 2010).
- Şemseddin Sami (2005). *Kâmûs-ı Türkî*, Çağrı Yay., İstanbul.
- Şemseddin Sami (1889). *Kamusu'l-Alam*, Mihran Matbaası. İstanbul.
- Şenödeyici, Özer. (2011). *Naili Divanı Sözlüğü (Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlük)*, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Ankara.

Şenödeyici, Özer, (Çevrimiçi),

<https://ozeroca.wordpress.com/2015/05/07/baglamli-dizin-ve-islevsel-sozluk-uzerine-1-tarihce/>, 7 MAYIS 2015.

Şentürk, Ahmet Atilla ve Kartal, Ahmet. (2010). *Eski Türk Edebiyatı Tarihi*, 4. b., Dergâh Yay., İstanbul.

Tarama Sözlüğü (1995). [*XIII. Yüzyıldan Beri Türkiye Türkçesi İle Yazılmış Kitaplardan Toplanan Tarama Sözlüğü*], 3.b., 8 C., Ankara.

Tökel, Dursun Ali. (2000). *Divan Şiirinde Mitolojik Unsurlar / Şahıslar Mitolojisi*, 1. b., Akçağ Yay., Ankara.

Tuman, Mehmed Nâ'îlî, *Tuhfe-i Nâ'îlî*, Milli Kütüphane, Yz.B.611

Uludağ, Süleyman. (2002). *Tasavvuf Terimleri Sözlüğü*, Kabalcı Yay., İstanbul.

Yılmaz, Mehmet. (1992). *Edebiyatımızda İslami Kaynaklı Sözcükler [Ansiklopedik Sözlük]*, Enderun Kitabevi, İstanbul.

Yılmaz, Mehmet. (2013). *Kültürümüzde Âyet ve Hadisler (Ansiklopedik Sözlük)*, Kesit Yay., İstanbul.

Zavotçu, Gencay. (2006). *Divan Edebiyatı Kişiler-Kişilikler Sözlüğü*, 1. b., Aydın Kitabevi, Ankara.

EK: SÜKKERÎ DİVANI SÖZLÜĞÜ [BAĞLAMLI DİZİN VE İŞLEVSEL SÖZLÜK]

Bu bölüm tezin sözlük kısmıdır ve toplamda 861 sayfadan oluşmaktadır. Bundan dolayı **ek** adı altında cd olarak Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsüne ve Jüri üyelerine teslim edilmiştir.

SÖZLÜK KULLANMA KILAVUZU

1. Sözlük alfabetik bir sıraya göre dizilmiş olup madde başları içeriden, ara madde başları ise kenardan başlatılmıştır.

2. Bağlamli dizin (concordance) ve işlevsel sözlüklerin amacı kelimelerin kökenini, türünü veya yapısını ortaya çıkarmak olmadığı için, sözcüğün bu özelliklerini ihtiva eden kısaltmalar gösterilmemiştir.

3. Sükkerî Divanı'nı oluşturan tüm sözcüklerin kullanım sıklıkları madde başlığı altında sıralanmıştır.

4. Divan'ın sözvarlığı oluşturulurken önce abecesel sıralama esas alınmıştır.

5. Sözlükte kastedilen ilk anlam birinci sırada gösterilirken, bazı durumlarda kullanılan || işaretle yan ve mecaz anlamlar gösterilmiştir.

6. Sükkerî'nin sözvarlığı oluşturulurken kaynak gösterilmemiş birçok terkip araştırma yapılan sözlüklerde bulunamadığından bağlama uygun olarak tarafımızca anlam kazandırılmıştır.

7. Ayet, hadis, dua gibi iktibas yoluyla alıntılar gerekli açıklamalarla kaynak gösterilme yoluna gidilmiştir.

8. Daha önce yapılan sözlüklerden farklı olarak bağlaçlarla kurulan terkipler ve kalıplaşmış ifadeler kül halinde ele alınıp anlamlandırma yoluna gidilmiştir.

9. Sükkerî Divanı'nda hakkında açıklama yapılması ihtiyaç duyulan tasavvufî kelime veya terkipler, incelenen sözcüklerde çıkarılan anlamlar göz önünde bulundurularak şiirdeki anlam bütünlüğünü sağlayacak en uygun meâl [tas.] taksiri ardından gösterilmiştir.

Reh-neverd-i şayd-gâh-ı ârzü-i dil-berüz: Sevgilinin isteklerini yerine getirebilmek için dünyadaki dolaşanlarıyız. [tas.] Dilber: Sevgili; Allah. Arzu: İstek, dilek; Allah'ın kullardan yapmasını istedikleri. Sayd-gah: Av yeri; dünya. Reh-neverd: Yolları gezen, dolaşan; kullar.

7. Reh-neverd-i şayd-gāh-ı ārzū-i dil-berüz
8. Eylemek ammā ki ol vaḥşī ğazāli rām güç
Sükkerî Divanı 12. Gazel

10. Sükkerî'nin en önemli özelliklerinden biri olan Arapça ve Farsça kelimeleri birleştirerek yeni anlamlar kazandırması nedeniyle sözlüklerde geçmesi beklenilmeyen anlamlar tarafımızca tespit edilmiştir:

virdi ezān-ı riḫletīyi: Selâ vermek.

3. Şevk ile virdi ezān-ı riḫletīyi şubḫ-ı ʿazm
4. Hāzır olsunlar namāzum kılmāğa ehl-i kemāl
Sükkerî Divanı 17. Tarih

SÜKKERÎ DIVANI SÖZLÜĞÜ

a:

anı -nı: O (3. tekil şahıs)

7. O bir iksir-i nâ-yâb ancak anı görmüş âdem yok
8. Hemân halkuñ dilinde söylenür efsânedür vuşlat
Sükkerî Divanı 10. Gazel
9. Pâre-i dil nâr-ı 'ışk içre olunca puhte çok
10. Pıç u tâb-ı derd anı büryân u giryân döndürür
Sükkerî Divanı 23. Gazel

a sevdigüm:

a sevdigüm: Ey sevgilim!

1. Görüş bizümle de gâhıce eyle şıneñi şâf
2. Yeter bu cevri ü eziyyet a sevdigüm inşâf
Sükkerî Divanı 75. Gazel

âb:

âba -a: Su.

11. Hikmet-i maḥz şun'-ı şâni'dür
12. Ekl ü şürbinde âba kâni'dür
Sükkerî Divanı 5. Lugaz

âb: Su II Gözyaşı.

7. Kim itsün zaḥm-ı ḥün-pâş-ı derün-ı 'âşığı yâver
8. Fusûniyle o cādū ḥün-ı çeşmin âb göstermiş
Sükkerî Divanı 66. Gazel

âbdan -dan: Yağmur, su.

1. Olur mı sāgar-ı cûş-i dil-i şebâb tehî
2. Hiç âbdan ola mı gevher-i hoş-âb tehî
Sükkerî Divanı 131. Gazel
5. Añılsun şimdi gird-âb-ı yem-i bî-şâhil-i ḥayret
6. Ki geh ser-der-hevâ geh âb u geh bād olduğum yerdür
Sükkerî Divanı 25. Gazel

âbâd olduğum:

âbâd olduğum: Bayındır hale gelmek, imar olmak.

21. Añılsun ḥânedân-ı 'işret-âbâd-ı cihân olsun
22. Ḥarâb iken benüm himmetle âbâd olduğum yerdür
Sükkerî Divanı 25. Gazel

âbâd olur:

âbâd olur -ur: Bayındır hale getirilmek, imar edilmek II Ebediyen sürdürülmek.

1. 'Âşık ki 'ışk ile dilin şâd olur şanur
 2. Ateşle penbe-ḥâneyi âbâd olur şanur
Sükkerî Divanı 43. Gazel
-